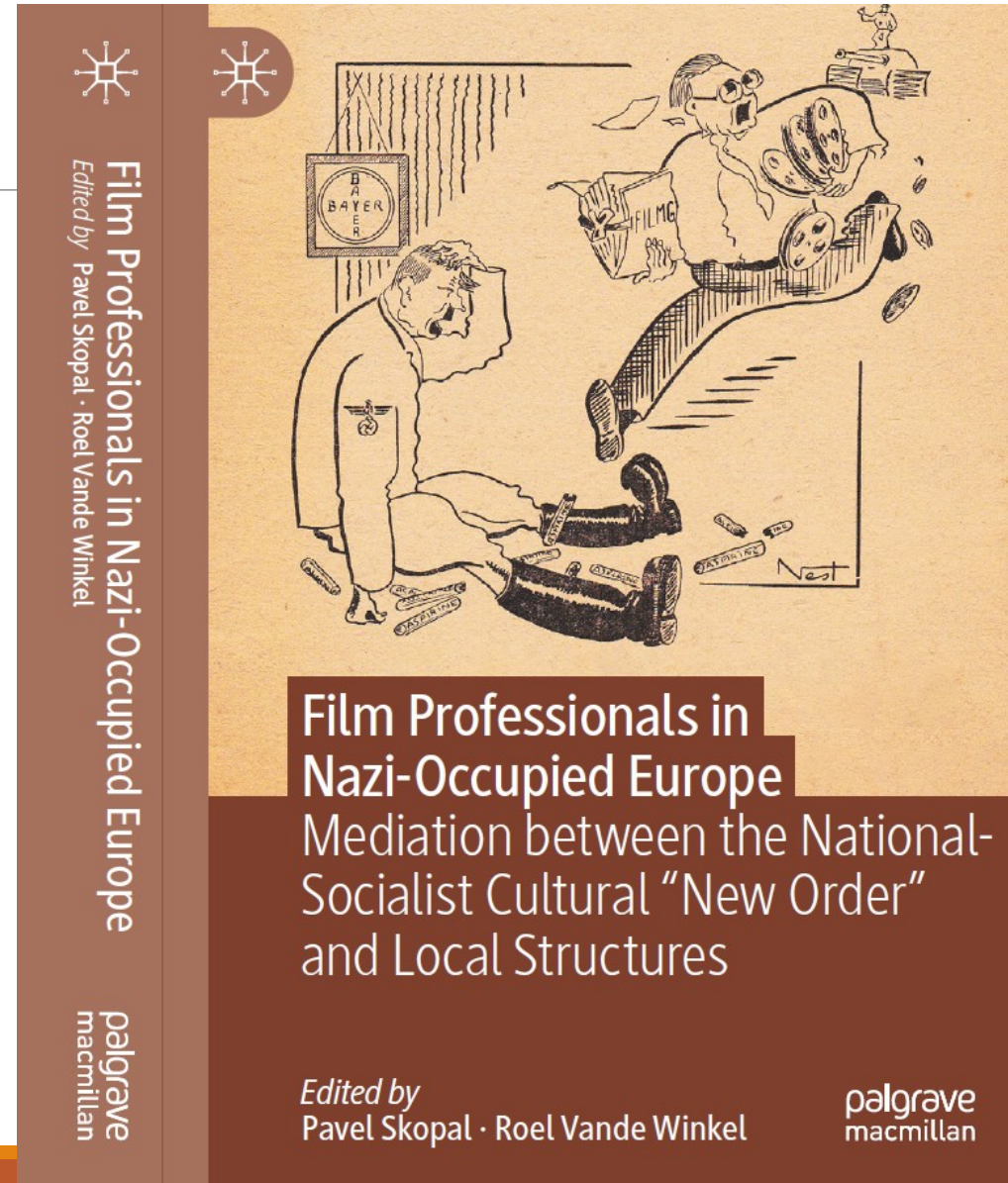
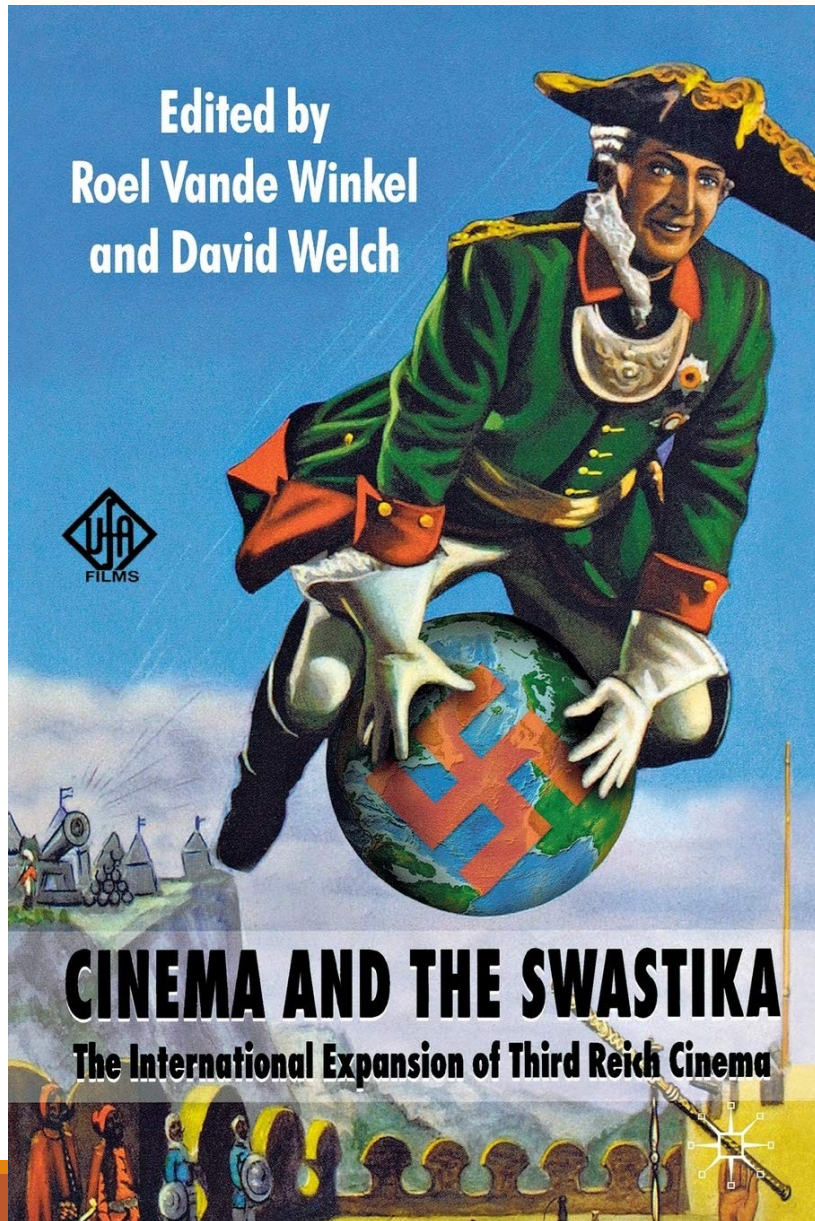

Okupovaná Evropa – tři pro měřičky film

[Filmový kurýr: bibliografická databáze | Filozofická fakulta Masarykovy univerzity \(muni.cz\)](https://www.phil.muni.cz/filmovebrno/)

<https://www.phil.muni.cz/filmovebrno/>

Encyklopedický slovník českých dějin 1938 – 1945:

http://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/Slovník38_45.pdf

---

2 filmy - po 2 bodech, odpovědníky, jeden na začátku a jeden na konci přednášky, celkem 40 bodů; závěrečný test - 20 bodů za interpretaci zadaného textu, 40 za znalosti odpřednášené látky

1. zadaný film: Tulák Macoun

2. zadaný film: Bohéma 1 – iVysílání ČT [1/6 Snad to nebude tak hrozné - Bohéma | Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1/6/Snad-to-nebude-tak-hrozn%C3%A9-Boh%C3%A9ma)

Text: Karel Feix, Možnost vývozu. Filmový kurýr, 1.9.1939

Filmový průmysl v okupovaných zemích

Dobové filmy: (Krise), Tulák Macoun, Velká přehrada, Jan Cimbura, **Madla zpívá Evropě, Těžký život dobrodruha, Babička, *Ryba na suchu*, Maskovaná milenka, Štěstí pro dva, Noční motýl**

Současná produkce: **Bohéma 1-6, Film lež, Zkáza krásou, Lída Baarová, Protektor**

<https://www.youtube.com/watch?v=try7eIZLN8I>

témata

Filmový průmysl v nacistickém Německu a v okupované Evropě + filmový export
protektorátní produkce

Týdeníky, nonfikční žánry

Antisemitismus

Filmová produkce v protektorátu

Filmové žánry v protektorátní produkci

Miloš Havel a filmoví producenti v okupovaných zemích

Protektorátní tisk a filmová kritika

Filmové hvězdy

Filmová distribuce a uvádění v kinech

Filmová recepce, popularita filmů

Karel Feix: Možnost vývozu. Filmový kurýr, 1.9.1939

Nebyl by to ani český člověk a český národ, který svoji píli dovede dokázat, že jsme národem schopných lidí, kteří i za svízelných poměrů se dovedou vyrovnati těm, jimž početnost národa a rozloha země daly do vínku pohodlnější a zabezpečenější podnikání.

Toto zahraniční ocenění je pro nás ctí.

S naší prací na poli výroby a využití českého filmu nejsme však daleko tam, kde bychom dnes chtěli býti. Chceme se plně vyrovnat filmům zahraničním, a to po stránce výtvarné i technické. Tímto vyrovnáním zvýšíme nejen oblibu českého filmu u vlastního obecnstva, ale uspoříme naši snaze — exportovat český film — hodně práce a odstraníme mnohé překážky, které se prodeji a zavedení českého filmu v cizině staví v cestu.

... že jsme výrobou filmů drželi

Dnešní Filmové ústředí a budoucí Filmová komora musí bezpodmínečně založiti exportní oddělení pro český film, které bude provádět náš prodej do zahraničí organizovaně. Plánovitě prováděný vývoz českého filmu přinese našim výrobcům, nejen krytí režie, spojené s touto organizací, ale přinese takové tržby, kterých použijeme k zvýšení úrovně českého filmu.

Než bude provedena řádná organizace vývozu českého filmu, využijme v prvé řadě těch možností, které nám skýtá a nabízí hospodářskou spoluprací Říše. Uvedení českého filmu (v dubbované verzi) na území Říše s osmdesáti miliony lidí, existenčně dobře zabezpečených, bude českému filmu zajištěn také značně vyšší příjem, který v rukou českých lidí přinese možnost vyrovnati hodnotu našeho filmu produkcím v zahraničí.

Vítězství českého filmu v Benátkách!

Na filmovém festivalu v Benátkách dostalo se českým filmovým pracovníkům velkého zadostiučinění.

Tulák Macoun

uhájil čestné místo v těžké konkurenci. Veškeré zahraniční kritiky vyslovují se s největším uznáním o české práci.

Režie: **Ladislav Brom** Námět: **Prof. Otto Minařík**

Ladislav Brom

Kamera: **Jaroslav Tuzar** Titulní role: **Olomar Korbefář** Hudba: **Josef Dobeš**

Dále hrají: **Zita Kabátová, M. Sedičková, Nataša Gollová, Jitka Sedičková, N. Rubensová, I. Beránková, K. Pospíšilová, Th. Pištěk, I. Marvan, Zv. Rogoz a j.**

Premiéra od 1. září v bio Letna a bio Ulá

h. - Benátský filmový festival byl nazván výstižně — soutěží výkonů. To vystihuje nejlépe smysl a cíl každoročního Biennale na Lidu, který přispívá vydatnou měrou k stavění mostu dorozumění mezi národy.

Festival stal se lety skutečnou přehlídkou nejlepších filmové tvorby. Je skutečnou každoroční filmovou olympiádou a filmy jsou vyslanci zemí a národů, které poslaly na benátské kolbiště chloubu své filmové tvorby. Ti kulturní vyslanci mluví řečí, které rozumí všichni, neboť film nemluví jen zvukem, nýbrž i obrazem.

Víme nejlépe z úspěchů našich filmů v benátských festivalech, že mezinárodně nejspíše vítězí filmy, v nichž je zdůrazněn národní svéráz. Jdeme letos na Biennale s dvěma filmy. S Vávrovou »Humoreskou« a Bromovým »Tulákem Macounem«. Z dalších produkcí jsou

Tulák Macoun

Bronzová medaile

Dohoda o filmových záležitostech: K. H. Frank a Leopold Gutterer: 17.7.42 – „na budoucích Bienále v Benátkách by již české filmy neměly být uváděny.

56.00-1.00.00

Bohéma: 35.15; 50.00

Velká přehrada (Jan Antonín Holman, 1942)

Theresienstadt (Kurt Gerron, Karel Pečený; 1944)

KURT GERRON

Dokument Film lež (cyklus Arzenál; r. Martin Řezníček, 2016)

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10655115754-arzenal/213562267310005-film-lez>

témata

Filmový průmysl v nacistickém Německu a v okupované Evropě + filmový export protektorátní produkce

Týdeníky, nonfikční žánry

Antisemitismus; kolaborace

15.3. volno

Filmová produkce v protektorátu

Filmové žánry v protektorátní produkci

Miloš Havel a filmoví producenti v okupovaných zemích

Protektorátní tisk a filmová kritika

19.4. READING WEEK

Filmové hvězdy

Filmová distribuce a uvádění v kinech

Filmová recepce, popularita filmů

17.4. zahraniční host

Reorganizace filmového průmyslu v nacistickém Německu

SPIO (Spitzenorganisation der deutschen Film Industrie; 1923)

Alfred Hugenberg (*DNVP – Deutschnationale Volkspartei*)

- kontrola společnosti UFA od 1927

1933 – vytvořena Říšská filmová komora – Reichsfilmkammer

Prezident komory – právník Fritz Scheuermann

v září 1933 vznikla Říšská kulturní komora – Reichskulturkammer

Filmová kreditní banka (Filmkreditbank GmbH), založena v květnu 1933

a alamy stock photo

CPJ1H8
www.alamy.com

Zasedání Říšské filmové komory, Berlín 1941
zprava: Emil Jannings, **Karl Melzer**, Heinrich George, Steeg,
Leopold Gutterer, **Joseph Goebbels**, Karl Froehlich, **Fritz**
Hippler, Max Winkler

Cautio-Treuhandgesellschaft

„důvěrnická společnost“, v čele Max Winkler

staatsmittelbar – státem kontrolované společnosti

Winkler – funkce říšského pověřence pro německý filmový průmysl (Reichsauftrager für die deutsche Filmwirtschaft)

do roku 1939 zůstalo jen 15 výrobních společností, čtyři z nich tvořily $\frac{3}{4}$ produkce: Ufa, Terra, Tobis, Bavaria

Filmová produkce nacistického Německa

---

v letech 1933-45 natočeno 1097 hraných filmů

1933 – 114

1934 – 129

1935 – 92

1936 – 112

1937 – 94

1938 – 93

1939 – 111

1940 – 85

1941 – 67

1942 – 57

1943 – 78

1944 – 64

10. 1. 1942 – Ufa-Film GmbH – Ufi

Staatseigen

**UFA, Tobis, Terra, Bavaria Film, Berlin-Film,
Deutsche Zeichenfilm, Wien-Film, Prag-film**

Reichsfilmintendanz (Říšská filmová
intendance – jako centrála pro dramaturgické
a umělecké vedení) – v čele

Reichsfilmintendant Dr. Fritz Hippler

26. duben–1. květen 1935: Mezinárodní filmový kongres

UFA-LEHRSCHAU V BABELSBERGU

DEUTSCHE FILMAKADEMIE BABELSBERG

Mezinárodní filmová komora (1935-1939)

Srpen 1935: Mezinárodní filmová komora, 22 zemí

prezidenti: Fritz Scheuermann; Oswald Lehnich (1936-37); George Lourau (1937-39)

Viceprezident: Giuseppe Volpi di Misurata

filmový „**nadnacionalismus**“ /Filmübernationalismus/

Hetzfilme

Druhé setkání – v Paříži, v čele Komory Georges Lourau;

Viceprezidenti: **Miloš Havel**, polský režisér Ryszard Ordynski, italský producent Carlo Roncoroni

Goebbels: „Každý národ bude tvořit umění dle svého vlastního stylu a hlediska. I ti největší umělci jsou koneckonců dětmi svého národa. .... Mezinárodního významu dosáhne takové umění, které je spojené s národem a je specificky lidové (*völkisch*).“

Filmy, které by následovaly tento typ nacionalismu, by podle Goebbelse národy nerozdělovaly, ale spojovaly – jako „kulturní mosty mezi národy.“ Nacisté tedy slibovali evropanství, které oslavuje, nikoli ohrožuje národní tradice. Německý tisk psal, že IFC nahrazuje zastaralý typ internacionalismu „novým filmovým **nadnacionalismem**“ /Filmübernationalismus/.

Červenec 1941 – obnova Mezinárodní filmové komory

Belgie, Bulharsko, Dánsko, Německo, Protektorát Čechy a Morava, Finsko, Holandsko, Itálie, Chorvatsko, Norsko, Rumunsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Maďarsko

Prezident komory: Volpi di Misurata

Nejvlivnější postava: generální tajemník Karl Melzer

Komora kladla důraz na kulturní nacionalismus

JOSEPH GOEBBELS VÍTÁ ČLENY MFK NA SVÉM MINISTERSTVU, ČERVENEC 1941

Model evropského trhu, tvořený výměnou mezi kinematografiemi, které si uchovávají národní identitu – nabízel národním filmovým průmyslům výhled přístupu k rozšířenému a chráněnému trhu

Tento model odpovídal nacistické ideji *völkisch* kultury, zakořeněné v hodnotách a tradicích specifických pro určitou rasu a **očištěných od kosmopolitismu**

Ale i přes tyto atraktivní vize – ideologie a akce Komory sloužily především ustavení německé hegemonie. Cílem nebyla evropská volná zóna obchodu, ale spíš plánované evropské filmové hospodářství pod centralizovanou německou kontrolou. Nedošlo ke zlepšení přístupu na německý trh.

Tvrzení Komory, že členské státy mají produkovat typicky národní filmy, zdánlivě podporuje ohrožené kulturní tradice, ale především slouží Goebbelsovým cílům – učinit z Německa dominantní sílu evropského kontinentu. Filmy natáčené v ostatních zemích musí být jen lokálního či omezeného charakteru. (cit. z Goebbelsových deníků, květen 1942)

„nová Evropa“

Představy o novém řádu byly na straně nacistických ideologů značně nejasné a celý koncept nacistické „Nové Evropy“ byl formulován ve veřejném diskursu značně mlhavě. Goebbelsovo vyjádření novinářům:

„Když se nás někdo zeptá, jak pojmáme novou Evropu, musíme odpovědět, že nevíme. Samozřejmě že máme nějaké nápady. Ale kdybychom je vyjádřili slovy, okamžitě by nám to vytvořilo nepřátele... Dnes mluvíme o *Lebensraum*. Každý si to může interpretovat, jak chce. Až přijde vhodný čas, budeme vědět velmi dobře, co chceme.“

Nový řád zůstával tedy poměrně vágním pojmem zahrnujícím politické, ekonomické, rasové, společenské a územní změny, které chtěli nacisté v Evropě zavádět. Tato nejasnost byla ale do značné míry taktická, Hitler se tím vyhýbal definování poválečného uspořádání, které by ho zavazovalo k nějakým ústupkům vůči jeho spojencům. Výjimku ve zbrzděném budování mezinárodních vztahů infrastruktury představovala oblast kultury, kde dostal Goebbels od roku 1941 volnou ruku pro formování základních obrysů „Nové Evropy“ v kulturní sféře — výsledkem bylo zakládání mezinárodních organizací, včetně MFK.

Německo: dovoz a domácí produkce

---

v roce 1933 bylo do Německa dovezeno 92 filmů

1934: 96

1940: 18

1941: 14

1942: 30 (z toho 21 italských)

1943: 23

1944: 13

v roce 1939 vyrobila říšská studia 111 hraných filmů, ale do roku 1942 se produktivita propadla na pouhou polovinu (57 filmů)

Karel Feix: Možnost vývozu. Filmový kurýr, 1.9.1939

Nebyl by to ani český člověk a český národ, který svoji píli dovede dokázat, že jsme národem schopných lidí, kteří i za svízelných poměrů se dovedou vyrovnati těm, jimž početnost národa a rozloha země daly do vínku pohodlnější a zabezpečenější podnikání.

Toto zahraniční ocenění je pro nás ctí.

S naší prací na poli výroby a využití českého filmu nejsme však daleko tam, kde bychom dnes chtěli býti. Chceme se plně vyrovnat filmům zahraničním, a to po stránce výtvarné i technické. Tímto vyrovnáním zvýšíme nejen oblibu českého filmu u vlastního obecnstva, ale uspoříme naši snaze — exportovat český film — hodně práce a odstraníme mnohé překážky, které se prodeji a zavedení českého filmu v cizině staví v cestu.

... že jsme výrobou filmů drželi

Dnešní Filmové ústředí a budoucí Filmová komora musí bezpodmínečně založiti exportní oddělení pro český film, které bude provádět náš prodej do zahraničí organizovaně. Plánovitě prováděný vývoz českého filmu přinese našim výrobcům, nejen krytí režie, spojené s touto organizací, ale přinese takové tržby, kterých použijeme k zvýšení úrovně českého filmu.

Než bude provedena řádná organizace vývozu českého filmu, využijme v prvé řadě těch možností, které nám skýtá a nabízí hospodářskou spoluprací Říše. Uvedení českého filmu (v dubbované verzi) na území Říše s osmdesáti miliony lidí, existenčně dobře zabezpečených, bude českému filmu zajištěn také značně vyšší příjem, který v rukou českých lidí přinese možnost vyrovnati hodnotu našeho filmu produkcím v zahraničí.

Miloš Havel na zasedání FPS: hledat zdroje pro „filmy lepší úrovně a filmy pokud možno s větší výpravou“, které „by měly naději na rozšíření exploatace jak v říši, tak v cizině; podle příslibů Němců nemá být dovoz českých filmů do Němec (do Sudet i do říše) omezen, budou-li to filmy lepší úrovně.“

vznikla říšská společnost **Transit**, která od jara 1942 centrálně řídila dovoz filmů a jejich rozdělení půjčovnám jak v Říši, tak na okupovaných územích.

Říšský filmový tisk tvrdil, že úkolem společnosti Transit bude předcházení sporů mezi producenty a distributory. Cílem ale nebyla spokojenost zahraničních producentů, ale hospodářská a ideologická kontrola evropského filmového trhu.

Pro říšská kina byly přijaty jen tři filmy: **KROK DO TMY**, **NOČNÍ MOTÝL**, **MODRÝ ZÁVOJ**

Nasazeny do distribuce byly k datu 15. 1. 1943 (**KROK DO TMY**), 12. 3. 1943 (**NOČNÍ MOTÝL**) a 8. 9. 1944 (**MODRÝ ZÁVOJ**), uvádění **NOČNÍHO MOTÝLA** bylo zakázáno po 11 měsících a **KROKU DO TMY** po 23 měsících.

Goebbels například odmítl uvedení Fričova filmu *Kristián* s tím, že je to „velmi pěkný film, ale jeho širší prodej nepřipadá v úvahu, protože v Německu je dostatek filmů tohoto typu“

Kristián (1939) – Slaměný klobouk (1939, Heinz Rühmann) – Tanečnice Janina (1939, Johannes Heesters, Marika Rökk)

Modrý závoj (J.A. Holman, 1941)

A-Zet: „V celku potvrzuje i tento nový film zlepšení v domácí produkci a nástup nových filmových hodnot“.

1942 – zrušen zákaz exportu protektorátních filmů

[HTTPS://CINEMACONTEXT.NL/](https://cinemacontext.nl/)

[HTTPS://WWW.CINEMA-IN-OCCUPIED-BELGIUM.BE/](https://www.cinema-in-occupied-belgium.be/)

Krok do tmy (1937 CSHH)

General

Episodes

Distributor

Censorship

Programmes

permalink: <http://www.cinemacontext.nl>

- 04-06-1943 • Utrecht, Scala (Potterstraat) ▶
- 03-09-1943 • Den Haag, City Theater ▶
- 22-10-1943 • Rotterdam, Palace (Zomerhofstraat) ▶
- 29-10-1943 • Rotterdam, Palace (Zomerhofstraat) ▶
- 12-11-1943 • Den Haag, Studio ▶
- 12-11-1943 • Den Haag, Olympia ▶
- 26-11-1943 • Den Haag, Rembrandt (Lorentzplein) ▶
- 14-01-1944 • Den Haag, Thalia ▶
- 24-03-1944 • Rotterdam, Colosseum ▶
- 07-04-1944 • Den Haag, Centrum (Vlamingstraat) ▶

SCREENINGS

- 1943**
  - 30 Apr–6 May, [Forum](#) (Oostende)
  - 7–13 May, [Kursaal](#) (Mechelen)
  - 14–20 May, [Scala](#) (Antwerpen)
  - 21–27 May, [Capitool / Capitole](#) (Gent)
  - 28 May–3 Jun, [Eden](#) (Leuven)
  - 25 Jun–1 Jul, [Rex](#) (Gent)
  - 2–8 Jul, [Eden](#) (Antwerpen)
  - 30 Jul–5 Aug, [City](#) (Gent)
  - 14–16 Aug, [Majestic](#) (Ieper)
  - 20–26 Aug, [National](#) (Antwerpen)
  - 20–26 Aug, [Berchem-Palace](#) (Berchem)
  - 20–26 Aug, [Nova](#) (Berchem)
  - 27 Aug–2 Sep, [Palace / Crosly Palace](#) (Brugge)
  - 24–30 Sep, [Coliseum](#) (Antwerpen)
  - 1–7 Oct, [Corso](#) (Antwerpen)
  - 15–21 Oct, [Crosly](#) (Antwerpen)
  - 19–23 Nov, [Théâtre / Théâtre du Zoute](#) (Knokke)
  - 17–23 Dec, [Savoy](#) (Gent)
- 1944**
  - 3–9 Mar, [Rio](#) (Oostende)
  - 11–17 Aug, [Rio](#) (Mechelen)

Mimo území Říše bylo uvedeno nejméně 34 českých filmů

---

10 titulů s nejvyššími tržbami:

Noční motýl 151 607 RM

Maskovaná milenka 130 923

Modrý závoj 114 703

Krok do tmy 102 679

Ohnivě léto 102 368

Paličova dcera 56 576

Dívka v modrém 55 360

Advokát chudých 54 301

Přítekně pana ministra 46 586

Turbina 45 534

Noční motýl – Belgie, Bulharsko, Dánsko, Finsko,
Nizozemsko, Chorvatsko, Itálie, Řecko, Srbsko

Ohnivě léto – Belgie, Bulharsko, Dánsko, Finsko,
Nizozemsko, Chorvatsko, Itálie, Rumunsko, Srbsko

Maskovaná milenka – Belgie, Bulharsko, Dánsko,
Finsko, Nizozemsko, Itálie, Rumunsko, Řecko, Srbsko

Dívka v modrém – Belgie, Bulharsko, Finsko,
Nizozemsko, Chorvatsko, Itálie, Řecko, Srbsko

Krok do tmy – Belgie, Bulharsko, Finsko, Nizozemsko,
Chorvatsko, Řecko, Srbsko

Muž z neznáma - Bulharsko, Finsko, Nizozemsko,
Chorvatsko, Řecko, Slovensko, Srbsko

Vítězství českého filmu v Benátkách!

Na filmovém festivalu v Benátkách dostalo se českým filmovým pracovníkům velikého zadostiučinění.

Tulák Macoun

uhájil čestné místo v těžké konkurenci. Veškeré zahraniční kritiky vyslovují se s největším uznáním o české práci.

Režie: **Ladislav Brom**   Námět: **Prof. Otto Minařík**

Ladislav Brom

Kamera: **Jaroslav Tuzar**   Titulní role: **Olomar Korbefář**   Hudba: **Josef Dobeš**

Dále hrají: **Zita Kabátová, M. Sedičková, Nataša Gollová, Jitka Sedičková, N. Rubensová, I. Beránková, K. Pospíšilová, Th. Pištěk, I. Marvan, Zv. Rogoz a j.**

Premiéra od 1. září v bio Letha a bio Ulá

h. - Benátský filmový festival byl nazván výstižně — soutěží výkonů. To vystihuje nejlépe smysl a cíl každoročního Biennale na Lidu, který přispívá vydatnou měrou k stavění mostu dorozumění mezi národy.

Festival stal se lety skutečnou přehlídkou nejlepších filmové tvorby. Je skutečnou každoroční filmovou olympiádou a filmy jsou vyslanci zemí a národů, které poslaly na benátské kolbiště chloubu své filmové tvorby. Ti kulturní vyslanci mluví řečí, které rozumí všichni, neboť film nemluví jen zvukem, nýbrž i obrazem.

Víme nejlépe z úspěchů našich filmů v benátských festivalech, že mezinárodně nejspíše vítězí filmy, v nichž je zdůrazněn národní svéráz. Jdeme letos na Biennale s dvěma filmy. S Vávrovou »Humoreskou« a Bromovým »Tulákem Macounem«. Z dalších produkcí jsou

Tulák Macoun

Bronzová medaile

Dohoda o filmových záležitostech: K. H. Frank a Leopold Gutterer: 17.7.42 – „na budoucích Bienále v Benátkách by již české filmy neměly být uváděny.

56.00-1.00.00

Bohéma: 35.15; 50.00

Arzenál: Film lež - [5 Film lež - Arzenál | Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

Velká přehrada

Text: Alois Rathauský, K filmovým žnám; Miroslav Rutte, Tři hesla k II. Filmovým žnám; A.M. Brousil, Charakter Filmových žní. In: Filmový kurýr 30, 25.7.1941, s. 2

Rakouská filmová produkce po „anšlusu“; Wien-Film

filmový týdeník

Karel Pečený a Aktualita

Film z terezínského ghetta

Nonfikční film, Zlín a Filmové žně

Velká přehrada a téma práce

Rakousko

kancléř Engelbert Dollfuss – atentát 25. července 1934

Kancléřem Kurt von Schuschnigg

Emigrantenfilme

Singende Jugend (Pouliční zpěváček; Max Neufeld, 1935), rakousko-nizozemská koprodukce

11.3.1938 odstoupil spolkový kancléř Kurt Schuschnigg

rakouský prezident Wilhelm Miklas jmenoval pod nátlakem kancléřem nacionálního socialistu Seyss-Inquarta.

Rakousko se stává **součástí Třetí říše** jako **Ostmark** – později Hitlerem změněno na **Alpen- und Donaugau**

- **Ariernachweis** – průkaz Árijce

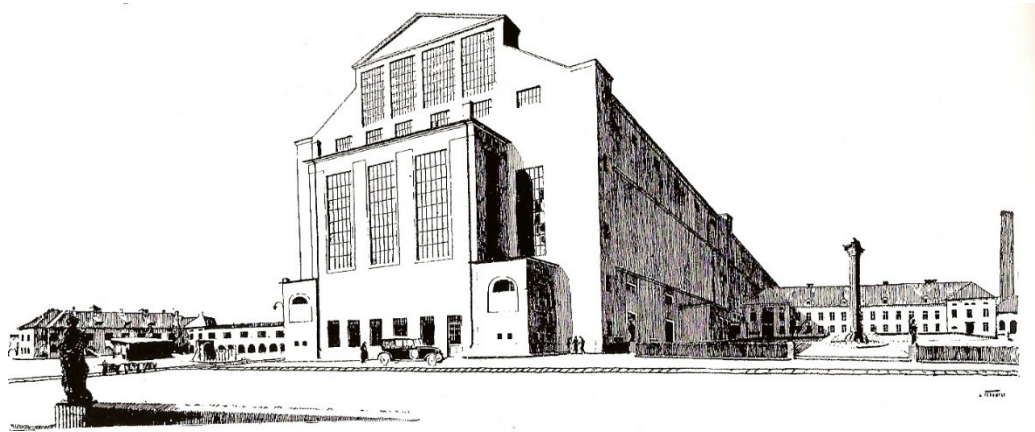

Ateliéry Rosenhügel ve Vídni

TOBIS-SASCHA; OD 1938: WIEN-FILM

1939

Wien-film

ŘEDITEL STUDIA KARL HARTL (V POZADÍ LOGO S HOUSLOVÝM KLÍČEM)

alamy stock photo

FXYCPD
www.alamy.com

Wien-film

V LETECH 1939-45: NĀTOČENO VE WIEN-FILMU 50 FILMŮ, JEN 4 Z NICH OTEVŘENĚ PROPAGANDISTICKÉ

Leinen aus Irland (Plátno z Irska; Heinz Helbig, 1939)

Liebe ist Zollfrei (E.W. Emo, 1941), hr. Hans Moser

Heimkehr (Gustav Ucicky, 1941)

Wien 1910 (E.W. Emo, 1943)

Wien-Film a romantizované vídeňáctví

Willi Forst

Géza von Bolváry
(Schrammeln; Tak hrával
šraml; 1944)

Der weisse Traum (Bílý sen;
Géza von Cziffra, 1943)

Willi Forst:

Vídeňská trilogie:

Operette, 1940;

Wiener Blut, 1942;

Wiener Mädeln, 1944

Filmové týdeníky a propaganda

TÝDENÍKY V ŘÍŠI

V Německu před válkou:

Ufa-Tonwoche (Zvukový žurnál Ufy)

Deulig-Woche (společnost Deutsche Lichtbild-Gesellschaft, vznikla 1916)

Tobis-Wochenschau

Fox-tönende-Wochenschau

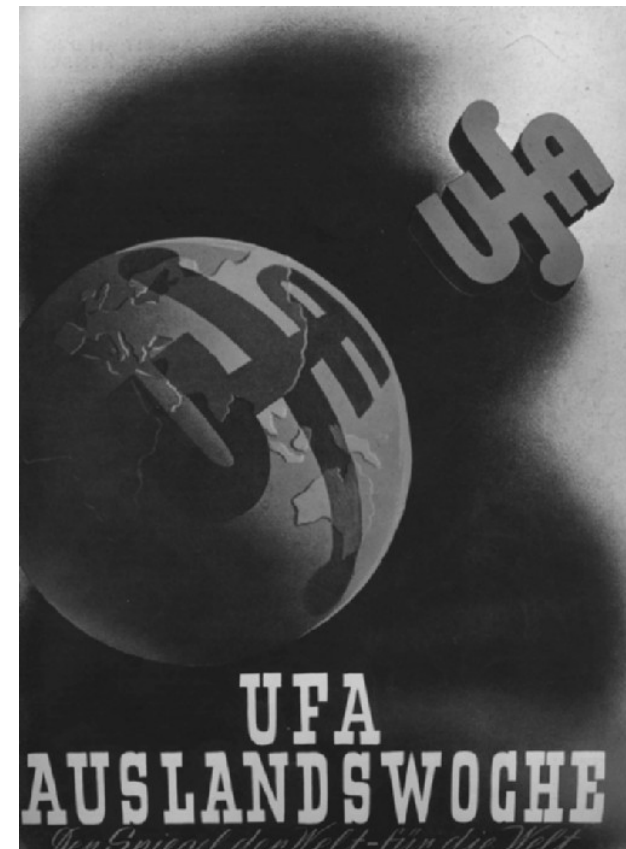
Červen 1940: spojeno do Deutsche Wochenschau

<https://archive.org/details/19430303DieDeutscheWochenschauNr.6/52I9mI7s720x544>

Wochenschauzentrale, Fritz Hippler

Týdeník pro zahraničí: Auslandstonwoche

UFA-AUSLANDSWOCHE

Auslandstonwoche – vycházel stejně dlouho jako domácí týdeník Ufy (asi od r. 1925?), od 1933 podléhal stejné kontrole jako domácí týdeníky; **nejprve existovala jen jedna verze, ale později – snad od 1939, možná 1940 – se vytvářela úprava pro různé země.**

Ke konci roku 1943 vycházel ve 36 jazycích. Ve většině zemí se promítal Deutsche Wochenschau jen pro německé vojáky a německé obyvatelstvo - Němci tedy využívali specifické oslovování okupovaných zemí pomocí lokalizovaného **Auslandstonwoche.**

Poměrně často měl DW a ATW u totožných záběrů **jiný komentář.**

DW nebyl uváděn mimo Říši s výjimkou projekcí pro německé vojáky, ale na územích připojených k Velkoněmecké říši – Grossdeutsches Reich – byly dostupné ATW i DW. To se týkalo i Protektorátu.

Příklad rozdílného přístupu k publiku DW a ATW ukazují šoty z Katyně, kde byl počátkem roku 1943 Němci odhalen hrob 4000 polských důstojníků zavražděných sovětskou NKVD v dubnu 1940; záběry exhumace se objevily v Auslandstonwoche, ale ne v Deutsche Wochenschau – armáda přesvědčila Hitlera, aby to německému publiku neukazoval. mohlo by to vyvolat negativní reakci u rodin, které měly své členy na východní frontě – měli by strach z krutosti sovětské armády.

Aktualita

Aktualita vznikla v dubnu 1937

Šéfredaktor týdeníku - do roku 1942 Jindřich Elbl, po něm Jan Kučera, pak teprve samotný Karel Pečený

[\(38\) Týden národního zdraví 1942 – YouTube](#)

Šablona Aktuality v roce 1944:

6 šotů, u prvních 4 se střídaly příspěvky z Německa a protektorátu. Příspěvky z protektorátu: jeden z Prahy a jeden z jiného místa. Příspěvky z Německa poskytoval Deutsche Wochenschau. Pátý šot ze zahraničí, šestý válečná reportáž z Deutsche Wochenschau.

Aktualita

Vstupte do ¹⁹³⁹
Národního souručenství!

NĚMECKO
Narozeniny Vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera
Mohutné oslavy v Berlíně
347 = Vojenská přehlídka na Strahovském stadionu

ALBÁNIE
Italové v Albanii
Z pěti přístavů vstoupilo italské vojsko do nitra Albanie

FRANCIE
Snímání s kříže
Chránová hra v pařížském kostele Notre-Dame du Liban

SPOJENÉ STÁTY
Ničivý požár floridských lesů

SPOJENÉ STÁTY
Závod motorových člunů

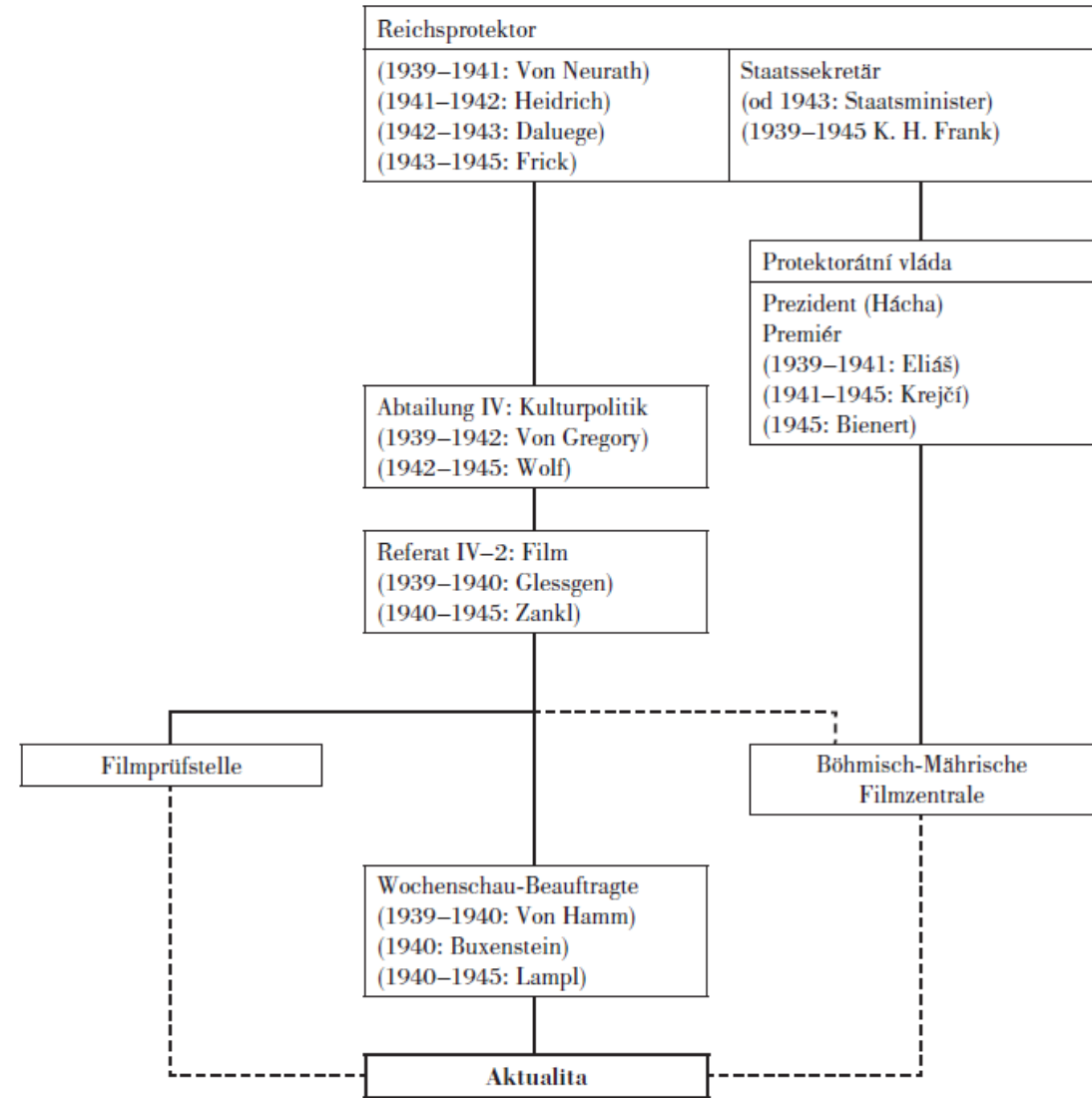
ČECHY
Po stopách Antonína Slavička
Vzpomínka na jednoho z našich největších mistrů krajinářů
Snímky z Kameníček a Německé Rybné, kde Slaviček našel své nejkrásnější motivy

KALIFORNIE
Rohovnický zápas pod vodou

AMERIKA
Rodeo a akrobacie aut

zvukový týdeník

Programový leták Českého zvukového týdeníku Aktualita
č. 17 B, r. XV. (21. dubna 1939)

Struktura řízení týdeníků v protektorátu v letech 1935–1945

Počátky protektorátu

PROTEKTORÁTNÍ SPRÁVA

18. 3. 1939 jmenován protektorem **Konstantin von Neurath**, který se ujal funkce **16. 4. 1939 po zrušení německé vojenské správy** - do 26. 9. 1941, kdy byl poslán na zdravotní dovolenou.

Vedením úřadu v zastoupení byl Hitlerem pověřen 27. 9. 1941 Reinhard Heydrich.

Ve vedení úřadu zastupoval říšského protektora **státní tajemník**, kterým byl již 18. 3. 1939 jmenován **Karl Hermann Frank**.

NÁRODNÍ SOURUČENSTVÍ

od 6. 4. 1939 jediná česká politická strana Protektorátu Čechy a Morava. Koncem března 1939 se Strana národní jednoty a Národní strana práce rozpustily a vyzvaly své členy ke vstupu do NS

Filmový referát Kulturně-politického oddělení ÚŘP

GUTTERER, WOLF A ZANKL NA ÚŘP

Vznikl Úřad říšského protektora a pod ním 4 oddělení – *Abteilungen*

čtvrté oddělení: kulturně-politické: v jeho čele stál Karl von Gregory, od 1942 Martin Wolf

Nejprve 6 referátů, mj. filmový referát

Ale od začátku roku 1940 změna na 4 referáty:

I. Obecná kultura, divadlo, turistika a reklama;

II. propaganda, němectví, literatura, film, hudba, výtvarné umění a výzkum veřejného mínění;

III. tisk;

IV: rozhlas

Vedoucím filmového referátu v oddělení kulturně-politických záležitostí Úřadu říšského protektora se stali:

Hermann Glessgen do 30.4.1940, poté Anton Zankl

Nonfikční produkce

Guba, Propaga, Union, Koza, Baťa, Kokeisl, Fischer

Delfa, Baal, Tovarcolor, Tonfilm, Avis, Utěšil, Lachman, Jano, Mencl, Staněk, Lehovec

Zlín

Za hospodářskou administrativu odpovídal **Vlastimil Harnach**: V letech 1939–1942 pracoval jako ekonom Filmových ateliérů BAPOZ a od roku 1942 do 1945 jako vedoucí ekonom německé společnosti Böhmisch-mährische Schmalfilmgesellschaft (Českomoravská společnost pro úzký film).

zlínské studio převzala v roce 1942 německá firma Deutsche Schmalfilmgesellschaft (Descheg) - součást koncernu Tobis

Důležitou částí byly **laboratoře**, vyrábějící kopie zahraničních filmů.

VYROBNI PROGRAM: Ve Zlíně pokračovalo **natáčení instrukčních a školních filmů** pod vedením Jaroslava Novotného a Františka Gürtlera

Produkce ve Zlíně

Naučné, reportážní, instrukční, školní, dokumentární filmy

V roce 1940: 31 filmů, 1941: 17, 1942: 8, 1943: 6 (z toho 2 animované), 1944: 4 (1 animovaný)

Rytmus – naučný, Jiří Lehovec, 1941

[\(38\) Rytmus | dokumentární film | Česká filmová klasika – YouTube](#)

[\(38\) II. Filmové žně \(1941\) ve Zlíně – YouTube](#)

Filmové žně

3.-7. červenec 1940: Filmové žně

Přehlídku uspořádalo Filmové ústřední pro Čechy a Moravu ve spolupráci s Filmovými ateliéry Baťa. Záštitu převzal ministr průmyslu, obchodu a živnosti Jaroslav Kratochvíl

29. červenec – 2. srpen: ve Zlíně se konaly II. filmové žně. Ustaven ilegalní výbor pražských a zlínských filmařů.

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10655115754-arzenal/213562267310005-film-lez>

Do doby příští hlavním úkolem jest zabezpečení potřebného rozsahu naší filmové výroby, při všemožném podporování vzestupu její hodnotnosti. Bylo řečeno, že zvukový film, z nejvýraznějších projevů kultury, jest její nejlepší navštívenkou.

Každý nezdařený film jest potom tedy těžkým prohřešením na ni. Mimo zbytečně proplývaného kapitálu poškozují jakost, dobré jméno celé filmové výroby. Proto zostřené podmínky pro výrobu českého filmu, od prvního počátku — námět, scénář, vše velmi kriticky projednávané sborem lektorů, obsazení, natáčení, kontrola v ateliérech, povinné předchozí předvádění pracovních kopií Filmovému poradnímu sboru atd. — až do jejího závěru — prvnímu předvedení hotového filmu veřejnosti (premiéře) — musí býti napříště bezpodmínečně všemi zúčastněnými dodržovány. Účelnost a kulturní hodnota každého jednotlivého filmu musí býti plně zdůvodněny. — Nový film, který by nebyl kladným přínosem k vzestupné čáře, nemůže mít a také nebude mít v české filmové výrobě místa. Od přesného plnění všech předepsaných podmínek bude samozřejmě závislé každé další posuzování a rozhodování. Přirozeně též přiznávání podpor a odměn

A v závěru ještě jedno přání: aby v našem filmu ustala manie happy-endů za každou cenu a aby filmoví autoři i výrobci pozbyli strachu před tragikou. Je třeba, aby si uvědomili, že i tragedie může být optimistická a že divákovi může dát více síly a uspokojení poznání, že někdo bojoval a padl za velkou myšlenku, než vidí-li, že kdosi jen sobecky žije pro své malé osobní štěstí. Někdy i slzy povznášejí k radosti.

FPS: „ve výrobní komisi doporučeno, aby přerod inženýra byl lépe odůvodněn, aby to nebylo dekadentní. S touto výhradou schváleno, jinak se předpokládá, že by to mohl býti mimořádný film.“ (1940; premiéra leden 1942)

FILMOVÉ LISTY

Autor klade zde proti sobě dva zcela odlišné světy. Na jedné straně je hrđná práce, sebevědomý a vytrvalý architekt Petr Pavelec v podání Petra Vity a na druhé straně komerční rada Herl Karla Hradiláka jako typ člověka, je- muž práce není ničím vyšším než cestou ke zbohatnutí.

KINOREVUE

Nechtěl jsem filmovat sváteční dělníky, ale docela prostou účelnou práci. A ta je někdy hrozně neefektní. Já vím, že se možná najde mnoho lidí, kterým se bude zdát, že je tam těch dělníků, vrtaček, šlapání cementu, jeřábů a vím já co ještě, moc. Ale film se prosím jmenuje „Velká přehrada“, ta přehrada je symbolem a musí být v tom filmu zarostlá a ne natřená jako elegantní nápis. Bojuje se tu o přehradu skutečnou i společenskou, je to kus alegorie, tašedivá, účelná, prostá a při tom velkolepá přehrada. Ta nešla kaširovat a ti, kdo ji stavěli, také ne. O tom, jak se mi pracovalo s dělníky, by bylo, kdybych řekl, že výtečně, málo. Mají dobré nervy a to mám rád. A vystřídalo se jich tam před kamerou na šest set. A jak jsem vám řekl, pracovali docela normálně a právě proto jsou mi ty části filmu, které je ukazují v plné práci, nejbližší.

DRUHY TEST – PREHRADA + Zadání pro 8.3.

Bohéma 2

Jan Cimbura

Četba: Přípis Václava Binovce Emanuelu Moravcovi

---

kalendárium

---

17. 3. 1939: zásahy české cenzury

začátky představení pro německé vojáky a
členy NSDAP

16. května: ustaveno Ústředí filmového oboru

Film na příští týden:
Tulák Macoun (Ladislav Brom, 1939)

Výběřová literatura

Winkel, Roel Vande: Nazi Newsreels in Europe, 1939-1945: the many faces of UFA's foreign weekly newsreel (Auslandstonwoche) versus German's weekly newsreel (Deutsche Wochenschau). *Historical Journal of Film, Radio and Television* 24, č. 1, 2004, s. 5-34

Zeman, Pavel: Týdeník Aktualita. České filmové zpravodajství na začátku druhé světové války. In: *Illuminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. Praha : Národní filmový archiv 9, č. 4, (1997) s. 67-90

Margry, Karel: Filmové týdeníky v okupovaném Československu. Karel Pečený a jeho společnost Aktualita. *Illuminace. Časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 21, č. 2, (2009,) s. 83-134

Dassanowsky, Robert von: Screening Transcendence: Austria's *Emigrantenfilm* and the Construction of an Austrofascist Identity in *Singende Jugend*. *Austrian History Yearbook* 39, 2008, s. 157-175

Alice „Babs“ Nilson

Celá škola tančí

Rozkošný film plný rušného tempa, nabitý vtípem, rytmickou hudbou a zpěvem. — Film, při němž se budete srdečně smáti a skvěle bavit.

SKVĚLÉ OBSAZENÍ:

sedmnáctiletá švédská studentka a rozhlas. zpěvačka

ALICE BABS NILSONOVÁ

a její partner, sympatický **ADOLF JAHR**

VÝROBEK: **S. BAUMAN - STOCKHOLM**

ADRIE

Premiéra od pátku

KAPITOL

dříve Světozor

Uvádí:

MARS-FILM, MAX. ZVĚŘINA
PRAHA II, VÁCLAVSKÉ 43. Tel. 208-32, 306-88

Zadání

Film 1: Madla zpívá Evropě

Film 2: Bohéma 3

Četba: Zápis přátelské schůzky filmových tvůrčích pracovníků s panem ministrem Dr. Jaroslavem Kratochvílem, konané dne 7. července 1941. Iluminace 11, 1999, č. 2

Polsko/Generální gouvernement; kinematografie, kina, produkce; osudy Jana Fethkeho

Arizace

Antisemitismus

Polsko

POLSKO-NĚMECKÉ KOPRODUKCE VE 30.
LETECH

August der Starke (Paul Wegener,
Stanislaw Wasylewski; 1936)

Ritt in die Freiheit (Karl Hartl; 1937)

Abenteuer im Warschau (Carl
Boese; 1938)

Generální gouvěrnement (Generalgouvernement für die besetzten polnischen Gebiete)

Vláda gouvernementu založila **Film- und Propagandamittel-Vertriebsgesellschaft GmbH Krakau (FIP)**, která převzala veškeré zařízení na výrobu filmů.

Společnost FIP využívala ateliéry **Falanga** ve Varšavě

FALANGA

Jan Fethke (1903-1980)

IGO SYM

Antisemitismus druhé republiky

---

ovlivněn procesem utváření českého moderního národa. Tradiční náboženská intolerance byla vystřídána **sociálně-nacionálním** odporem vůči Židům, kteří byli vnímáni jako hospodářská konkurence

Strana národní jednoty, kde se sloučila v listopadu 1938 většina politických stran - Židé měli ve Straně národní jednoty členství zakázáno. Strana národní jednoty prosazovala také nové pojetí kultury bez zahraničních vlivů a s důrazem na národ a lidovou kulturu.

Oproti tomu **Národní strana práce**, která sdružovala levici a liberály, byla umírněnější a smířlivější. V roce 1938 na ustavujícím sjezdu NSP zaznělo, že „pro nás otázka židovská není otázkou rasovou. Pro nás je otázkou národní. ... Byl-li občan židovský vždy věrným členem našeho národa, zůstává pro nás Čechem.“

Antisemitismus v českém filmu

Květen 1939: výbor **České filmové unie** rozhodl, že **členy unie mohou být jen árijci**.

Červenec 1939 – vzniklo **Filmtreuhandstelle** (arizační úřad), jeho zřizovatelem byl Úřad říšského protektora, **oddělení kulturněpolitických záležitostí (v čele s Karlem von Gregorym)**

Arizační úřad uložil 1. srpna 1939 všem firmám z filmového oboru, aby do 15. srpna 1939 propustily neárijské zaměstnance a na jejich místa přijaly árijské síly

Rejstřík rodového původu

as. — Z rozhodnutí zmocněnce pro filmové věci v Čechách a na Moravě u p. říšského protektora zřízen byl při arisačním úřadě v Praze rejstřík rodového původu ve smyslu nařízení p. říšského protektora z 21. června 1939.

V § 6 tohoto nařízení je přesně vymezen pojem židů, resp. mišenců, platný pro Protektorát Čechy a Morava.

Arisační úřad vydá v nejbližší době dotazník, který musejí zodpovědět všechny

osoby mužského i ženského rodu, jež jsou jakkoli činný nebo účastný ve filmové výrobě, obchodu, kinematografii a ve všech odvětvích, jež s jmenovanými obory přímo souvisejí.

V příštím čísle Filmového kurýru budou publikovány přesné směrnice pro vyplnění těchto dotazníků, v nichž bude stanoven také termín, do kdy musí být všechny průkazní listiny předloženy.

Filmový kurýř

Číslo 11. srpna 1939 — 1 K

Mallat a vydavatel Zemské spravy kinematografů v Čechách, Odpovědný redaktor Jiří Havlíček — Běchovské a administrace Praha II., palác u Nováků, III. schodiště, Telefon 24822, 21205. — Vychází třikrát v týden. — Předplatné 50 K ročně, jednotlivá čísla 1 K. — Nevyžádané rukopisy se navrácením a s přiznáním nehoruží. — Za insercí odpovídá Inserční ústav Jiráků, Praha II., Vodičkova 34, Tel. 25351, 25352. Inserční ústavka ve středu v 14 hod. — Účet Post. spořitelny č. 22135. — Tiskne a s. Pokrok, Praha II., Lesarova 54. — Užívání novinových známek povoleno řed. p. a t. č. 122.626/22. Dohledací úřad Praha 26.

Všecky rubriky formuláře nutno pečlivě vyplniti podle pokynů v něm uvedených. Každá osoba, činná ve filmovém oboru, musí předložiti samostatné osvědčení o původu.

K tomuto osvědčení, řádně vyplněnému, jest třeba předložiti vedoucímu arisačního rejstříku filmového oboru v Čechách a na Moravě, dr. Jaroslavu Leiserovi (Praha II., Vodičkova 34) tyto doklady v originále neb v ověřených opisech:

- A) vlastní křestní list,
- křestní list otce a matky,
- křestní list děda a báby se strany otcovy,
- křestní list děda a báby se strany matčiny a
- osvědčení o státním občanství.

Arizace filmových společností

Elektafilm: Společnost vznikla v roce 1921, židovský obchodník původem z Haliče **Josef Auerbach** do ní vstoupil o dva roky později, v roce 1928 se stal majoritním vlastníkem. V roce 1939 odstoupil z místa ředitele společnosti a odjel do Paříže

Slaviafilm: byla od roku 1930, kdy Elektafilm koupil 90% jejich akcií, dceřiná společnost Elektafilmu. Akcie obou společností koupilo Cautio Maxe Winklera a v červnu 1942 je převedlo na Prag-Film.

Meissnerfilm: Emil Meissner, **v roce 1938 - -3 filmy**, distribuce – 3 filmy;

Metropolitanfilm – půjčovna, 1938 – distribuce 13 filmů

Moldaviafilm – Ludvík Kantůrek. **Výroba 1938 – 2 filmy**, distribuce – 18 filmů

Podíl židovských podnikatelů na filmovém průmyslu v roce 1938:

10 ze 41, tedy čtvrtina celovečerních filmů vyrobených v tomto roce, vzniklo u židovských **producentů**.

z celkových 37 firem registrovaných v kartelu filmových **dovozců** mělo 14 firem majitele židovského původu (tj. ca 38%).

V kinech bylo uvedeno 318 filmů - 81 z nich distribuovaly firmy, které budou v r. 1939 označeny za židovské (tedy opět jedna čtvrtina).

17. srpna 1939 vydal FPS nové zásady, podle kterých do distribuce nesměly být vpuštěny filmy s židovskými herci, zároveň vydal FPS prohlášení, že nebudou posuzovány filmy, na kterých se židé podílejí.

V červenci 1939 byly židovské kinematografické firmy vyloučeny ze Svazu filmového průmyslu a obchodu, což znamenalo faktický zákaz činnosti.

Návštěva kin

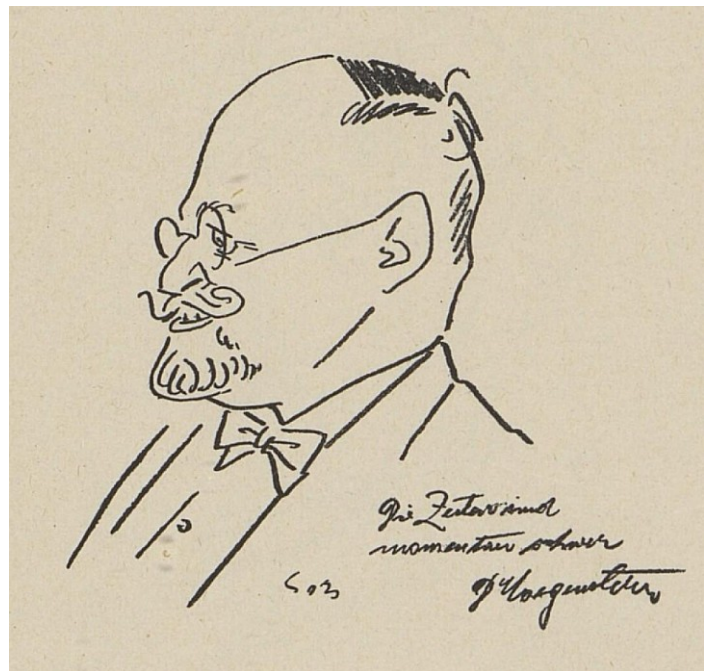
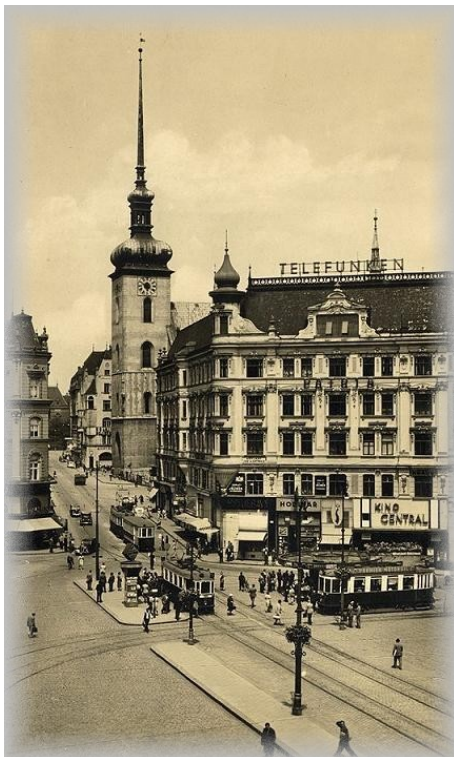
14. srpen 1939 – německý policejní ředitel vydal v Brně vyhlášku zakazující Židům přístup do hostinců, kaváren, lázní, sadů a podobně, **do kina měli přístup jen tehdy, pokud to bylo na provozovně vyznačeno jako povolené.** Podobné vyhlášky byly postupně vydány ve všech oberlandrátech.

24. srpna 1939 přijalo Filmové ústředí na vyzvu Úřadu říšského protektora usnesení, podle něhož byla židům návštěva kin v Čechách a na Moravě zakázána.

Všechna kina musela mít u vchodu ceduli “židům vstup zakázán”.

Arizovaná brněnská kina Central a Kapitol

Václav Binovec

NEVINNÁ (1939), DCERUŠKA K POHLEDÁNÍ (1940),
PÍSEŇ LÁSKY (1940), MADLA ZPÍVÁ EVROPĚ (1940),
MĚSTEČKO NA DLANI (1942)

Po stránce organizační a sociální: Ještě jako výrobce, tedy zaměstnavatel, sestavil v přátelské dohodě se svými spolupracovníky-zaměstnanci již v r. 1921 první řádné a na tehdejší dobu uspokojující kolektivní smlouvy, vyhovující sociálním požadavkům filmových pracovníků. Od r. 1933 stál v čele organizace filmových pracovníků — Filmové unie — zprvu jako místopředseda, pak jako předseda, a po sjednocení všech filmových organizací v r. 1939 v prvním Filmovém ústředí v Čechách a na Moravě byl do r. 1941 jeho místopředsedou. Bojoval vždy bez ohledu na svou existenci za lepší sociální postavení filmařů, za upevnění jejich existenčního minima a za jednotné smluvní podmínky. Zasazoval se i o odborné poučení stávajících i budoucích filmařů zřízením Filmového semináře při Filmové unii, který také z počátku vedl; mimo to proslovil desítky oblíbených přednášek pro odborníky i pro veřejnost. Jeho veřejné přednášky a projevy, čelící nežádoucímu přílivu židovské emigrace do českého filmu, byly prvním signálem po odžidovštění domácího filmu. Zastupoval zdejší filmové pracovníky i na fóru mezinárodním, zvláště na světovém filmovém kongresu v Berlíně v r. 1935, kde v domě „Kameradschaft der deutschen Künstler“ učinil projev, který vedl

Jan Cimbura (František Čáp, 1941)

[3/6 Krev, půda a strach - Bohéma | Česká televize \(ceskatelevize.cz\)](#)

10.00-13.00

24.00

Vlajka, 30.11.41, „Scéna pogromu v židově kořalně byla málo symbolická a jaksi opatrná.“

Posudek Vladislava Vančury na treatment:

Idyličnost je předimenzovaná. Člověk má věru co dělat, aby uvěřil v podobnou bouřičnost, ale koneckonců mu je v tom ušlechtilém přívalu dobře. ... „tvrzení, že dobrý člověk ještě žije, je krásné. ... **Lektoři** by měli věc posuzovat se zřetelem k této zářivé jistotě, a hlasuji pro Cimburu“.

Chrudimské noviny, 6.12.41

že film hodnot „Jana Cimbury“ bude vždy vítán, protože jeho dějová náplň podle skvělého Baarova románu je vzorem charakteru, pile, pracovitosti a čistého srdce českého malého člověka, je vzorem náboženské a citící duše, statečnosti a síly „něčím být“, jak to dokázal ideální pacholek Jan Cimbura. Krásné záběry z přírody, kladný poměr k ní — to dojemné mazlení s ornici! — ke zvířatům, názoru na lásku a přátelství, to vše činí z tohoto filmu zdroj hlubokého mravního vyznání a příkladu. Sloven, je to opravdu mohutný film, který

bude navštěvován vždy a všude každým, kdo třeba už už klesal, aby zase hlavu pozvedl a řekl si s Cimburou: „Půjdu svou cestou a neustoupím, dokud cíle nedosáhnu!“ Někte-

Oldřich Kautský – politický a kulturní týdeník Brázda (naráží na film Pantáta Bezoušek, Jiří Slavíček; 55.00-1.08.00)

Ještě teď běží v Praze film, v němž si venkované vyjedou do Prahy, což režisérovi stačilo, aby postavil nehybnou kameru do hlediště Národního divadla a tam ofotografoval velký kus »Prodané nevěsty«. Jak je to lehké, kšeftařit s tradicí, jak je to lehké, vzít Smetanu a vsadit ho do špatného filmu. Ale i tento výlet z dějové souvislosti byl Čápovi jen příležitostí, aby znovu angažoval svou básnický pohyblivou kameru, aby dlouhými jízdami doprovázel Cimburu, kráčejícího Svatováclavským chrámem a aby se omezil na nejmenší míru ve snímcích Prahy.

Nakonec tu je však ještě jeden klad. Jeho selský film nemá v sobě nic, co by připomínalo dusno předešlých dramát ze života na gruntu. Český film odjakživa líčil sedláka jako hrubého majitele, který týral ženu, děti a byl neomezeným pánem nad jejich životem. Mythus soukromého vlastnictví a neradostné dřiny jako by vládly na venkově, jako by skutečný sedlák neměl žádné radosti a nebyl schopen milovat to, co drží ve svých rukou. Těch nešťastných lásek na gruntu! Těch sebevražd, těch rodinných, dlouholetých svárů pro kus pole!

V tomto filmu není potuchy po depresivnostech, jež vytvářeli předchůdci. Ukazuje venkov v jeho prostotě i jeho bohaté kráse, venkovského člověka v jeho dřině i s jeho láskou k práci, a dokazuje, že sedlák není jen zavilým majetníkem, který nemá jiného naplnění života, než vzrůstající počet strychů pole. A proto již je »Jan Cimbura« dobrým filmem. Ukazuje venkov z jiné stránky, než jak ho skreslily filmy, považované za pravdivé.

O. Kautský

Suk o Cimbuřovi

Citace Vlajky: „Dosud nebyl vyroben ani pojat do výrobního programu české filmové produkce ani jediný film s tendencí protižidovskou, protizednářskou nebo takový, jenž by byl nesen národoveckými myšlenkami nového světového názoru!.. To je jeden z prvních úkolů dnešního českého filmu a nebyl-li dosud splněn, jako jej ostatně dosud ignoruje i rozhlas, svědčí to nejen o těžkopádnosti starého aparátu, ale i o nedostatku dobré vůle.“ Viz: Šulc, F.: Deník „Vlajka“ a český film. Vlajka, ročník X, č. 137, 21. 6. 1940, str. 10

Sukovo hodnocení:

*„Čáp sice po válce vypověděl, že se pro zfilmování rozhodl „v době, kdy českým lidem byla vyvlastňována půda a celé vesnice a kraje byly vystěhovávány,“ a pro to, že román „hovořil o lásce českého sedláka k rodné hroudě, o nedělitelnosti půdy, kde jsem mohl zdůrazniti pracovitost, hrdost a sílu českých selských rodin, ukázat krásu české krajiny a lásku lidu k ní.“ **Ale už při úvahách o realizaci musel vědět o antisemitských pasážích ve třetí části Baarova románu** (přestože pro film použil první část románu) i o aktuální situaci ve společnosti a po natočení prvních německých antisemitských filmů i o volání po podobných filmech v Protektorátu. Čápovo výsledné filmové zpracování obsahuje celkem tři antisemitské scény, které dohromady mají stopáž 8 minut.*

Pavel Suk:

„Uzavřenost antisemitských scén a to, že po jejich odstranění nedojde k sebemenšímu vlivu na obsah filmu, nasvědčuje režisérovi tvrzení při výslechu k svému obvinění „ze společenských styků s Němci nad nutnou mírou, obhajování a vychvalování nacismu a fašismu a šíření rasistické tendence protižidovské v pogromové scéně filmu „Jan Cimbura“ uvedl, že „do svého filmového scénáře filmu „Jan Cimbura“ protižidovskou scénu nepojal, že jsem úmyslně ji vynechal, ačkoli v Baarově románu jest. Byl to němec Ing. Zankl, který kvůli vynechání této scény napadl Lucernafilm a nařídil pojetí protižidovské scény do filmu. Neměl jsem moc, tomu zabránit.“

Toto Čápovo tvrzení potvrdil nejen ředitel Lucernafilmu Vilém Brož, který stejně jako Čáp dále uvedl, že režisér *„naopak tendenci scény oslabil a učinil vše, aby byla co nejméně v duchu „nové Evropy“*, ale dále též Dr. Miroslav Rutte. Trestní komise nalézací č. 50 Ústředního národního výboru hlavního města Prahy na základě těchto i dalších svědectví trestní řízení s Františkem Čápem zastavila.

Nabízí se ale otázka, zda někdo nutil Čápa k natočení filmu *Jan Cimbura*, nebo Čáp chtěl zopakovat svůj obrovský úspěch s prepisem Němcové *Babičky*, a to prepisem dalšího díla oblíbeného spisovatele 19. století. Další otázkou zůstává, proč Čáp po válce antisemitské scény s ohledem na to, že nemají žádnou souvislost s dějem, z filmu neodstranil. A film v jeho původní verzi začal být opětně promítán v českých kinech od listopadu 1945 a občasně uveden a stále uváděn v různých českých televizních stanicích!“

Lukáš Kašpar, Český hraný film a filmaři za protektorátu

Cit. 111-112 – Cimbura

Suk: „Protože se Nový odmítl se svou ženou Alicí rozvést, byl za to v roce 1944 poslán do koncentračního tábora. Je zde možné poukázat **na mravní rozdíl obou herců**.

V již zmíněné nejnovější Šléglově biografii z roku 2009 podávají její autoři, **neprofesionální historikové**, na základě archivních materiálů podrobný Šléglův životopis včetně jeho umělecké dráhy. Ovšem v části popisující Šléglůvu aktivitu v období od roku **1939 podřídili historická fakta snaze očistit ho z antisemitismu**.

Jejich

argumentům uvěřil i historik Vladimír Just, který v předmluvě mj. uvedl, že autoři *„docházejí na základě věrohodných dokumentů a svědectví k překvapivému, ale seriózně podloženému závěru, že Čeněk Šlégl své pronacistické i antisemitské postoje*

pouze dovedně předstíral, aby zachránil zcela konkrétní lidské (mj. i židovské) životy.“ Toto tvrzení není ale nikterak doloženo.“

„Za několik týdnů, konkrétně 6. 12. 1941 a v repríze 8. 12. 1941 mohli posluchači protektorátního rozhlasu Čeňka Šléglu slyšet v roli gangstera ve skeči *Hvězdy nad Baltimore* Josefa Opluštila. V tomto skeči s ním účinkoval též Vlasta Burian v roli Jana Masaryka. Polické skeče začal rozhlas vysílat od podzimu 1941. Obsahem všech

skečů bylo mnohdy vulgární zesměšňování exilových politiků a výrazný antisemitismus. Šlégl v podobných skečích účinkoval až do března 1943, kdy předstíral zlomeninu nohy. Poté až do uzavření divadel v rámci totálního válečného nasazení 1. 9. 1944 hrál v Divadle Vlasty Buriana a následně do konce války

Filmová
výroba v
protektorátu

Zápis přátelské schůzky filmových tvůrčích pracovníků s panem ministrem Dr. Jaroslavem Kratochvílem, konané dne 7. července 1941

PRÁCE:

ministr Kratochvíl na Filmových žních v roce 1940: „Český člověk v českém filmu zpravidla tančí, pije, miluje a vzdychá. Ve skutečnosti však český člověk především pracuje. Bylo by to nejen vděčné, ale také povzbudivé, kdybychom viděli jednou film o pracujícím českém člověku. Ne film kulturně-výchovný (...), nýbrž celovečerní umělecký film, který by byl jakýsi hymnus práce.“

Miroslav Rutte: „Líbí se mi, že film zabíhá stále častěji do současnosti. Jestliže vykreslí živě dnešního člověka kterékoli společenské třídy, stává se bezděky filmem o pracujícím člověku, jak si jej přál vidět pan ministr Dr. Kratochvíl.“

KVALITA:

Karel Smrž: Z dvaceti filmů, které byly od té doby vyrobeny, můžeme devět označit za filmy, které šly nad průměr, šest představuje velmi slušný průměr, tři byly slabé, avšak ještě přijatelné a jen dva můžeme označit za naprosto nežádoucí. Jsou to Přednosta stanice a Peřeje. (Jan Sviták a Karel Špelina)

Filmová produkce

STÁTNÍ PODPORA PRODUKCE

Podpora poskytovaná FPS rostla takto:

1935 – 3 320 000

1938 – 4 057 000

1939: 3 470 000

1940: 10 310 000

1941: 8 450 000

1942: 11 215 000

1943: 37 080 000, z toho zápůjčky 29 280 000

1944: 54 550 000, z toho zápůjčky 48 890 000

ROČNÍ PRODUKCE

1939: 41 filmů

1940: 31

1941: 21

1942: 11

1943: 10

1944: 9

Účast produkčních společností na výrobě

1940

Lucerna: 5

Slavia: 4

National: 4

Elekta: 4

Brom: 4

Zdar: 2

Po jednom filmu: Lloyd, Europa, Ufa, Stella,
Dafa, Terra, Continental, Praha

1941

Lucerna: 7

Slavia: 4

National: 3

Lloyd: 2

Brom: 2

Dafa: 2

Elektafilm: 1

Účast produkčních společností na výrobě

1942

Lucerna – 5

National – 4

Lloyd 1 (brněnská půjčovna a výrobná) (Velká přehrada, J. A. Holman)

Brom 1 (Host do domu; Zdeněk Gina Hašler)

1943-45

1943: Lucerna 6, National 4

1944: Lucerna 5, National 4

1945: National 1

Dohoda Gutterer - Frank

17. července 1942 byla podepsána dohoda mezi zástupcem říšského ministra lidové osvěty a propagandy Leopoldem Guttererem a státním tajemníkem Karlem Hermannem Frankem — ta hovoří o „plánovitém odbourání“ české filmové produkce

„panuje shoda o tom, že produkce českých filmů musí být plánovitě odbourána; toto má probíhat podle vývoje politických poměrů v Protektorátu ve vzájemné shodě mezi říšským ministrem národní osvěty a propagandy a říšským protektorem. Aby mohl být vývoj utvářen pružně, upouští se od stanovení přesných čísel.“

Natáčení německých filmů v Praze

---

o natáčení prvního německého filmu na Barrandově jednal Havel už v lednu 1939 – se společností Tobis

První natáčený film:

květen 1939: Bavaria - Verdacht auf Ursula (V těžkém podezření)

V Praze natáčely především Terra a Bavaria, dále Tobis, Wien-Film, Ufa

roce 1940: 9 snímků německých společností; v květnu 1945 bylo rozpracováno 25 filmů;

1940 to bylo 10% německé produkce, od 1942 kolem 30%

Další ateliéry mimo Barrandova

HOST

vznikly v roce 1931; uvedeny do provozu až v r. 1935.

1938 si na tři roky pronajala ateliéry společnost Bapoz – Baťovy pomocné závody. Ateliéry ale převzal do správy Karl Schulz jako ředitel v listopadu 1939

Schulz dal výpověď společnosti FAB (Filmové ateliéry Baťa) a pronajal je společnosti A-B, pozdějšímu Prag-filmu.

FOJA

Radlice; v provozu od roku 1937, kdy je nechal postavit Josef Foist.

V březnu 1942 pod nátlakem Schulze ateliéry prodala Foistová Prag-filmu.

Prag-Film

Společnost vznikla 21.11.1941 přejmenováním arizované společnosti A-B

Karl Schulz / Josef Hein

Schulz: v červenci 1942 odvolán – obviněn z černého obchodu, místo něj sudetský Němec **Josef Hein** (předtím bankovní úředník)

Kameramani: Jan Roth, Václav Hanuš, Karel Degl, Josef Střecha, Miloslav Vích, Jaroslav Blažek

Vzniklo zde 12 hraných filmů

Produkční šéf: Carl W. Tetting / Emerich Walter Emo

STÁTNÍ TAJEMNÍK V ŘÍŠSKÉM MINISTERSTVU LIDOVÉ OSVĚTY A PROPAGACE LEOPOLD GUTTERER NAVŠTÍVIL FILMOVÉ ATELIÉRY NA BARRANDOVĚ
ZLEVA LEOPOLD GUTTERER, KARL SCHULZ - ŘEDITEL SPOLEČNOSTI PRAG-FILM, AKTIENGESELLSCHAFT, STÁTNÍ TAJEMNÍK KARL HERMAN FRANK (DRUHÝ ZPRAVA), A VEDOUcí TZV. KULTURNĚ-POLITICKÉHO ODDĚLENÍ V ÚŘADĚ ŘÍŠSKÉHO PROTEKTORA MARTIN WOLF (VPRAVO)

Prag-Film

Státní tajemník na říšském ministerstvu lidové osvěty a propagace **Leopold Gutterer** navštívil filmové ateliéry na Barrandově.

Zprava dr. Robert Gies, Heinz Reinefarth, **Karl Herman Frank**, ve světlém kabátě **Leopold Gutterer**, dále (s knírem) ředitel společnosti Prag-Film **Karl Schulz** a **Martin Wolf**, 17.7.1942

Liebe, Leidenschaft und Leid. R: **Josef A. Holman (J. A. Holman)**, 1942/43

Himmel, wir erben ein Schloss/Zdělili jsme zámek. R: Peter Paul Brauer, 1942/43 - 759 000 RM - (**uvádění: Passage, 2t**)

Die Jungfern vom Bischofsberg/Panny z Biskupské hory. R: Peter Paul Brauer, 1942/43 - 892 – Panny z Biskupské hory (**2 t., Juliš**)

Der schwarze Schaf/Černá ovce. R: **Friedrich Zittau (Miroslav Cikán)**, 1942/43 - 796 tis. RM

Der zweite Schuss/Druhý výstřel. R: **Martin Fritsch (Martin Frič)**, 1943 - 984 tis. RM

Glück unterwegs/Hudbou za štěstím. R: Friedrich Zittau (**Miroslav Cikán**), 1943/44 - 1 mil RM

Schicksal am Strom. R: Heinz Paul, 1942-44 – 970 tis. RM

Seine beste Rolle/Jeho nejlepší role. R: Otto Pittermann (**Vladimír Slavínský**), 1943 - 970 tis. RM

Sieben Briefe/Sedm záhadných dopisů. R: Otto Pittermann (**Vladimír Slavínský**), 1943/44

Komm zu mir zurück/Vrať se ke mně zpět. R: Heinz Paul, 1943/44

Dir zuliebe/Z lásky k tobě. R: **Martin Fritsch (Martin Frič)**, 1943/44

Spiel. R: Alfred Stöger, 1944

Otakar
Blažek-
Brenten

Brentenovo studio v Brně

(zpráva Karla Smrže pro FK, 1941)

censtvu zndzornit, jak se takový film vyrábí. Režisér opravoval znovu a znovu výstup potácejícího se, zraněného Ctirada, dva zvukoví technici v bílých pláštích a se sluchátky na uších předstírali, že manipulují kotoučky potenciometru, a filmový ředitel s nezbytným, ale nezapáleným doutníkem (figuroval tak ve všech scénách večera) sledoval práci.

Pro obecenstvo bylo pravděpodobně zlatým hřebem večera filmování, o němž se na plakátech mluvilo, a vyhledávací soutěž filmových typů. V přestávce skutečně pojížděl hledištěm a vestibulem primitivní vozík s kameramanem a filmovou kamerou. Tento přístroj byl však zřejmě jakousi raritou, poněvadž měl kliku na levé straně. Bylo to ovšem nutné, poněvadž to byla staříčká šedesátimetrová Ernemannka (obrácená), modernisovaná dvojicí kaset, umístěných na horní stěně a zhotovených z překližky. Film v ní ovšem nebyl, takže starostlivý otec, který do zorného úhlu jejího objektivu zvedal svou nadějnou asi šestiletou ratolest, nikdy její obraz na projekční ploše kina neuvidí.

Nesporně nejzářivější částí programu bylo vyhledávání filmových typů. Prvé z dívek, které se přihlásily, byly vyvolány na jeviště, kde jim bylo podstoupiti tuto »zkoušku«: přešly sem a tam před zkušební jury, v níž zasedali Stella Májová, Helena Bušová a O. Brenten. Potom jim hlasatel nalil sklenku vína (!), z níž se k obveselení obecenstva napily. Pak před mikrofonem měly něco recitovat, ale poněvadž si pro tento účel pořadatelé nic zvláštního nepřipravili, četly prostě text Sněhurčiny písně, která tu před tím v programu večera byla zpívána. Osvěžením byl jediný mužský účastník této soutěže, který místo aby se jen skromně napil, jako jeho kolegyně, vyprázdnil sklenku až do dna. Reakce obecenstva na tyto »zkoušky« byla tak živá, že další přihlášení se už přes několikrát vybizeni na jeviště neodvážili.

Reprezentační večer kresleného filmu

Vodova 12, Brno

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1183619616-kultura-cz/306295350090005/cast/113275/>

1.00; 11.15

Zdroj: Kateřina Mlejnková, Brentenovo studio.
Historie zapomenutého studia animovaného
filmu v Brně

Popelka a Průvan

(reklama na izolaci do oken)

hraná předloha
figury dobré víly
zakázkového filmu
Popelka

Ateliér filmových triků – AFIT

Čarodějův učeň
(Richard Dillenz,
1943)

založen v srpnu 1935, 6 zaměstnanců

v říjnu 1940 **treuhänder** - říšský Němec **Josef Pfister**

Prag-Film převzal AFIT v červnu 1943 - *Zeichenfilmabteilung der Prag-Film A.G.*

Šéf ateliéru - Rakušan **Richard Dillenz**

zkušený produkční a dosavadní šéf Lucernafilmu Zdeněk Reimann

Čarodějův učeň (Zauberlehring)

Orfeus a Eurydika

v březnu 1943 – místo Dillenze jmenován Horst von Möllendorff

120 zaměstnanců

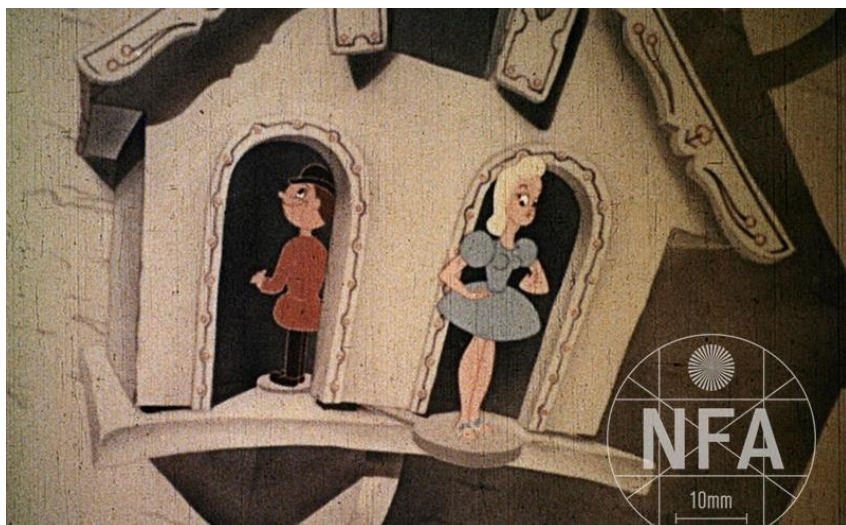

Neposlušný zajíček (Klein, aber oho!; Horst von Möllendorff, 1944)

Svatba v korálovém moři (Horst von Möllendorff, 1944)

<https://www.youtube.com/watch?v=7VBHm0RupKI>

Neposlušný zajíček:

https://www.youtube.com/watch?v=qKvbldR_RI

(vs. Walt Disney, Funny Little Bunnies, 1934)

Povětrnostní domeček (Wetterhäusschen)

Svatba v korálovém moři (Horst von Möllendorff, 1944)

Václav Bedřich, Jiří Brdečka, Jaroslav Doubrava, Čeněk Duba, Eduard Hofman, Jaroslav Kándl, Josef Kluge, Stanislav Látal, Břetislav Pojar, Bohumil Šejda, Josef Vácha, Josef Říha, Richard Bláha, Jan Hejl, Rudolf Holan, Jaroslav Jílovec, Ota Kudrnáč, Karel Mann, Vojen Masník, Jaroslav Možíš, Božena Možíšová, Bořivoj Novák, Marie Polívková, Jiří Šebestík, Anna Šimáčková, Bohuslav Šrámek, Karel Štrebl, Jiří Vokoun

Louis Seel

Zlín

Oddělení kresleného a trikového filmu; před okupací: 11 zaměstnanců; během protektorátu – zvýšení na 40 osob

Zájem společnosti Tobis o ateliéry;

dceřinná společnost Tobisu - Descheg (Deutsche Schmalfilmgesellschaft) specializovaná na výrobu filmů úzkého formátu - převzala v **únoru 1942** ateliéry

Ateliéry nadále fungovaly pod názvem Böhmisch-Mährische Schmalfilmgesellschaft.

Do ateliérů byl přidělen německý správce Oskar Friedrich a poté se zde kromě výroby kopií úzkých filmů plánovala také výroba loutkových a kreslených filmů a počet zaměstnanců ateliérů v souvislosti s tím vzrostl na téměř 200 osob

Ferda mravenec (Hermína Týrlová – Ladislav Zástěra, 1942-43)

<https://www.youtube.com/watch?v=AkORm4ySels>

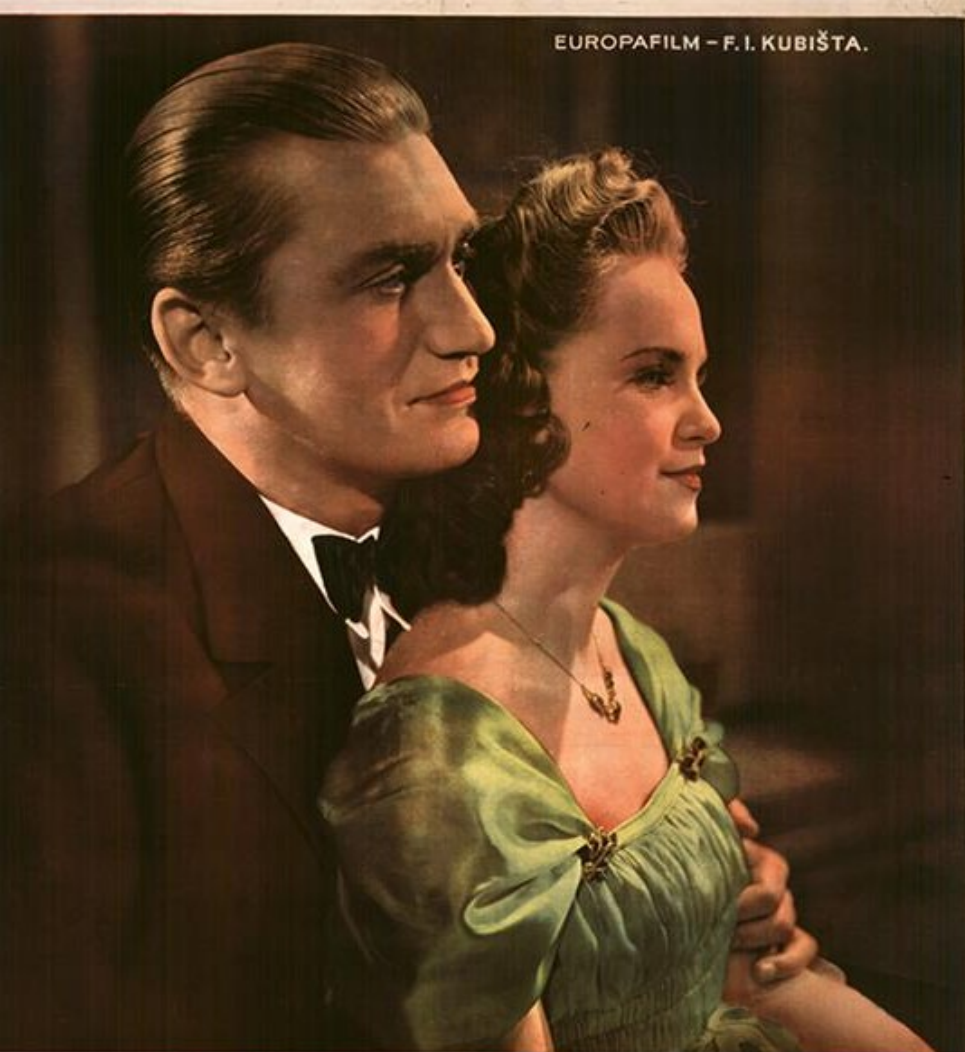
Pošťák Kolbaba podle Karla Čapka (Stanislav Šulc – Otakar Brenten, 1945)

Fritz und Fratz (12 dílný seriál); režie Johann Weichberger

<https://www.youtube.com/watch?v=mxpqp-5YWcE>

Vánoční sen (Bořivoj Zeman – Karel Zeman; 1945)

<https://www.youtube.com/watch?v=SQtKLAYyF0Q>

Madla zpívá Evropě

Na deskách Ultraphonu: Ty lesovský stráně – hrají R.A.Dvorský a Melody Boys, zp. Zdenka Sulanová

Emanuel Rádl: „V celku je to však film dobrý, vypracovaný svým režisérem Václavem Binovcem s hlediska technického i hereckého velmi čistě, vkusný a zábavný přes některé délky a uspokojující kinematografického návštěvníka svým jemným tlumeným vyladěním příběhu bez intriky, bohatě nasyceného sentimentalitou.“

Quido Kujal: „na druhé straně nutno přiznati, že film má vcelku ušlechtilou a výchovnou tendenci, že účelně propaguje lásku k domovině a krásu české písničky.“

FPS, říjen 1939: „Výrob. Komise – výr. program filmu *Madla Zpívá Evropě* – Europafilm – zaujalo kladné stanovisko, ale doporučuje provedení úprav, jež přednesl ing. Smrž /odstranění učení němčiny, vynechat poslední scény s děckem, postarat se, aby přišli k uplatnění hodnotné národ. písně, aby moderní písně měly úroveň, prostředí Londýna bylo správně vyjádřeno aj./“

MADLA ZPÍVÁ EVROPĚ

scenarista: J. Tuzar

Režie: V. Binovec

SULANOVÁ-BOHÁČ 10mm

obsazení: Mladošínská · Dohnal · Kabátová · Průcha · Kreuzmann · Filipovský · Paul · Hilmar · Rogoz · R. A. Dvorský

FILM. TOVÁRNÝ VOJKA

Slovenská republika

Vznik Slovenského štátu: 14. březen 1939

Foto: Vojtech Tuka, Joachim von Ribbentrop, Jozef Tiso (1940)

Slovenská filmová produkce začíná s týdeníkem **Nástup** a se vznikem stejnojmenné společnosti, založené v listopadu 1939.

Distribuční nabídka

DOVOZENÉ FILMY CELKEM:

1940: 104

1941: 127

1942: 124

1943: 112

1944: 111

Německé filmy:

1940 – 77

1941 – 104

1942 - 82

1943 - 66

1944 - 55

ITALSKÉ FILMY:

1940 – 13

1941 – 22

1942 – 25

1943 – 19

1944 - 3

Ostatní produkce:

Francie: 1943 – 6, **1944 – 38**

Československo/Protektorát Čechy a Morava: 1942 – 8, 1943 – 12, 1944 - 4

Švédsko: 1942 – 1, 1943 – 8, 1944 – 2

USA – 1939 – 10, 1940 – 14

Španělsko 3, švýcarsko 5, chorvatsko 1, Argentina 4, Bulharsko 1, Dánsko 2, Egypt, Japonsko, Norsko, Finsko po 1

Počet kin v roce 1945: 254; z nich 131 v majetku Hlinkových gard

Pro srovnání: distribuční nabídka v Protektorátu Čechy a Morava

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	celkem
Protektorát	41	31	21	11	10	9	1	124
Německo	92	98	74	69	65	58	14	470
USA	89	33	6					128
Francie	8				11	2		21
Anglie	7							
Itálie	5	12	17	27	5	8		74
Maďarsko			2	1	2	4		9
Švédsko			9	3		3		15
Dánsko			2	1		2		5
Holandsko			1	2				3

dále po jednom Mexiko, Finsko, Japonsko, dva španělské filmy

**Pavol Cambala
(vlevo) a Willi Forst
(uprostřed) v
Bratislavě v roce
1941**

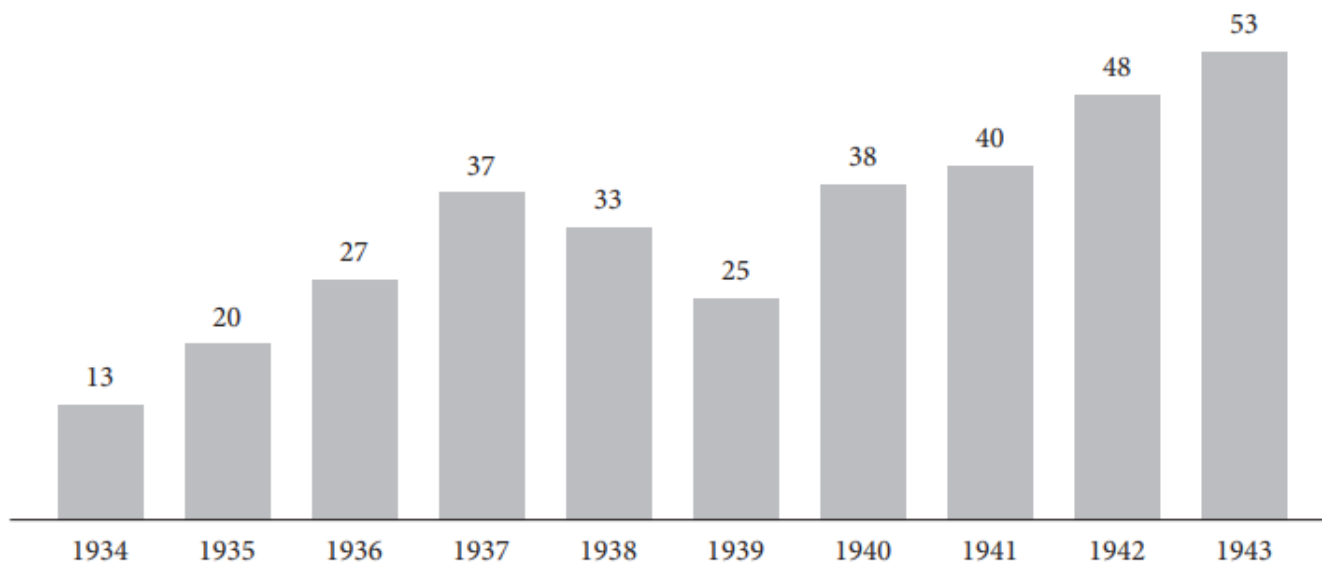

Ústředná správa spojených kín

Společnost Nástup

Týdeník Nástup

Roční filmová produkce

Sestaveno na základě těchto zdrojů: Andor Lajta, *A magyar film története. V. A magyar hangosfilm korszak első 16 éve, 1929–44* (Budapest: Színháztudományi és Filmtudományi Intézet kézirat, 1958); Gyöngyi Balogh, *History of the Hungarian Film, from the Beginning to 1945*. *Filmkultura.hu*. Dostupné online: <<http://www.filmkultura.hu/regi/2000/articles/essays/balogh.en.html>>, [cit. 10. 12. 2018].

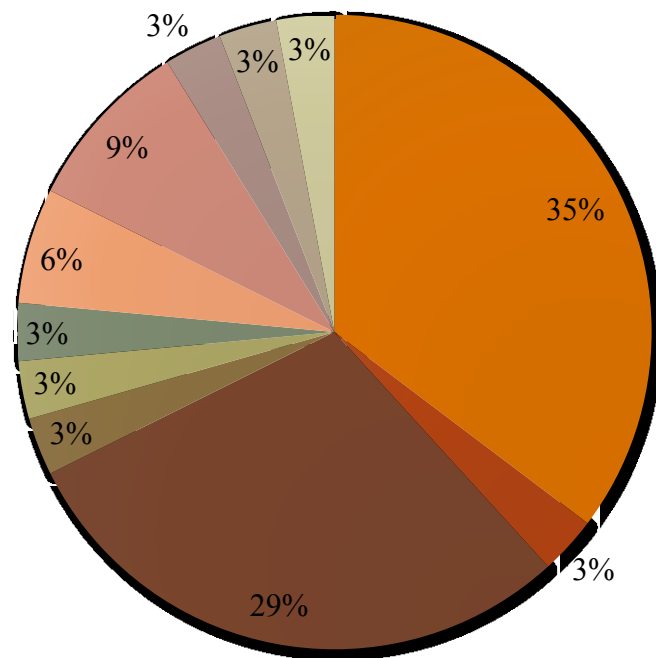

Maďarsko

Žánry

Počet a žánry hraných filmů Lucernafilmu
1939 - 1943

- Drama 12
- Report. Drama 1
- Veselohra 10
- Studentská veselohra 1
- Dobrodružná veselohra 1
- Komedie 1
- Tragikomedie 2
- Hudební film 3
- Detektivka 1
- Vesnický obraz 1
- Celovečerní kult. Film 1

Zdroj: NFA, f. Lucernafilm s.r.o., inv. č. 185, číslo evid. jednotky 29, XIII. Dodatky, Seznamy filmů.

Detektivní film v protektorátu

„K psaní detektivek jsem se dostal tak, že jsem je nejdříve četl, a to od útlého mládí a tak důkladně, že to dnes mohu nazvat studiem. Podle mínění jistých kruhů bych měl být tedy dnes veskrze prolezlý špatností. Avšak místo toho, abych před vámi stál jako **individu** **několikrát trestané**, představuji se vám jako **zastávce názoru, že lehká (a tedy i detektivní) četba je neodstranitelnou nutností a že tedy potřebuje tvůrčí pracovníky při nejmenším stejně svědomité a zdatné jako jiné druhy umělecké tvorby.**“

Eduard Fiker

anon., Na okraj „Paklíče“: na obranu detektivky.
Kinorevue 10, 12. 7. 1944

TĚŽKÝ ŽIVOT DOBRODRUHA (MARTIN FRIČ, 1941)

Krok do tmy (Martin Frič, 1938; scénář: Eduard Fiker, František Čáp)

Pressa, 5.2.1938, č. 29, s. 2: „[...] ačkoliv se mluví o české detektivce, neodehrává se v Praze, nebo někde v Československu, nýbrž její děj je volen tak, aby mohl býti umístěn kdekoliv v některém velkém hlavním městě celého kontinentu.“

A.M.Brousil ve Venkově píše: „[...] najednou pronikl do filmu styl haasovský; krátké, úsečně mluvené, rádoby ironické a svrchovaně cynické věty, které ovšem nepůsobí samozřejmě, prozrazující svůj odvozený původ.“

Pro říšská kina byly přijaty tři filmy: KROK DO TMY, NOČNÍ MOTÝL, MODRÝ ZÁVOJ

Distribuce v Říši od: 15. 1. 1943 (KROK DO TMY), 12. 3. 1943 (NOČNÍ MOTÝL) a 8. 9. 1944 (MODRÝ ZÁVOJ)

Pelikán má alibi (Miroslav Cikán, 1940)

detektivní veselohra, veselá detektivka, „detektivní sensace“ nebo také „detektivní lidová veselohra“

Těžký život dobrodruha (Martin Frič, 1941)

Čtrnáctý u stolu (Oldřich Nový – Antonín Zelenka, 1943)

Paklíč (Miroslav Cikán, 1944)

----

13. revír (Martin Frič, 1946)

EDUARD FIKER

Vražda v Ostrovní ulici (1933)

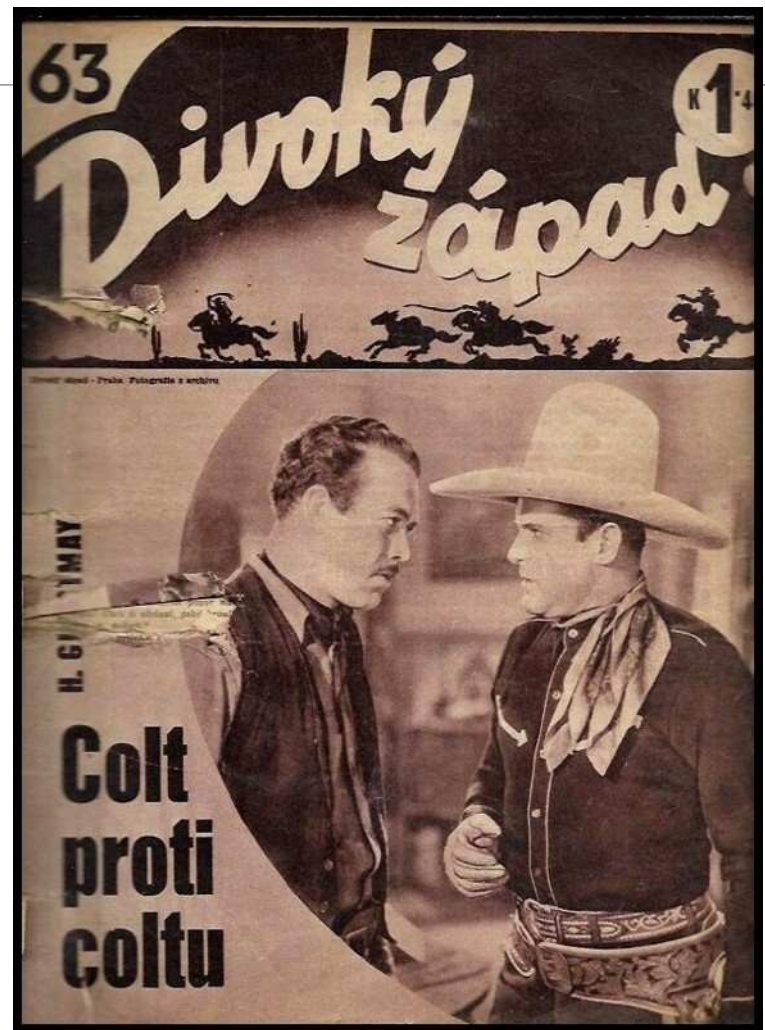
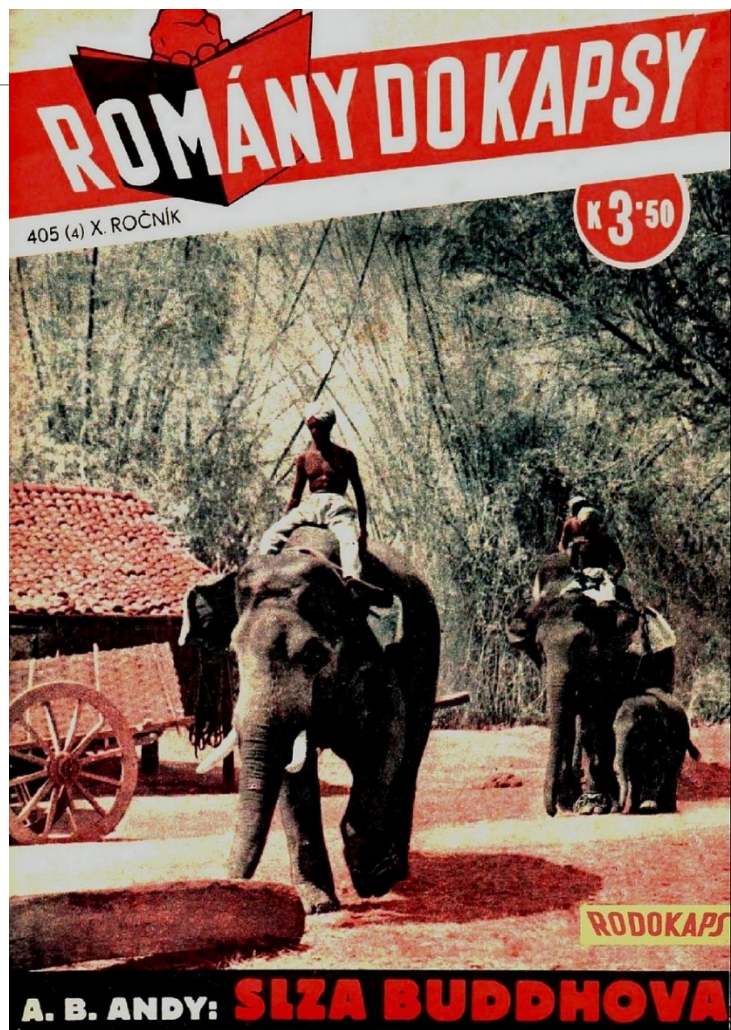
Detektivka a hodnotová proměna společnosti

Kritika liberalismu a parlamentní demokracie

„užitečná“ a „neužitečná“ detektivka

Protibraková kampaň v literatuře

Brak, morzakor, vyloučená literatura

Pavel Janáček, Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení, 1938-1951. Host, 2004

Kampaň proti braku – 1938-1942

Leden 1939 – soutěž Rodokapsu na *původní* dobrodružný nebo detektivní román; dřív překlady; střet s vizí národní literatury za druhé republiky

Plamen vzpoury – Bob Peters (Josef Peterka; Bob Hurikán)

Druhá republika – kniha jako pilíř národní existence

Národ jako tělo a kniha jako potrava vs. románové sešity, morzakor, limzakor

Únor-březen 1939 – útok spisovatele Hadrbolce (cit. s. 77) nebo skupiny tzv. ruralistů – František Křelina, Josef Knap ad. (78)

Od roku 1939 se objevovaly časopisecké satirické texty o továrnách na výrobu braku. Do této linie patří také humoristický román Vladimíra Tůmy Těžký život dobrodruha a fričův film podle tohoto románu se stal součástí proti brakové kampaně

vznikaly parodie na populární žánry a v době, kdy proti braková kampaň vrcholila napsal Brdečka známou parodii **Limonádový Joe**, která vznikla na objednávku časopisu Ahoj, tedy časopisu který sám populární literaturu produkoval.

Občas se objevily i **obrany** populární literatury, například SK Neumann v roce 1939 ve fejetonu lidových novin chválí sešitové westerny a detektivní romány za to, že nabízí „naději z vysoce morálních válí hrdinský kostí a zdraví statečných a věrných mužů i žen spravedlivých a chytrých mstitelů“.

Josef Hora ve sloupku českého slova obhajoval dobrodružné romány tím že uspokojují potřebu určitého ideálu: „někde na světě přece musí být dokonalost něco co můžeme obdivovat bez výhrad a omezení a pravda je že takových typů je nejvíc v naivní dobrodružné literatuře pro lid ona vychází vstříc našemu tíhnutí k dokonalosti.“

V roce 1940 otiskl Karel Šulc v úvahu přímo v rodokapsu: „Já říkám že být zkažený literaturou je ohromné je to pocit úžasný lepší než když jim do zkažen životem myslím že statečný Buffalo bill a řekněme Old Shatterhand bijící mužně a bez fňukání všechny ty lotrasy jimiž se hemží život i modrá prairie nezpůsobily mezi mládeží ani zdaleka tolik škody kolik jí mezi školou už nepovinnými čtenáři způsobili zola arcibašev a pro méně náročné Hladík či kdokoliv jiný který se představoval ne sice se skalpem rudokožci ale se skalpem umění jemuž také stáhl vlasy z hlavy“

Šlo tedy obvykle o **antropologické pojetí** potřeby literatury pro lid

Odpor proti antibrakové kampani se projevoval také ze strany autorů dobrodružné beletrie a články na obranu zábavné četby vycházely například rozruchu kde je publikoval mimo jiné Eduard Fiker

---

1941 – zastavení westernové edice Divoký západ a krátce i Rodopapsu, ten opět povolen se sníženým počtem stran a nákladem

proti zastavení této produkce byly okupační orgány a jejich hospodářské zájmy – na podněty vydavatelů těchto časopisů;

- Operace vyloučení – tj. vyjmutí literárního braku z literární kultury - bylo prvkem pronárodně myšlené české cenzury
- v počátcích okupace se tato česká neoficiální a rozptýlená cenzura stavěla jako alternativa k protinárodně pocíťované cenzuře německé.
- Když literární cenzuru převzalo Moravcovo ministerstvo lidové osvěty, zbavilo se pozůstatku českého programu a přešlo na program německý a protinárodní
- Zábavní literatura byla německou cenzurou povolena
- Po válce bylo toto zachování zábavní literatury v provozu a utlumení protibrakové kampaně v r. 1942 chápáno jako výsledek protičeské okupační kulturní politiky

Vladislav Vančura, lektorské posudky a užitečnost

Sbor filmových lektorů – zřízen ministrem Kratochvílem (listopad 1941)

„užitečnost“ ve smyslu výchovy pro národní tradice a pro upevňování národní jednoty

Odmítnutí námětu *Domek v Polední ulici* proto, že správnému systému národní výchovy *nevyhovuje*: „Jde o neškodný a také o **neužitečný** text, který má pramalý význam. Hodnotíme-li však filmové podnikání jako věc národní osvěty, nemůžeme ovšem souhlasit, aby veřejnost byla krmena podobnou nevýraznou **potravou**.“

Námět TĚŽKÉHO ŽIVOTA DOBRODRUHA - příslib „obveselení i užitku“ - výchovy

V posudku na TĚŽKÝ ŽIVOT DOBRODRUHA varoval proti tomu, aby policisté byli zobrazováni jako nezodpovědní „hračičkové“ a „občan (třebas by byl autorem pochybných detektivek)“ jako někdo, kdo se nechá svést ke krádeži.

Karel Smrž - člen Filmového poradního sboru - při projednávání treatmentu: „půjde o veselohru, která má své poslání (boj proti rodokapsové literatuře)“.

Lektorůvsky posudek Vladislava Vančury na film Provdám svou ženu (Miroslav Cikán, 1941)

„Představa pražtěního docenta je možná, vtipy a ironie jsou zajisté dovoleny, ale nemyslím, že by současné obecnstvo mělo spojovat své reminiscence na vysokou školu s oslovstvím.“

TŽD v tisku

A.Č., Český detektivní film: Život dobrodruhův. *Ženská noviny*, 18. 12. 1941:

„Záměr tohoto filmu je dobrý, neboť se účastní **boje proti moru špatné sešitové literatury**, proti neblaze proslulým „**morzakorům**“.“

Anon., Detektivka ironická. *Moravské slovo*, 7. 12. 1941:

„[...] přijdou zde na své oba tábory, jak přívrženci, tak i odpůrci detektivek a obojí najdou zde dost příležitostí k smíchu, který na konec pomáhá léčit nejhorší výstřelky škvárové literatury, takže „Těžký život dobrodruha“ je po této stránce i jakýmsi filmem **výchovným**.“

Národní práce :

„[...] Frič [...] přechází až k vyložené veseloherní detektivce. **Nikoli však k detektivce samoučelné**, což je také nejcennější přínos Vlad. Tůmy, autora námětu do tohoto filmu, nýbrž **k detektivce s mravním posláním**; toto poslání, směřující proti brakové literatuře, převáží i poněkud knižní ráz předlohy [...]“

Národní politika:

„Svou filmovou prvotinou zabil mladý novinář V. Tůma hned dvě mouchy jednou ranou. Zábavným a při tom dostatečně napínavým námětem vyhověl poptávce našich filmových výrobců po detektivním filmu, a **morálkou, kterou do filmu vložil, posloužil vzámáhajícímu se odporu proti nežádoucí morzakorové literatuře**, jež ze zločinců dělá pochybné hrdiny a svádí mládež na scestí.“

Jožka Roch – Venkov, 1941

„[...] byla projevna snaha znehodnotit či zesměšnit pisatele ještě v nedávné době oblíbených dobrodružných a detektivních románů, tzv. morzakorů, jež napáchaly hodně zla najmě u lehkovážné mládeže. Film mohl býti v boji proti této paliteratuře platnou složkou, leč dnes už toho není třeba, protože podobné „četby“ prostě není. Tím arci **neříkáme, že film TĚŽKÝ ŽIVOT DOBRODRUHA je zbytečný, ale svého cíle stejně nedosáhl.** Ba naopak: nezesměšnil jen autory sešitových dobrodružných románů, nýbrž také celý policejní aparát, který se v tomto filmu propůjčil k fingovaným rvačkám, k vyloupení pokladny a různým pošetilostem [...]“

J. Roch, Film proti morzakoru? *Venkov* 36, 1941, č. 283 (30. 11.), s. 4

Vlajka:

„Již několikrát se český film pokusil o dobrodružný námět. Nebylo to příliš často, poněvadž **českému naturelu je bezduchá prázdnota amerických detektivek cizí.** [...] Proto snad řádka českých filmů tohoto rázu (KROK DO TMY, PELIKÁN MÁ ALIBI a j.) vyzněla většinou jako pokusy a tápání v naprosto neujasněném směru. [...] Nový film **TĚŽKÝ ŽIVOT DOBRODRUHA** se opět snaží o jiný pohled na tůž problém. K dobru **mu lze přičíst i úmysl zasáhnout do svědomí šířitelům brakové literatury.**“

Arijský boj:

„Opět jeden český film na původní (a při tom originelní) námět, jehož **účelem je, zesměšnit autora vymyšlených, tuctových detektivek, které mají - jak známo - zhoubný vliv na mládež.** [...] některé podrobnosti jsou právě tak nelogické, jak tomu bývá v detektivkách, psaných namnoze za úplné neznalosti prostředí i jednotlivých detailů děje. [...] záhodno [...] aby tento zdařilý [...] film [...] našel ohlas u těch českých kruhů, které měly a mají v moci učiniti rázem přítrž **záplavě literárního braku vůbec.** Proti tomuto braku mluví a píše se již delší dobu ale marně. [...] Inu, u nás se z věci, kterou bylo lze vyřídit bez průtahů, rázně a přímočaře, dělal podle zvyklostí těžkopádné demokracie „těžký problém“, jeden kompetentní činitel odkazoval - také podle zvyklostí nebožky demokracie - na druhého a žádný neučinil pro vyplnění rozbujeleho literárního braku nic.“

Zednářské tajnosti v Biskupském dvoře
V příštím čísle Arijského Boje počneme uveřejňovat velkou reportáž o záhadných schůzkách bývalých generálů někdejší čs. armády a vysokých hodnostářů tehdejšího režimu v Biskupském dvoře.
Zveřejníme autentické doklady o tajuplných zásazích troječných bratrů, a vrhne tak světlo do události, které jsou doposud pro mnohé čtenáře nepochopitelné.
Neopomente si proto předem zajistiti příští číslo Arijského Boje.

Ročník II. - číslo 46. V Praze 22. listopadu 1941.

Arijský Boj

Vychází každou sobotu. Telefon: 313-75, 290-23.

Dámy starého režimu
Bývalá paní presidentová

Agenti rudého Kremlu
Sionští hrobaři světového pořádku, kultury a lidského štěstí

SAMUEL BERGMANN.
Hlavní agent komunistických zločinců Kremlu ve Spojených státech Severní Ameriky.

JANKEL JUROVSKY.
Jeden z nejzvrůvějších vrahů carské rodiny.

Pelikán má alibi (Miroslav Cikán, 1940)

První protektorátní snímek označovaný v dobovém tisku adjektivem „detektivní“ nebo substantivem „detektivka“ (detektivní veselohra, veselá detektivka, „detektivní sensace“ nebo také „detektivní lidová veselohra“)

Nationalfilm, premiéra 4. října 1940.

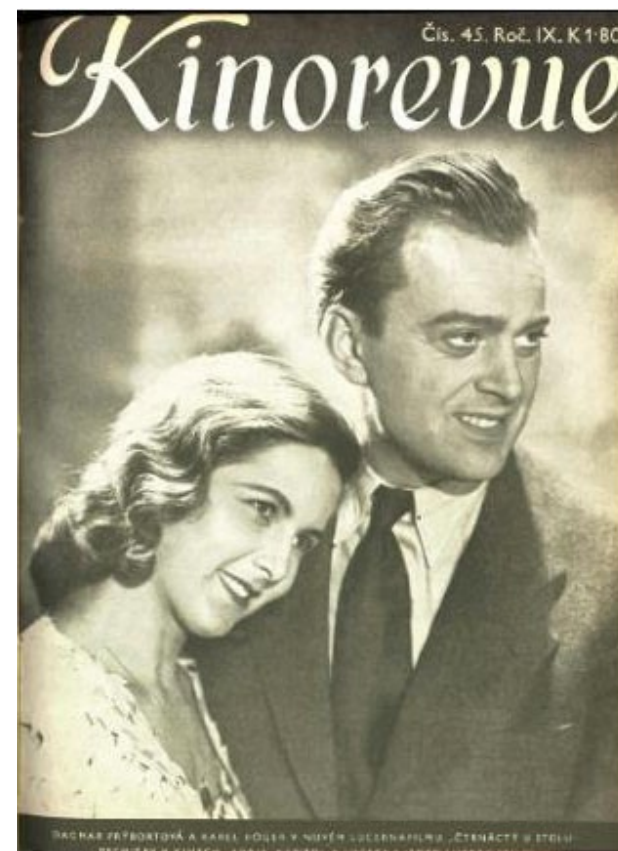
Některými recenzenty byl kritizován fakt, že autoři kopírovali námět hollywoodského filmu *Celé město si povídá*.

Také tajemník Filmového studia Karel Smrž už v posudku treatmentu rozpoznal inspiraci tímto americkým filmem, ale na rozdíl od pozdějších recenzentů situoval tento námět do typicky české tradice komediální detektivky a projekt podpořil

3.00-5.00 (Konečně sami; Cikán-Mottl, 1940)

Čtrnáctý u stolu

Čtrnáctý u stolu (Oldřich Nový – Antonín Zelenka, 1943)

„salónní detektivka“ Lucernafilmu

kritikou napadána na základě dvou kritérií.

První kritérium odkazovalo k „užitečnosti“. V Nového a Zelenkově filmu jde prý o *oslavu* detektivní literatury (hlavní hrdina je spisovatel detektivních románů), která není pojata satiricky, a proto není vznik filmu dostatečně ospravedlněn.

Druhé kritérium chápe film jako detektivní komedii, tedy žánr, který má u nás „úspěšné vzory i schopné tvůrčí pracovníky“, zatímco pro detektivní film „nemáme prostě filmaře, kteří by hověli detektivnímu filmu a posluhovali tak filmovému obecenstvu“.

A z tohoto hlediska domácí komediální tradice prozrazuje prý Fričův film „tvůrce-mistra“, zatímco Nový a Zelenka jsou jen „snaživými učedníky“

Paklíč (Miroslav Cikán, 1944)

FPS: „humorně zbarvená detektivka“, podobnost s Těžkým životem dobrodruha

Adaptace E. Fikera

Eduard Fiker, *Paklíč: humoristický detektivní román*. Praha: Orbis 1941

Začátek + 1.21

13. *revír* (Martin Frič, 1946)

Dramaturgické oddělení ČMFÚ, Rutte-Sajíc-Smrž:

Dramaturgický sbor [...] konstatoval, že tu jde — snad jen s výjimkou staršího Fričova filmu *Krok do tmy* — o pokus natočit vážný film detektivního ražení toho typu, jaký známe **ze starší produkce americké, nebo z novější německé a francouzské**. Pokud česká filmová tvorba sáhla po námětech detektivních, byly to vždycky v podstatě veselohry — jak o tom svědčí např. filmy *Pelikán má alibi*, nebo *Těžký život dobrodruha* a z poslední doby *Cikánův Paklíč*, — poněvadž se ukázalo, že tento žánr mnohem lépe svědčí našim režisérům, hercům a ostatním tvůrčím pracovníkům. Nelze ovšem říci, že by vážná, napínavá detektivka podle všech pravidel byla u nás neproveditelná. Půjde jen o to, jak bude postavena scenaristicky a režijně, poněvadž právě v této námětové oblasti mnohem spíše záleží na tom „jak“, než „co“ — snad jen s tou výhradou, že toto „co“ musí mít alespoň nejzákladnější předpoklady logiky a věrojatnosti, dvou prvků, jež zejména v detektivním příběhu jsou velmi důležité.

Detektivka jako samostatný literární útvar prodělala v poslední době pronikavý vývoj. Z oblasti krve, tajemných chodeb a záhad stůj co stůj se dostala spíše do oblasti **psychologické**. Posuzujeme-li Fikerovu *Zinkovou cestu* v tomto zorném úhlu, patří spíše do té staré školy — i s tou záměnou mrtvol v rakvi a jinými obvyklými rekvizitami starších detektivek. [...] **Prostředí příběhu celkem nepřehání, a je přijatelné pro městské i periferní pražské poměry**

Půjčovny

během let 1939–1943 pokles z 30 na 9

Zbývaly: kosmos, dafa, elekta, excelsior, lucerna, mars, **national**, stella, Ufa

Duben 1943: společnost **Kosmosfilm** převzala filmy malých půjčoven

Partajní filmy distribuovala **Filmstelle der NSDAP**

Viktoria – dětské filmy

[Filmový kurýr: bibliografická databáze | Filozofická fakulta Masarykovy univerzity \(muni.cz\)](#)

[\(94\) Die sieben Raben/ Deutschland 1937 - YouTube](#)

Distribuční nabídka

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	celkem
Protektorát	41	31	21	11	10	9	1	124
Německo	92	98	74	69	65	58	14	470
USA	89	33	6					128
Francie	8				11	2		21
Anglie	7							
Itálie	5	12	17	27	5	8		74
Maďarsko			2	1	2	4		9
Švédsko			9	3		3		15
Dánsko			2	1		2		5
Holandsko			1	2				3

Projekce pro členy NSDAP:

Pro NSDAP a Wehrmacht v roce 1940:

německé – 12x celovečerní hraný a 2x celovečerní jiný,

1941: 12 a 3 filmy,

1942: 10 a 1 film;

1943: 8 německých hraných a 1 švédský hraný;

1944: 6 a 1945 1 film hraný.

Celkem: 56 celovečerních filmů. Příklady z těch, které distribuovala Filmstelle der NSDAP: Anschlag auf Baku (Úder na Baku), GPU, Heimkehr

dále po jednom Mexiko, Finsko, Japonsko, dva španělské filmy

Hranice přístupnosti: 16 let (od 1941; předtím hranice 14 let)

na představení končící po 20. hodině má přístup mládež od 16 let

Přístupné:

1939: 66 z 242

1940: 56 ze 174

1941: 53 ze 134

1942: 63 ze 115

1943: 13 z 94

1944: 17 z 87

UFA

JUBILEJNÍ BAREVNÝ VELKOFILM UFY
PROVEDENÝ ZPŮSOBEM *Agfacolor*

MÜNCHHAUSEN
(DOBRODRUŽSTVÍ BARONA PRAŠILA)

Premiéra od pátku v kinech:

UFA VIKTORIA - UFA ALFA

V původní verzi S českými titulky
Mládeži nepřístupno

Zadává: **UFA FILM**

Praha II, Václavské nám. 41. o Telefon: 275-16, 326-47 48

Lázeň na mlatě

<https://www.youtube.com/watch?v=GgQxQzYabe0>

Das Bad auf der Tenne; Erwin Scholz
z Liberce/Reichenbergu (r. Štěpán Pech)

[Cinematic Brno | Documentation of movie
exhibition history and cinema-goers'
preferences in Brno, 1918-1945 \(muni.cz\)](#)

**KINO
SCALA**

Dnes
premiéra

*barevné
veselohry*

Lázeň na mlatě

V hlavní úloze: Will DOHM, Heli FINKENZELLER, Rich. HÄUSSLER, Paul HENCKELS
Denně: 15.45, 18, 20.15, v neděli 10, 15.45, 18, 20.15.
Zbytek vstupenek na dnes, sobotu a neděli
dnes od 14. hod.

Březen 1940 – německé titulky

Úprava filmů po 6. březnu

vp. — Podle příkazu říšského protektora pro Čechy a Moravu bylo výměrem min. obchodu — jak jsme oznámili ve Filmovém kurýru č. 10 — rozhodnuto, že české i cizí filmy, které byly po 6. březnu předloženy k cenzuře, musí býti opatřeny německými (české filmy), českými (německé filmy) nebo německo-českými titulky (filmy v jiné řeči než české nebo německé).

Půjčovny jsou tedy teprve u filmů, censurovaných po 6. březnu, povinny do dávat kopie v předepsané úpravě. Pro starší kopie platí prakse dřívější.

Hrací řády

Úprava kinematografických poměrů ve Velkém Brně

fp. — Úřad říšského protektora rozhodnutím ze 16. září 1940, čj. XV. F 4200/2872 stanovil pro obvod Velkého Brna hrací řád, jehož podrobný přehled dále uvádíme. Účelem tohoto hracího řádu je co nejlepší využití filmových kopií, jakož i zavedení pevně stanoveného pořadí hracích práv.

Tento hrací řád musí být proveden nejpozději dnem 1. prosince 1940.

Hrací plán

Premiéry

ALFA, KAPITOL, MODERNA, SCALA.

II. práva

CENTRAL, EDISON, GRAND, METRO, STADION.

III. práva

BESEDNÍ DŮM, EXCELSIOR, LIDOBIO, ORANIA, RADIO.

Kina I. skupiny

AVIA, JAS, LUCERNA, HVĚZDA, SLAVIA, STUDIO, SVĚTOZOR, UNION, ZORA.

Kina II. skupiny

Všechna ostatní kina Velkého Brna: ELEKTRA, MORAVIA, VÝSTAVNÍ, ADRIE Heršpice, VESMÍR Jundrov, ATLANTIK Komárov, HVĚZDA Komin, SLUNCE Nový Lískovec, SOKOL Olšany, SOKOL Řečkovice, BESEDA Slatina, SLAVIA Starý Lískovec a ZORA Tuřany.

Podle nového hracího řádu budou premiérová kina hrát pouze premiéry filmů s hrací dobou nejvýše 14 dní. Normální představení v neděli a ve svátek dopoledne konají za normální ceny a nesmějí pořádat v neděli a ve svátek dopoledne nebo odpoledne zvláštní představení pro mládež.

Kina II. práv mohou hrát společně ve skupinách, avšak nejdříve 7 dnů po pre-

miéře. Normální představení v neděli a ve svátek dopoledne konají za normální ceny a nesmějí pořádat v neděli a ve svátek dopoledne nebo odpoledne zvláštní představení pro mládež.

Kina III. práv smějí hrát filmy nejdříve 7 dnů po jejich obehání v II. provozovacím právu. Normální představení v neděli a ve svátek dopoledne konají za normální ceny.

Kina I. skupiny smějí vylučovati pouze kina stejné anebo nižší kategorie, a to pouze ta, která se nacházejí v bezprostřední blízkosti kina, a to:

Královo Pole Union kino v Řečkovicích a Elektru.

Kina v Husovicích pouze kina v Husovicích a Obřanech.

Kina v Židenicích pouze kina v Židenicích,

Kino Lucerna kina v Komině a v Jundrově.

Kino Studio kina Elektru a Moravii.

Kino Avia hraje současně se Židenicemi, nebo před nimi anebo po nich.

Tato skupina kin smí hrát film nejdříve 14 dní po jeho obehání ve III. provozovacím právu. Normální představení v neděli a ve svátek dopoledne konají za normální ceny. Hrají-li celý týden, je pro ně stanoven nejkratší hrací termín 3 dny, kromě dětských představení.

Kina II. skupiny, která zahrnuje všechna ostatní kina Velkého Brna, smějí hrát film nejdříve 14 dnů po jeho obehání v předchozí kategorii kin.

Hrají-li tato kina celý týden, je pro ně stanoven nejkratší hrací termín 3 dny, kromě dětských představení.

Hrací řád pro Brno

1940 – premiéra mohla trvat v jednom kině **max. 2 týdny**

1941 – **3+1: 3 týdny** s možností prodloužení o týden, když neklesne návštěva pod 50%

1942 – už **4+1** týdnů; brněnská **premiérová kina smějí hrát max. 2 české filmy současně;**

Během třicátých let plnil tuto funkci volný trh – film dříve promítalo to kino, které si mohlo dovolit zaplatit nejvyšší půjčovné. Centrálně řízené hospodářství v době protektorátu si ovšem žádalo formálnější pravidla.

Kinosít' v protektorátu

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
stálá kina protektorát	1 101	1 181	1 157	1 181	1 195	1 244	
putovní kina protektorát	45	58	146	247	184	171	
počet diváků v mil.	54,72	62,93	65,61	75,79	93,54	127,15	37,1 (do 30.4.)

System licencí

Od 1943 - koncese

Putovní kina

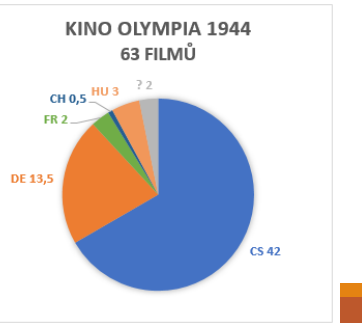
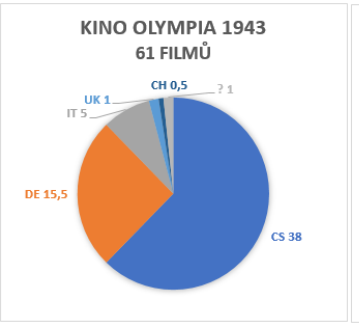
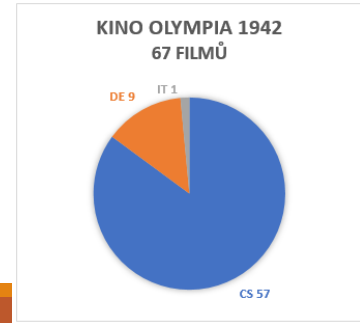
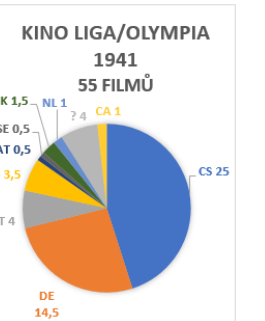
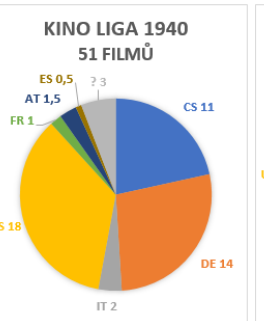
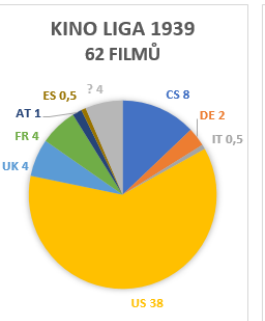
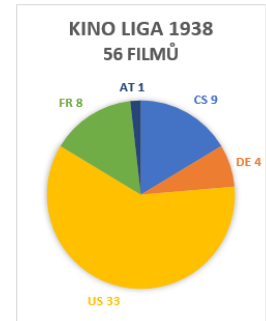
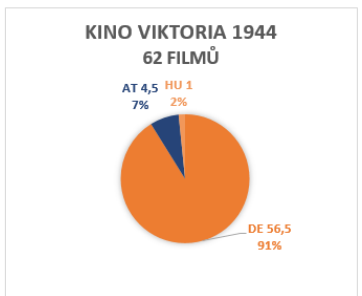
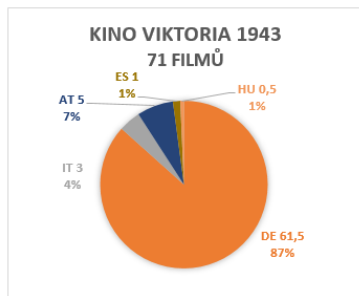
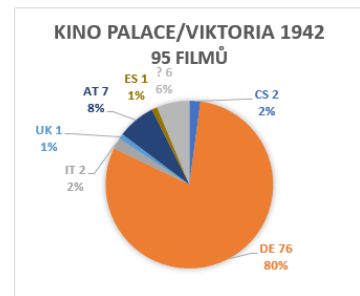
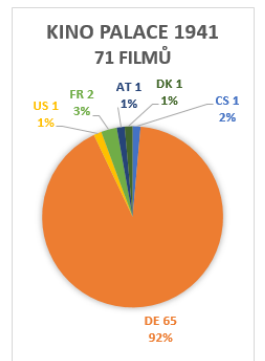
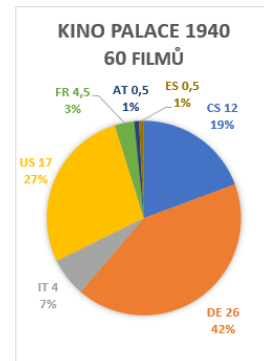
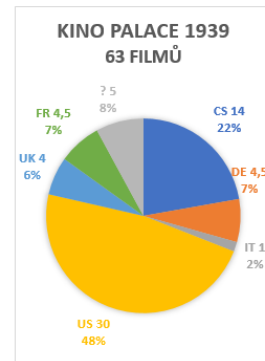
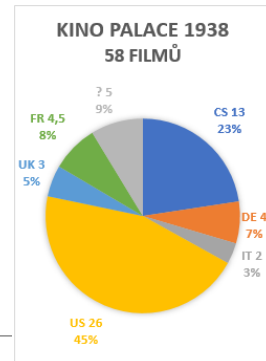
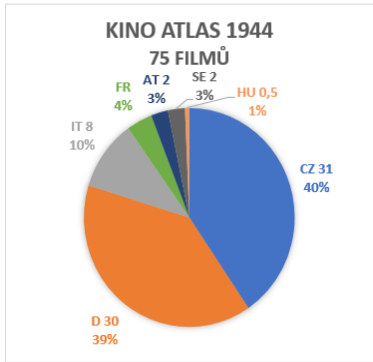
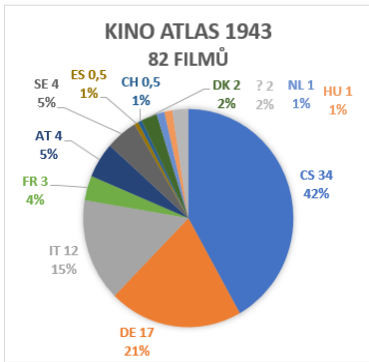
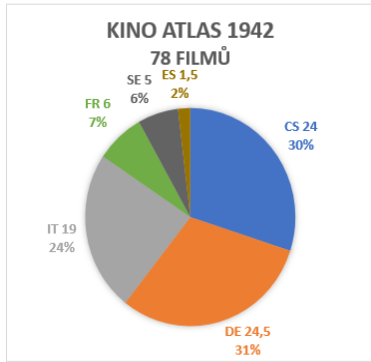
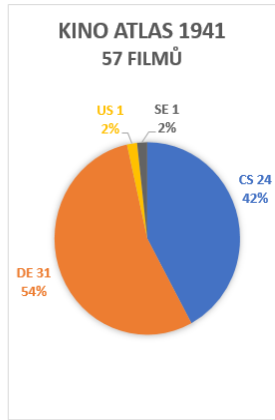
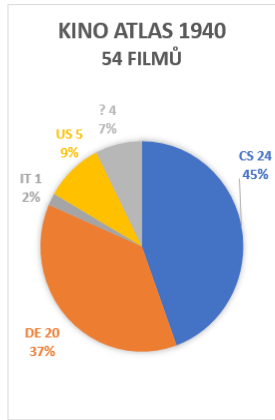
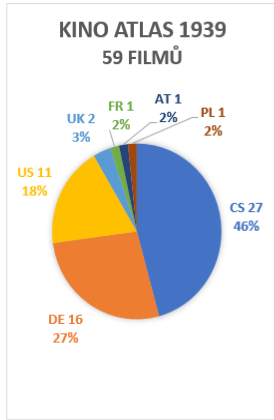
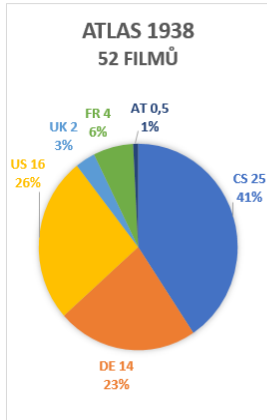

Nabídka kin na malém městě: příklad Prostějova

Kateřina Tůmová: **Programování kin a popularita filmů v Prostějově**. Preference poměrně homogenního maloměstského publika v období protektorátu Čechy a Morava

Město	Obyvatelé (1930)	Obyvatelé (1943)	kina 1935	počet sedadel	obyvatelé na sedadlo	kina 1943	počet sedadel	obyvatelé na sedadlo	průměrné vstupné
Praha	950000		104	52244	18,2	111	60894	15,6	6,594198198
Brno	264925		36	15543	17,04	37	16498	16,06	6,100378378
Olomouc	66440	80000	10	3944	16,8	9	3639	21,9	6,143888889
Zlín	21582	48000	3	2933	7,3	4	1298	16,62	4,87
Kladno	51249	47400	4	3183	16,1	7	4521	11,3	5,887142857
Č. Budějovice	43788	38542	6	3182	13,8	4	2069	18,6	6,88425
Prostějov	38400	38000	5	3147	12,2	3	1789	21,2	6,744666667
Pardubice	41860	33408	6	3361	12,5	4	2372	14,1	6,27925
Jihlava	31028	32000	4	2413	12,8	4	2321	13,8	6,53075
Frýdek	11889	29336	1	634	18,8	5	2490	11,8	5,3772
Přerov	22280	26000	3	1359	16,4	4	2075	12,5	6,377
Mladá Boleslav	24488	22050	3	1707	14,3	3	1746	12,6	6,613666667
Děčín	55925		2	915	61,1				
Chomutov	33279		5	2408	13,8				
Karviná	22317		3	1388	16,1				
Opava	36030		2	857	42				

Reprízy v Prostějově

České filmy	Počet repríz	Pořadí	Německé filmy	Počet repríz	Pořadí
Dědečkem proti své vůli (1939)	4	32	Tygr z Ešnapuru (1938)	3	13
Dobře situovaný pán (1939)	4	76	Žid Süß (1940)	3	59
Humoreska (1939)	5	11	Pandur Trenck (1940)	3	7
U pokladny stál (1939)	5	2	Hvězda z Ria (1940)	3	72
Ducháček to zařídí (1938)	6	10	Poštovník (1940)	3	85
Vandiny trampoty (1938)	6	8	Kora Terry (1940)	4	36

Návštěvnost v protektorátu

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
stálá kina protektorát	1 101	1 181	1 157	1 181	1 195	1 244	
putovní kina protektorát	45	58	146	247	184	171	
počet diváků v mil.	54,72	62,93	65,61	75,79	93,54	127,15	37,1 (do 30.4.)

Divadla zavřena od pol. roku 1944

K prvnímu zákazu tance došlo v polovině května 1940 v souvislosti s útokem na Belgie, Holandsko a Francii. Po vítězném francouzském tažení – povoleno - ale jen ve středu a v sobotu. V dubnu 1941 přišel všeobecný zákaz tance v souvislosti s německým tažením na Balkán. Nařízení bylo zmírněno, ale jen do útoku na Sovětský svaz v červnu 1941, kdy byl tanec definitivně zakázán. Legální možnost tance tak byla už jen v tanečních kurzech. Do těch se v taneční sezoně 1943/44 mohly ale už hlásit jen ročníky 1925-27, aby bylo omezeno obcházení zákazu tance. O rok později už zakázány kurzy úplně.

Dánsko:

Die goldene Stadt – Veit Harlan
Wiener Blut – Willi Forst
Quax, der Bruchpilot – Kurt Hoffmann
Die grosse Liebe – Rolf Hansen
Sache mit Styx – Karel Anton
Schicksal (Géza von Boláry, Wien-Film)

Norsko:

Die goldene Stadt
Hab mich Lieb (Harald Braun; Marika
Rökk)
Wiener Blut
Quax, der Bruchpilot
Die grosse Liebe
Rembrandt

Joseph Goebbels, Deník, duben 1941:

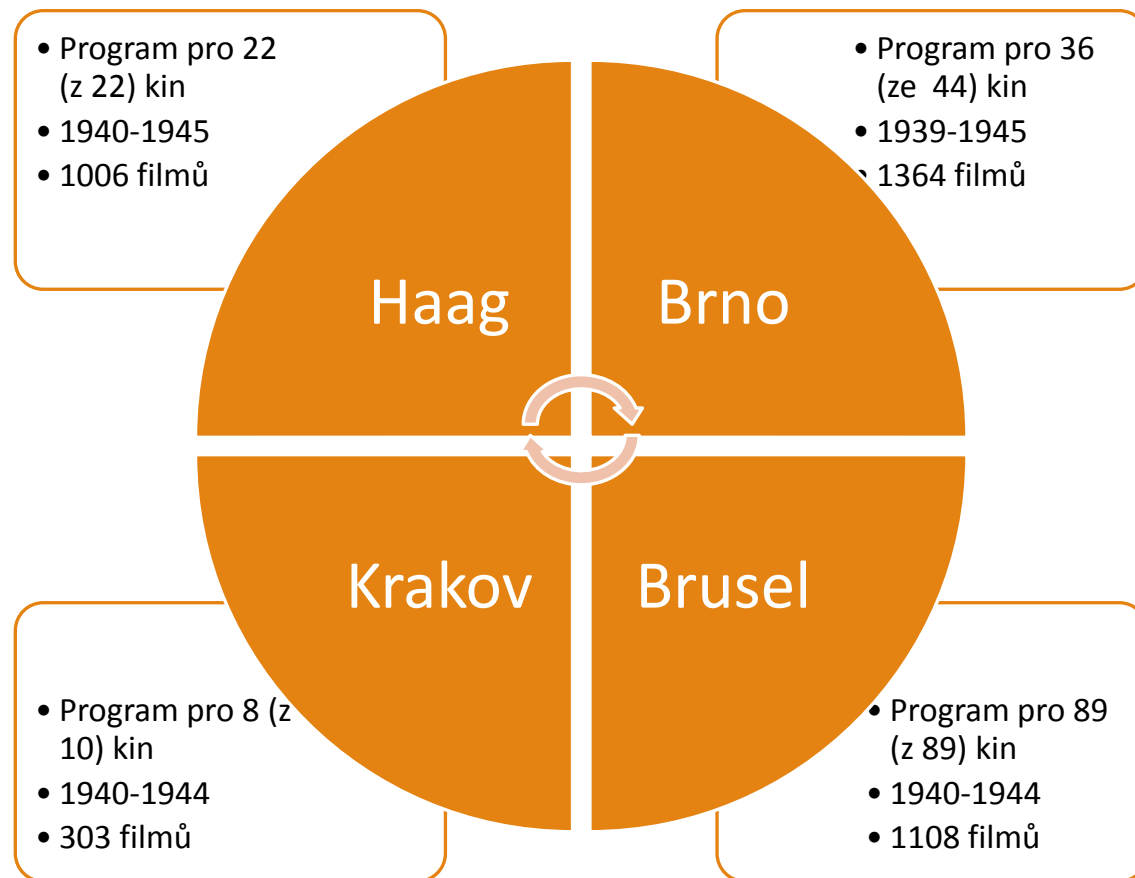
„Je nutné posílit filmový export, a to bez ohledu na rentabilitu. Film je naším nejsilnějším propagačním nástrojem v zahraničí. Není nutné, aby přinášel zisk, dokonce nás může i něco stát.“

Ředitel společnosti UFA Fritz Kaelber v lednu 1944:

„[...] navzdory současným obtížím je význam německých filmů v zahraničí jako prostředku zahraniční politiky a přínosu pro devizové hospodářství nedocenitelný“

Zpráva z roku 1942:

„Z hlediska filmového hospodářství se Německo jako jediná země v Evropě nachází v podobné situaci jako Američané: podobně jako oni i my můžeme náklady na naši hranou produkci získat zpět z domácího trhu a k příjmům z vývozu přistupovat coby přebytkem, který lze znovu investovat do probíhajícího filmově-politického soupeření.“

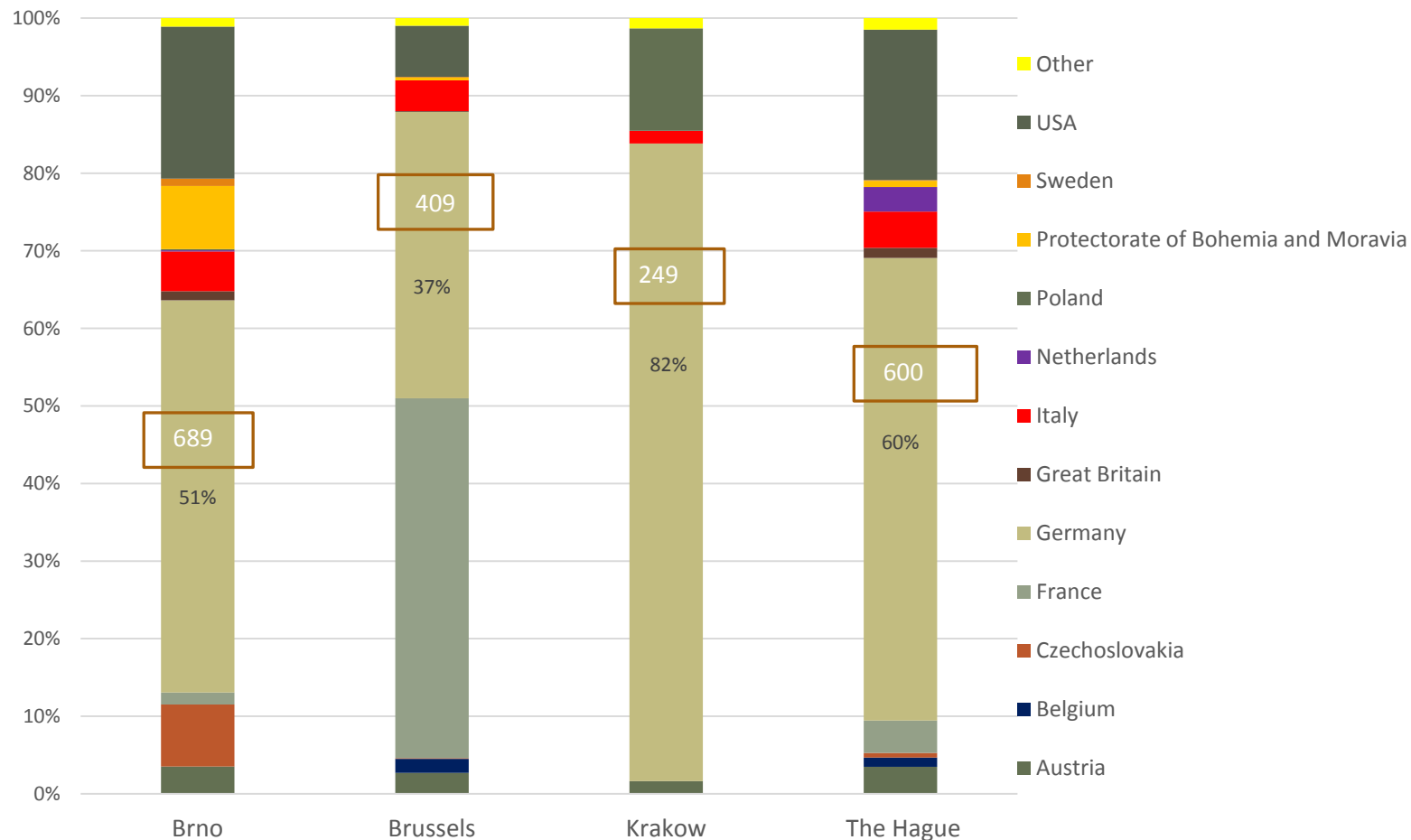

City	Country	Period 1		Period 2		Period 3		Period 4	
		supply	demand	supply	demand	supply	demand	supply	demand
Brno	Austria	4%	1%	2%	1%	5%	4%	4%	3%
Brussels	Austria	5%	3%	3%	1%				
Krakow	Austria	11%	12%	4%	1%	0%	0%		
The Hague	Austria	5%	6%	4%	2%				
Brno	Austria (nach Anschluss)	1%	1%	1%	3%	2%	2%	2%	3%
Brussels	Austria (nach Anschluss)	0%	0%	1%	2%				
Krakow	Austria (nach Anschluss)	2%	5%	3%	4%	5%	6%		
The Hague	Austria (nach Anschluss)	1%	3%	3%	5%				
Brno	Belgium	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Brussels	Belgium	1%	0,6%	2%	1%				
Krakow	Belgium	0%	0,0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Belgium	0,2%	0,2%	2%	1%				
Brno	Czechoslovakia	16%	22%	8%	4%	11%	9%	10%	7%
Brussels	Czechoslovakia	0%	0%	0,1%	0,0%				
Krakow	Czechoslovakia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Czechoslovakia	0,4%	0,3%	0,7%	0,3%				
Brno	France	3%	3%	0%	0%	0%	0%	1%	2%
Brussels	France	35%	34%	49%	51%				
Krakow	France	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	France	6%	5%	2%	1%				
Brno	Germany	33%	31%	44%	41%	59%	49%	57%	54%
Brussels	Germany	17%	23%	38%	38%				
Krakow	Germany	58%	59%	73%	72%	92%	90%		
The Hague	Germany	39%	41%	74%	77%				

City	Country	Period 1		Period 2		Period 3		Period 4	
		supply	demand	supply	demand	supply	demand	supply	demand
Brno	Austria	4%	1%	2%	1%	5%	4%	4%	3%
Brussels	Austria	5%	3%	3%	1%				
Krakow	Austria	11%	12%	4%	1%	0%	0%		
The Hague	Austria	5%	6%	4%	2%				
Brno	Austria (nach Anschluss)	1%	1%	1%	3%	2%	2%	2%	3%
Brussels	Austria (nach Anschluss)	0%	0%	1%	2%				
Krakow	Austria (nach Anschluss)	2%	5%	3%	4%	5%	6%		
The Hague	Austria (nach Anschluss)	1%	3%	3%	5%				
Brno	Belgium	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Brussels	Belgium	1%	0,6%	2%	1%				
Krakow	Belgium	0%	0,0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Belgium	0,2%	0,2%	2%	1%				
Brno	Czechoslovakia	16%	22%	8%	4%	11%	9%	10%	7%
Brussels	Czechoslovakia	0%	0%	0,1%	0,0%				
Krakow	Czechoslovakia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Czechoslovakia	0,4%	0,3%	0,7%	0,3%				
Brno	France	3%	3%	0%	0%	0%	0%	1%	2%
Brussels	France	35%	34%	49%	51%				
Krakow	France	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	France	6%	5%	2%	1%				
Brno	Germany	33%	31%	44%	41%	59%	49%	57%	54%
Brussels	Germany	17%	23%	38%	38%				
Krakow	Germany	58%	59%	73%	72%	92%	90%		
The Hague	Germany	39%	41%	74%	77%				
Brno	Great Britain	4%	4%	0,3%	0%	0,4%	0,2%	0,1%	0%
Brussels	Great Britain	1%	0,7%	0%	0%	0%	0%		
Krakow	Great Britain	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Great Britain	2,5%	3,0%	0%	0%				
Brno	Hungary	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%
Brussels	Hungary	1%	0,5%	0,5%	0,1%				
Krakow	Hungary	0%	0%	0%	0%	0,4%	1%		
The Hague	Hungary	0,2%	0,1%	0,6%	0,4%				
Brno	Italy	1%	0,3%	3%	2%	6%	6%	8%	6%
Brussels	Italy	1%	0,7%	4%	7%				
Krakow	Italy	1%	0%	1%	0%	2%	3%		
The Hague	Italy	2%	3%	6%	8%				
Brno	Netherlands	0%	0%	0,2%	0,1%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%
Brussels	Netherlands	0%	0,0%	0%	0%	0%	0%		
Krakow	Netherlands	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Netherlands	6%	9%	5%	3%				
Brno	Poland	0,3%	0,1%	0,2%	0,2%	0%	0%	0%	0%
Brussels	Poland	0%	0,0%	0%	0%				
Krakow	Poland	15%	15%	18%	21%	0%	0%		
The Hague	Poland	0%	0%	0%	0%				
Brno	Protectorate of Bohemia and Moravia	3%	7%	10%	29%	13%	27%	14%	22%
Brussels	Protectorate of Bohemia and Moravia	0%	0%	0,4%	0,2%				
Krakow	Protectorate of Bohemia and Moravia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Protectorate of Bohemia and Moravia	0%	0%	1%	1%				
Brno	Scandinavia	0%	0%	0,3%	0,4%	2%	2%	2%	1,2%
Brussels	Scandinavia	0%	0%	0,3%	0,0%				
Krakow	Scandinavia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Scandinavia	1%	2%	1%	1%				
Brno	USA	34%	31%	31%	19%	0,4%	0,1%	1%	0%
Brussels	USA	41%	38%	2%	0,2%				
Krakow	USA	13%	9%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	USA	37%	29%	0,6%	0,3%				
Brno	Other	0,3%	0,1%	0,2%	0,3%	1%	0,3%	1%	0,4%
Brussels	Other	0%	0%	0,3%	0,2%				
Krakow	Other	0%	0%	1%	1%	0,4%	1%		
The Hague	Other	0,4%	0%	0,1%	0,2%				

Podíly národních produkcí na nabídce během okupace

Country of production	Start ban Brno	Start ban Brussels	Start ban Krakow	Start ban The Hague
USA	June 1941*	9 August 1940	9 August 1940	January 1941
UK	September 1939	May 1940, immediately after the occupation		January 1941
FR	September 1939- February 1943			
PL			2 March 1943	
USSR**	15 March 1939	Summer 1940 (but very few Soviet films were available)		

* It is not completely clear when the actual boycott of American film started. One source says that American movies were banned since December 1941. Another source implies, that they were banned already in June 1941. However, American movies were highly regulated since 15 August 1940, with a ban of 9 American companies' production. In the Brno programmes, there are U.S. movies screened up to May 1941 that is why we followed the source stating 1 June as the start of the boycott .

** no separate calculation has been made for this regulation as there were no USSR films in the dataset

Period	Brno	Brussels	Krakow	The Hague
Period 1	<01-sep-1939 BEFORE BAN	<09-Aug-1940 BAN UK	<9-Aug-1940 BEFORE BAN	<1-Jan-1941 BEFORE BAN
Period 2	>=1-Sep-1939<1- June-1941 BAN UK & FR	>=09-Aug-1940 BAN UK & USA	>=9-Aug-1940<2- Mar-1943 BAN USA	>=1-Jan-1941 BAN UK & USA.
Period 3	>=1-June-1941<1- Feb-1943 BAN UK & FR & USA		>=2-Mar-1943 BAN USA & PL	
Period 4	>=1-Feb-1943 BAN UK & USA			

City	Country	Period 1		Period 2		Period 3		Period 4	
		supply	demand	supply	demand	supply	demand	supply	demand
Brno	Germany	33%	31%	44%	41%	59%	49%	57%	54%
Brussels	Germany	17%	23%	38%	38%				
Krakow	Germany	58%	59%	73%	72%	92%	90%		
The Hague	Germany	39%	41%	74%	77%				

Krakov

1943 - 285 tisíc obyvatel (252 tisíc Poláků a pouze 9 tisíc Židů)

Místní německá komunita, která před válkou čítala 1000 osob, zažívala současně neustálý příliv německých obchodníků, podnikatelů, úředníků a vojáků Wehrmachtu, Luftwaffe a Waffen SS. V roce 1943 zde žilo 20 000 až 25 000 německých civilistů, jejichž počet do jara 1944 vzrostl na téměř 30 000. Kromě toho zde na přelomu let 1943/1944 bylo asi 4000 německých policistů a 6000 až 8000 vojáků

Ztráty postihly především místní židovskou komunitu, z níž válku přežilo pouze 3 000 osob

Pro Poláky – 6 kin s přibližně 4400 místy

Pro Němce 2 kina se 1700 místy

Haag a Brusel

Haag:

1940: 500 tis. obyv.

22 kin, celková kapacita 15 000 sedadel

Brusel:

182 tis. obyv

Ca 100 kin, z nich 45 v centru

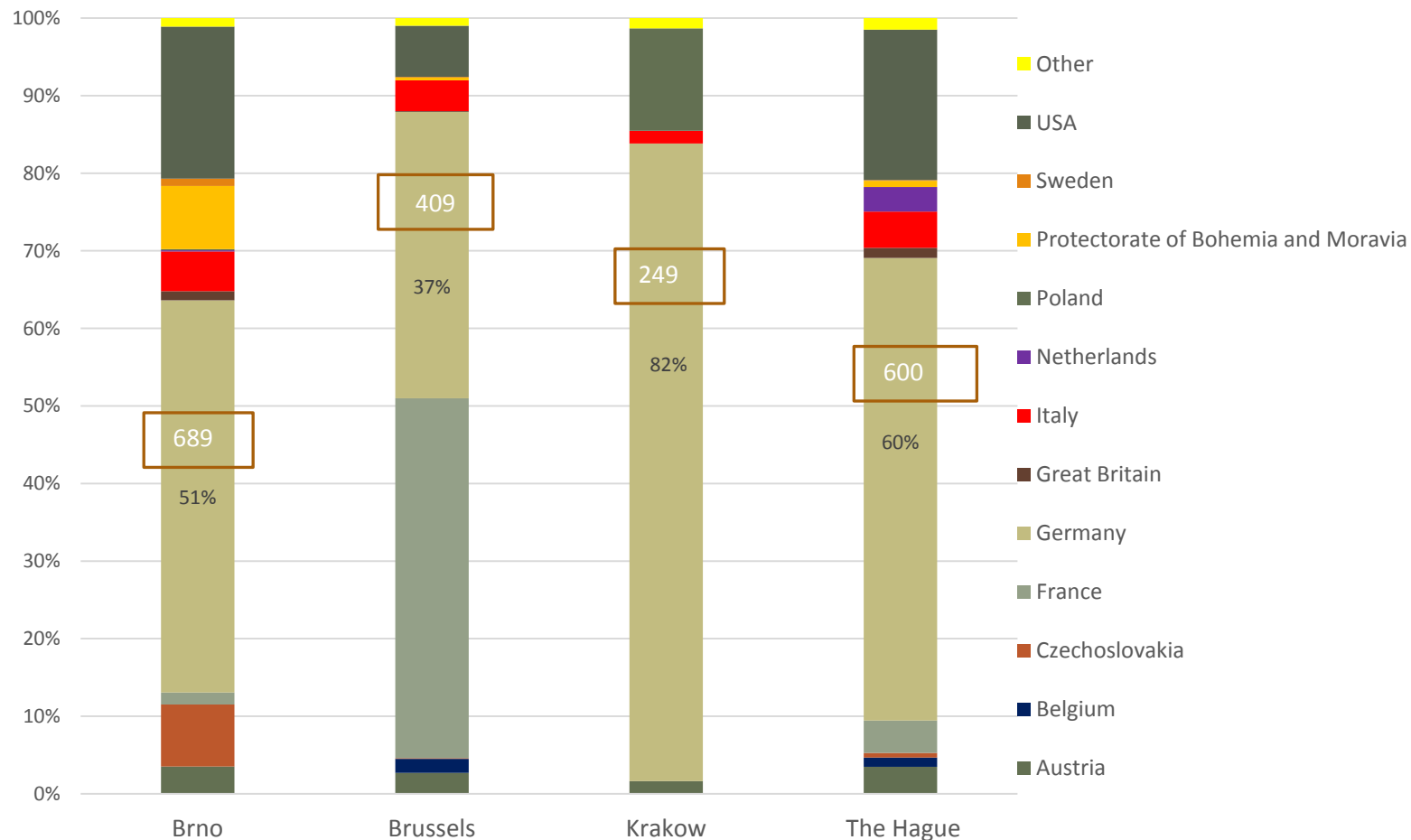
/SIC – obrovský rozdíl Holandsko vs. Belgie/

City	Country	Period 1		Period 2		Period 3		Period 4	
		supply	demand	supply	demand	supply	demand	supply	demand
Brno	Austria	4%	1%	2%	1%	5%	4%	4%	3%
Brussels	Austria	5%	3%	3%	1%				
Krakow	Austria	11%	12%	4%	1%	0%	0%		
The Hague	Austria	5%	6%	4%	2%				
Brno	Austria (nach Anschluss)	1%	1%	1%	3%	2%	2%	2%	3%
Brussels	Austria (nach Anschluss)	0%	0%	1%	2%				
Krakow	Austria (nach Anschluss)	2%	5%	3%	4%	5%	6%		
The Hague	Austria (nach Anschluss)	1%	3%	3%	5%				
Brno	Belgium	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Brussels	Belgium	1%	0,6%	2%	1%				
Krakow	Belgium	0%	0,0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Belgium	0,2%	0,2%	2%	1%				
Brno	Czechoslovakia	16%	22%	8%	4%	11%	9%	10%	7%
Brussels	Czechoslovakia	0%	0%	0,1%	0,0%				
Krakow	Czechoslovakia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Czechoslovakia	0,4%	0,3%	0,7%	0,3%				
Brno	France	3%	3%	0%	0%	0%	0%	1%	2%
Brussels	France	35%	34%	49%	51%				
Krakow	France	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	France	6%	5%	2%	1%				
Brno	Germany	33%	31%	44%	41%	59%	49%	57%	54%
Brussels	Germany	17%	23%	38%	38%				
Krakow	Germany	58%	59%	73%	72%	92%	90%		
The Hague	Germany	39%	41%	74%	77%				

City	Country	Period 1		Period 2		Period 3		Period 4	
		supply	demand	supply	demand	supply	demand	supply	demand
Brno	Austria	4%	1%	2%	1%	5%	4%	4%	3%
Brussels	Austria	5%	3%	3%	1%				
Krakow	Austria	11%	12%	4%	1%	0%	0%		
The Hague	Austria	5%	6%	4%	2%				
Brno	Austria (nach Anschluss)	1%	1%	1%	3%	2%	2%	2%	3%
Brussels	Austria (nach Anschluss)	0%	0%	1%	2%				
Krakow	Austria (nach Anschluss)	2%	5%	3%	4%	5%	6%		
The Hague	Austria (nach Anschluss)	1%	3%	3%	5%				
Brno	Belgium	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Brussels	Belgium	1%	0,6%	2%	1%				
Krakow	Belgium	0%	0,0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Belgium	0,2%	0,2%	2%	1%				
Brno	Czechoslovakia	16%	22%	8%	4%	11%	9%	10%	7%
Brussels	Czechoslovakia	0%	0%	0,1%	0,0%				
Krakow	Czechoslovakia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Czechoslovakia	0,4%	0,3%	0,7%	0,3%				
Brno	France	3%	3%	0%	0%	0%	0%	1%	2%
Brussels	France	35%	34%	49%	51%				
Krakow	France	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	France	6%	5%	2%	1%				
Brno	Germany	33%	31%	44%	41%	59%	49%	57%	54%
Brussels	Germany	17%	23%	38%	38%				
Krakow	Germany	58%	59%	73%	72%	92%	90%		
The Hague	Germany	39%	41%	74%	77%				
Brno	Great Britain	4%	4%	0,3%	0%	0,4%	0,2%	0,1%	0%
Brussels	Great Britain	1%	0,7%	0%	0%				
Krakow	Great Britain	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Great Britain	2,5%	3,0%	0%	0%				
Brno	Hungary	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%
Brussels	Hungary	1%	0,5%	0,5%	0,1%				
Krakow	Hungary	0%	0%	0%	0%	0,4%	1%		
The Hague	Hungary	0,2%	0,1%	0,6%	0,4%				
Brno	Italy	1%	0,3%	3%	2%	6%	6%	8%	6%
Brussels	Italy	1%	0,7%	4%	7%				
Krakow	Italy	1%	0%	1%	0%	2%	3%		
The Hague	Italy	2%	3%	6%	8%				
Brno	Netherlands	0%	0%	0,2%	0,1%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%
Brussels	Netherlands	0%	0,0%	0%	0%				
Krakow	Netherlands	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Netherlands	6%	9%	5%	3%				
Brno	Poland	0,3%	0,1%	0,2%	0,2%	0%	0%	0%	0%
Brussels	Poland	0%	0,0%	0%	0%				
Krakow	Poland	15%	15%	18%	21%	0%	0%		
The Hague	Poland	0%	0%	0%	0%				
Brno	Protectorate of Bohemia and Moravia	3%	7%	10%	29%	13%	27%	14%	22%
Brussels	Protectorate of Bohemia and Moravia	0%	0%	0,4%	0,2%				
Krakow	Protectorate of Bohemia and Moravia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Protectorate of Bohemia and Moravia	0%	0%	1%	1%				
Brno	Scandinavia	0%	0%	0,3%	0,4%	2%	2%	2%	1,2%
Brussels	Scandinavia	0%	0%	0,3%	0,0%				
Krakow	Scandinavia	0%	0%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	Scandinavia	1%	2%	1%	1%				
Brno	USA	34%	31%	31%	19%	0,4%	0,1%	1%	0%
Brussels	USA	41%	38%	2%	0,2%				
Krakow	USA	13%	9%	0%	0%	0%	0%		
The Hague	USA	37%	29%	0,6%	0,3%				
Brno	Other	0,3%	0,1%	0,2%	0,3%	1%	0,3%	1%	0,4%
Brussels	Other	0%	0%	0,3%	0,2%				
Krakow	Other	0%	0%	1%	1%	0,4%	1%		
The Hague	Other	0,4%	0%	0,1%	0,2%				

Podíly národních produkcí na nabídce během okupace

Filmy: Babička + Lída Baarová

Norsko

Invaze 9. dubna 1940

3 mil. obyv.; necelých 300 kin

Vidkun Quisling (od 1942 – předsedou norské vlády); strana Nasjonal Samling (Národní shromáždění)

Civilní správa; říšským komisařem jmenován Josef Terboven

ZLEVA QUISLING, HIMMLER, TERBOVEN,
GENERÁL FALKENHORST

Tante Pose (Leif Sinding, 1940)

Uprostřed Vidkun
Quisling, vpravo
Leif Sinding

Leif Sinding

---

letech 1941 – 1942 byl v čele Národního filmového ředitelství

V období okupace vzniklo 20 norských filmů

v roce 1941 natočil divácky mimořádně úspěšnou komedii *Den forsvundne pølsemaker* (Zmizelý párkař)

LEIF SINDING (NATÁČENÍ FILMU PÍSEŇ ŽIVOTA)

Nizozemsko

V letech 1934-40 mělo premiéru 37 nizozemských filmů, ve 36 z nich zastával nějakou výraznou tvůrčí pozici imigrant z Rakouska nebo Německa: např. Max Ophüls nebo Detlef Sierck /Douglas Sirk/

10. května 1940

říšský komisař Arthur Seyss-Inquart

SEYSS-INQUART V HAAGU, 1940

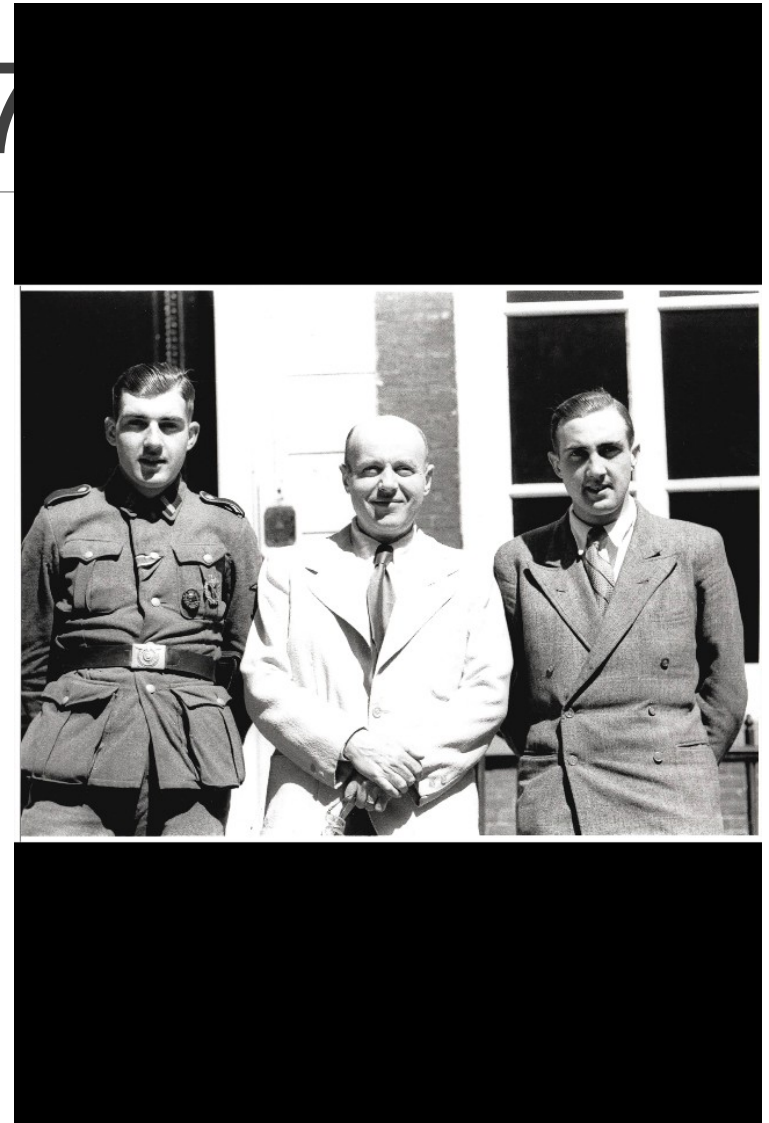

Jan Teunissen (1898-1977)

V roce 1934 natočil první nizozemský zvukový film – Vilém Oranžský

Na začátku okupace vstoupil do *Nationaal-socialistische Beweging*

Poválečná svědectví dokládají, že Teunissen se choval za okupace násilně a fanaticky; vyhrožoval udáním Němcům, napsal několik antisemitských článků.

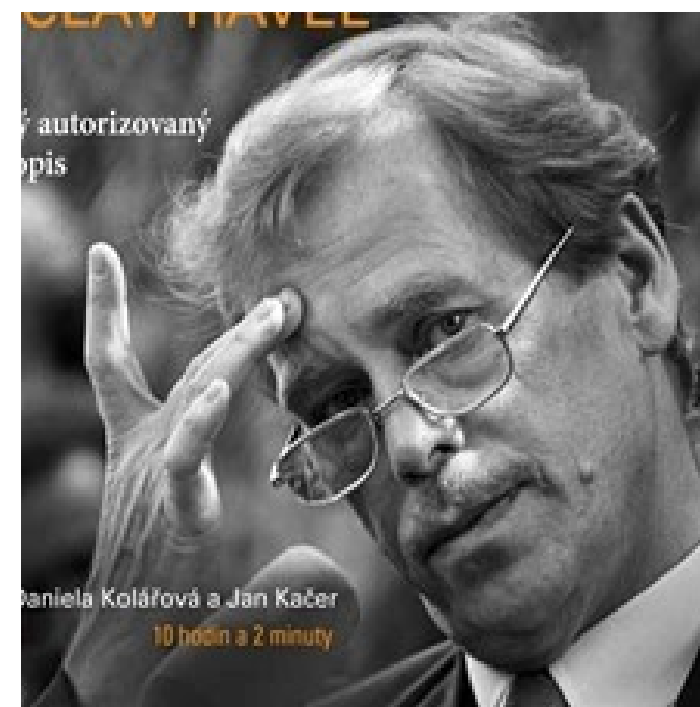
V květnu 1945 byl zatčen a čekalo ho nejtvrdší potrestání ze všech holandských filmařů, byl odsouzen ke 4 rokům vězení.

Čekalo ho ale také posuzování před disciplinární komisí filmového oboru, která ho exemplárně potrestala 11 lety zákazu činnosti, i když nejvyšší trest měl být možný jen na 10 let.

V roce 1956 trest vypršel a krátce, ca do roku 1960, pracoval ve filmu jako střihač reklamních filmů, pak z oboru definitivně odešel.

Teunissena můžeme hodnotit jako inovativního dokumentaristu, průkopníka zvukového filmu, ceněného střihače, neúspěšného režiséra, ale taky antisemitu, oportunistu a zapáleného nacistu.

Miloš Havel (3. listopad 1899, Praha - 25. únor 1968, Mnichov)

1934 inicioval založení Svazu filmové výroby, byl členem Sdružení premiérových biografů a Filmového studia (v obou jako předseda), Syndikátu čs. půjčoven, Ústředního svazu kinematografů, Filmového poradního sboru, Filmové ligy československé a Filmového klubu.

Ing. Vácslav Havel, stavební podnikatel, otec Miloše Havla

Rodina Havlova v Ahlbecku na Baltu v roce 1902. Zleva: Vácslav Havel, **Miloš Havel**, Václav M. Havel, Emilie Havlová

Barrandov – studio a Terasy

Václav M. Havel a Miloš Havel, 10. léta 20. století

Německá organizace: **Úřad říšského protektora (ÚŘP)** a pod ním 4 oddělení – *Abteilungen*

čtvrté oddělení ÚŘP: **kulturně-politické (KPO): v jeho čele stáli Karl von Gregory, od 1942 Martin Wolf**

Další oddělení: I: správa, soudnictví a školství; II: hospodářství a finance III: doprava

Pod KPO spadalo 6 referátů, jedním byl filmový referát,

Další referáty KPO: tisk; propaganda; rozhlas; písemnictví; hudba, výtvarné umění a zábavní kultura

Ale od začátku roku 1940 změna na 4 referáty:

- I. Obecná kultura, divadlo, turistika a reklama;
- II. **propaganda, němectví, literatura, film, hudba, výtvarné umění a výzkum veřejného mínění;**
- III. tisk
- IV. rozhlas

Vedoucím filmového referátu v oddělení kulturně-politických záležitostí Úřadu říšského protektora se stali:

Hermann Glessgen do 30.4.1940, poté Anton Zankl

Jaroslav Kratochvíl a Lída Baarová, červenec 1942

Zleva L. Gutterer, M. Wolf, A. Zankl na ÚŘP

Sudetský Němec, po Glessgenově konci vedl
filmový referát

Wilhelm Söhnel

Právník JUDr. **Wilhelm Söhnel** byl **sudetský Němec**, narodil se 25. listopadu 1909 v Rychvaldu na severní Moravě.

1. března 1941 byl jmenován vedoucím **Spojovacího úřadu říšského protektora (*Verbindungsstelle*) při Českomoravském filmovém ústředí (ČMFÚ)** – tento úřad, který fungoval i u jiných odvětví, vedl jednání s říšskými institucemi a Úřadem říšského protektora. Byl to tedy především kontaktní úřad mezi Úřadem říšského protektora a ČMFÚ.

Söhnel byl milencem Mandlové v letech 1941 a 1942, od roku 1942 pak Nataši Gollové. Po válce na něj velmi pozitivně vzpomínají např. Svatopluk Beneš, Otakar Vávra, Lída Baarová. Na rozdíl od ostatních německých pohlavárů nežil v arizované vile, ale v obyčejném bytě v centru Prahy.

Jako jeden z mála německých filmových pracovníků zůstal na konci války v Praze a v květnu 1945 byl zatčen a internován, propuštěn byl v říjnu 1946, získal i prozatímní osvědčení o českém občanství.

Po únorovém převratu v roce 1948 mu bylo občanství odebráno, v srpnu 1948 emigroval. V západním Německu se věnoval filmovému právu, podílel se na likvidaci koncernu Ufi nebo na vytvoření nadace Murnau-Stiftung, která spravuje německé filmy nacistického období.

Miloš Havel se synovci Ivanem a Václavem.
Barrandovský kopec, 1941

Miloš Havel v první polovině 40. let na Havlově s manželkou Václava M. Havla Boženou Havlovou, jejími syny Václavem (1936) a Ivanem (1938), Vítězslavem Nezvalem, režisérem Františkem Čápem a fotografem Balcarem

Elmar Klos o Havlovi:

„Zkušený stratég uměl manévrovat, obratný vyjednávač znal prostředky, jak si vytvářet užitečné kontakty. To už konečně prokázal dávno předtím za československého státu, kdy si dovedl vybojovat milionovou státní záruku na výstavbu barrandovských studií. Měl široké společenské zázemí a při své znalosti jazyků dovedl zapůsobit na parvenuovské povýšence, jimž ještě sláma většinu koukala z bot. Dovedl přesně odhadnout bez skrupulí chamtivost a požívačnost těchto nadlidí a s citem pro individuální odlišnost nacházel pro každého z nich odpovídající formu korupce. Od poskytování větších či menších úloh a pozorností až po zajišťování příjemné společnosti atraktivních slečen nebo rovnou k přímým bezostyšným úplatkům.

Lucerna bar ve Vodičkově ulici přebudoval na exkluzivní film klub ... a splétal tu a rozplétal klíčky své složité zákulisní diplomacie a osobní politiky. Popravdě je třeba říci, že Havel svých styků s Němci nevyužíval jen ve vlastním zájmu. Když bylo třeba dovedl účinně zasáhnout i ve prospěch některých českých umělců, na které se nepříjemně zaměřila pozornost okupačních orgánů. V posledních letech války držel existenčně nad vodou dokonce řadu významných spisovatelů, a to i těch nejlevějších, a kryl je před pracovním úřadem na podkladě autorských smluv, jejichž plnění džentlmensky ani nevymáhal“

---

revoluční Národní výbor českých filmových pracovníků (později přejmenován na **Svaz českých filmových pracovníků**)

Viz STUDIJNI MATERIALY – Oldřich Papež, vedoucí výroby a zástupce ředitele Lucernafilmu – dokumentace řízení s O.P.

Zuzana Černá, Poválečná očista v české kinematografii. Bc. Práce, FF UK

---

komentář novináře Oldřicha Kautského (červenec 1945, *Filmová práce*): „*Herec, když už si jednou vybral své zaměstnání, věděl, co kupuje: popularitu, ale s ní také zvýšenou odpovědnost. Herec je tak trochu majetkem národa, a je za to národem milován a hýčkán. Herec, který zradil své národní přesvědčení v posteli nacistického vraha, prosíkem v kanceláři německého producenta a přípitky s pány v nacistických uniformách, nezaslouží si slitování.*“

Elmar Klos - Miloš Havel: „*Ať už jste udělal cokoliv dobrého a my víme, že ve váš prospěch mluví i řada aktiv, tak z dnešního pohledu převažuje na váze dějin ta druhá miska. Ta s tím, co dobré nebylo.*“

Stavba »Babičky« není filmově dramatická a vyžádá si tedy přebudování, to znamená na příklad přemístění episoď v celku, jejich přestavby uvnitř, ba často jejich vypuštění, prostě nového sledu a gradace. Naproti tomu pieta, s jakou je třeba si počínat s předlohou, brání takovým, zvláště pronikavým zásahům. Je známo ze starších pokusů o filmování

»Babička« dále — totž dílo, které žije v představě snad každého gramotného Čecha a každá jeho postava je v tomto vědomí dána, hotova. Přichází tedy film o možnost formovat, utvářet divákovu představu, ba naopak při pochopitelné různorodosti ve vědomí jednotlivce může se velmi lehkó dostat s touto představou do rozporu. Bude tedy potřebí nejen lepepředstavitelně pečlivého výběru hereckých typů pro jednotlivé role, ale také takové úrovně hereckého výkonu, jaká snad dosud v českém filmu nebyla požadována.

Čáp in Přednášky ze semináře pro filmové autory

Jsou ovšem výjimky jako ve všem. Tak jsem byl svého času pověřen zfilmováním "Babičky", úkolem jistě z nejchoulostivějších, jaký může potkat nejen mě, nýbrž každého českého režiséra. Zde jsem si nemohl dovolit cokoliv měnit v dané látce, i když jsem při tom byl plně vědom toho, jak tím trpí a utrpěla filmovost. Každá scéna musela skoro přesně odpovídat předloze. Šlo tedy jen o to, spojit vypravování Boženy Němcové v plynulý děj.

A.M.Brousil

Už v neděli jsme si zde řekli, že zfilmovaná „Babička“ je jenom filmovou analogií k rozhlasovému pásmu z „Babičky“ Boženy Němcové. Scenariu Čáповu, Hašlerovu a Wassermannovu nechybí vkus, avšak chybí osobité pojetí celku i ústřední postavy. Po příjezdu babičky na Staré Bělidlo měl být vyznačen dramatický čas, v němž by se mohla babička usadit a zabydlet. Takhle to vpadá násilně, když hned první den po jejím příjezdu služka se k ní chová jakoby tu byla odjakživa, kočí ji zdraví s cesty na zápraží jako by tu byla léta, a zatím ona se zde jednou vyspala. Její příchod do mlýna není promyšlen a hlavně nebyl už zde nějak zhluboka navoděn vřelý lidský vztah mlynářovic k babičce; ta si sem jen přichází vyslechnout historii o Viktorce, a to je málo. Tento lidský vztah

HLASY KRITIKY:

Poslední Národní Politika.16/XI.1940.

ŠTASTNÝ TO FILM ! ... Jsou filmy, při nichž pozorné oko kritičky ztrácí na bystrosti, kdy přestává chladné a neovlivněné hodnocení předváděných dějů, kdy bez povšimnutí zůstávají menší nedopatření, která by nám snad při jiném filmu vadila, a kdy necháváme se prostě unášet mocným přívalem citu a vnitřní strhující silou, která cele zaplavuje naše nitro, zamlžuje oko a rozehvívá duši. Kritické pero padá z ruky a nelze než podat se a s otevřeným srdcem naslouchat mluvenému slovu, vnímat melodie a rytmus doplňující hudby a spojeným zrakem sledovat kouzelné obrazy, jak je zachytil umělecky citící kameraman. Mezi málo takových filmů patří i "B a b i č k a" režiséra Fr. Čápa, jež měla včera v Praze dlouho s napětím očekávanou premiéru. Odcházel jsem z kina stejně jako většina diváků hluboce dojat a při nejlepší vůli nemohu tento bezprostřední dojem, jímž na mne "Babička" působila, rušití dnes nějakým podrobným kritickým rozborem. Snad s větším časovým odstupem bude možno říci si více. Teď však

Belgie

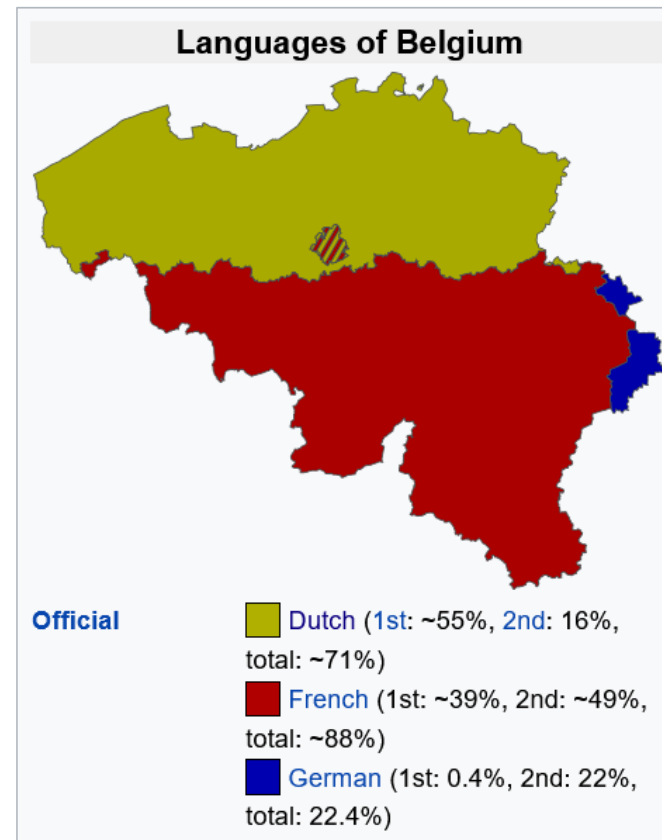
Invaze začala 10. května 1940, kapitulace krále Leopolda III. přišla 28. května, zatímco vláda odešla do exilu ve Francii a poté v Anglii.

Hitler zavedl **vojenskou správu**, nikoli správu civilní jako v Nizozemí

Reorganizaci filmového oboru měla na starosti filmová skupina (Gruppe Film) při Belgickém oddělení propagandy - **Propaganda Abteilung Belgien**

Všichni distributoři a vlastníci kin museli být členy Filmové komory distributorů, resp. Unie majitelů kin

V polovině roku 1943 byly tyto korporace spojeny do jedné velké organizace – Belgický filmový spolek, v jehož čele stál **Jan Vanderheyden**

Jan Vanderheyden

Po okupaci bylo Vanderheydenovi nabídnuto předsednictví komory distributorů

– **uměl plyně německy, jeho partnerka a spolupracovnice byla Němka, to byly výhody.** Kielová se chopila příležitosti, v roce 1941 vstoupila do NSDAP.

Od okupace do roku 1942 produkoval Vanderheyden 4 snímky – pravděpodobně jen díky jeho ochotě spolupracovat s oddělením propagandy. Kromě toho využil Vanderheyden s Kielovou potřeby produkce krátkých kulturních filmů, které se staly povinnou součástí programu i v Belgii – natočili jich osm.

I když měl Vanderheyden prominentní pozici, Německo nemělo zájem podporovat belgickou produkci, ale rozšířit prostor pro německý film.

Hvězdy německého filmu v Belgii

BELGICKÝ TISK O NÁVŠTĚVĚ MARIKY RÖKK

Leden 1944, zasedání zástupců říšské kinematografie, referát ředitele společnosti Ufa Fritze Kaelbera

---

„Zahraniční oddělení společnosti Ufa obdrželo od německých produkčních firem v období od 1. dubna 1943 do 6. ledna 1944 celkem 54 filmů, z nichž většina už byla v zahraničí uvedena a další jsou k tomu připraveny. Z těchto 54 filmů je ovšem jen 6 použitelných ve všech zemích, 18 přichází v úvahu jen pro některé státy, dalších 20 je podmíněně použitelných na méně zajímavých trzích, zatímco zbývajících deset filmů nelze vyvézt vůbec.

Z produkčního hlediska nelze určit žádný obecně platný recept na filmy, které budou zaručeně úspěšné na zahraničních trzích.

V zahraničí jsou úspěšné tyto filmy:

- 1) Filmy s mezinárodně známou a oblíbenou hvězdou;
- 2) Filmy zdařilé z hlediska námětu, režie i hereckých výkonů;
- 3) Velké hudební filmy všeho druhu.

K tomu pak ještě přistupují filmy ze dvou oblastí, ve kterých se německý film už řadu let těší té nejlepší pověsti:

- 4) (Vídeňské) operetní filmy a
- 5) Po technické stránce mimořádně zdařilé utopické filmy.

Kaelber:

„...Kromě velkých a zajímavých látek je pro zahraniční trh klíčovou otázkou také otázka hereckého obsazení. Zahraniční publikum si žádá půvabné a sympatické osobnosti a mnohem hůře než němečtí diváci snáší, když jsou do rolí mladých milovníků obsazováni umělci pokročilého věku (Birgel, Balsler, Rühmann, Marian).

Zahraniční publikum není tak kritické k uměleckému výkonu jednotlivých představitelů jako diváci němečtí. Požadavek půvabných, dobře oděných mladých žen a mužů stojí na prvním místě. Pokud chceme podpořit vliv německého filmu v zahraničí, musíme se snažit tato přání uspokojit.

Ještě naléhavější než v případě mužských hereckých představitelů se jeví potřeba najít a úspěšně představit divákům nové německé ženy.

Zlovolné zahraniční kruhy nám předhazují, že těmi nejoblíbenějšími hvězdami německého filmu jsou cizinci. Mariķa Rökková je Maďarka, Zarah Leanderová i Kristina Söderbaumová jsou Švédky, Ilse Wernerová zase Holanďanka.“

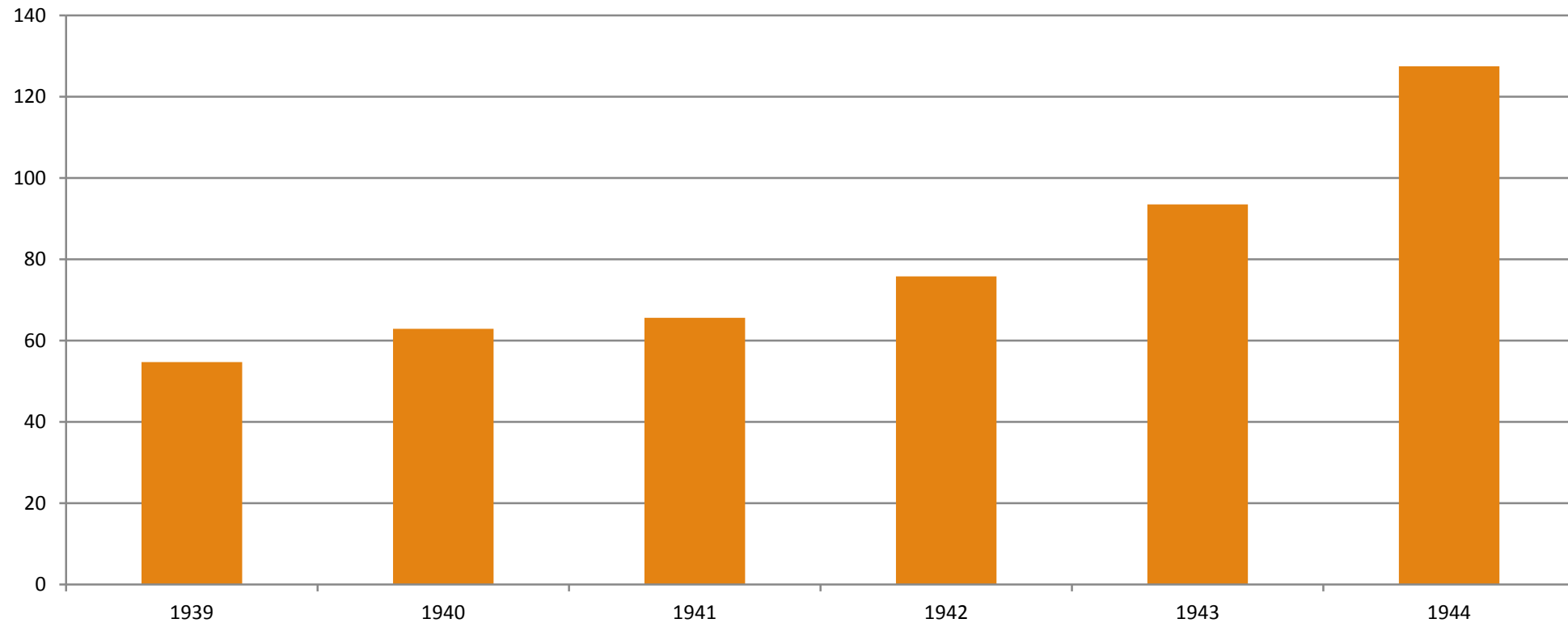
G-477
Marika Rokk
Film • Foto • Verlag

Reproduktion verboten

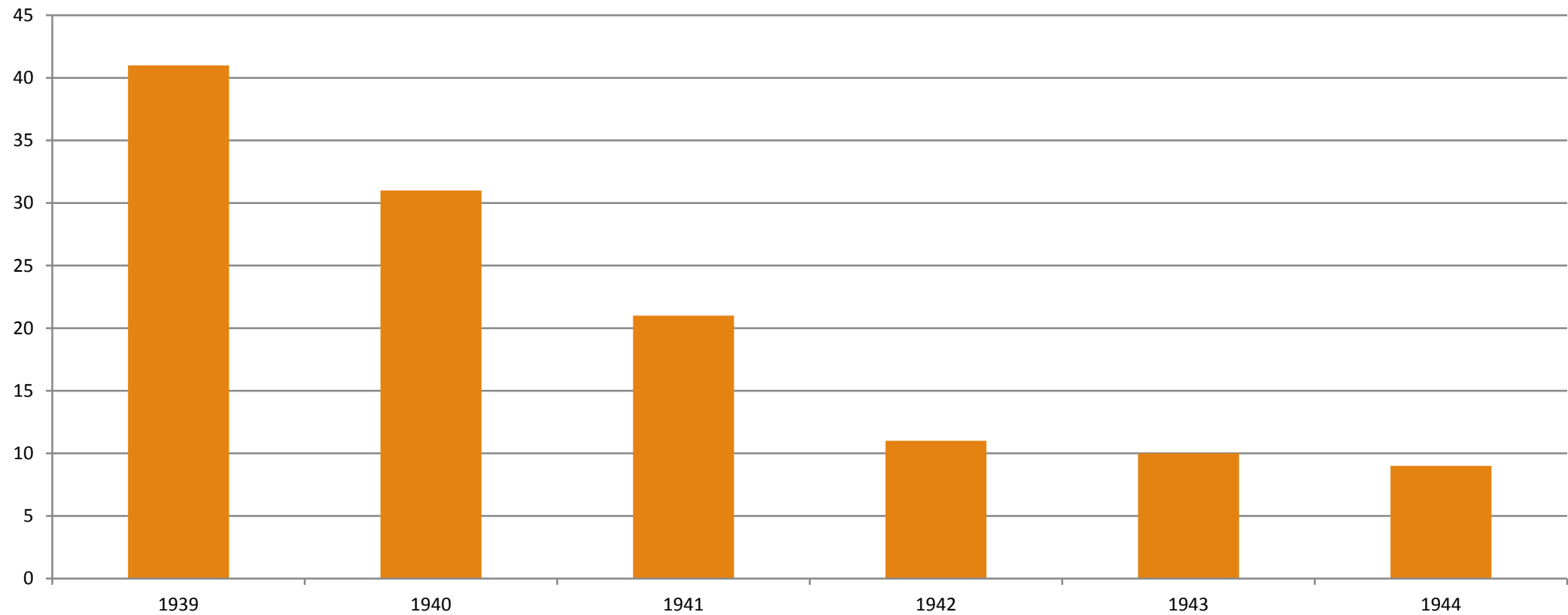
Návštěvnost

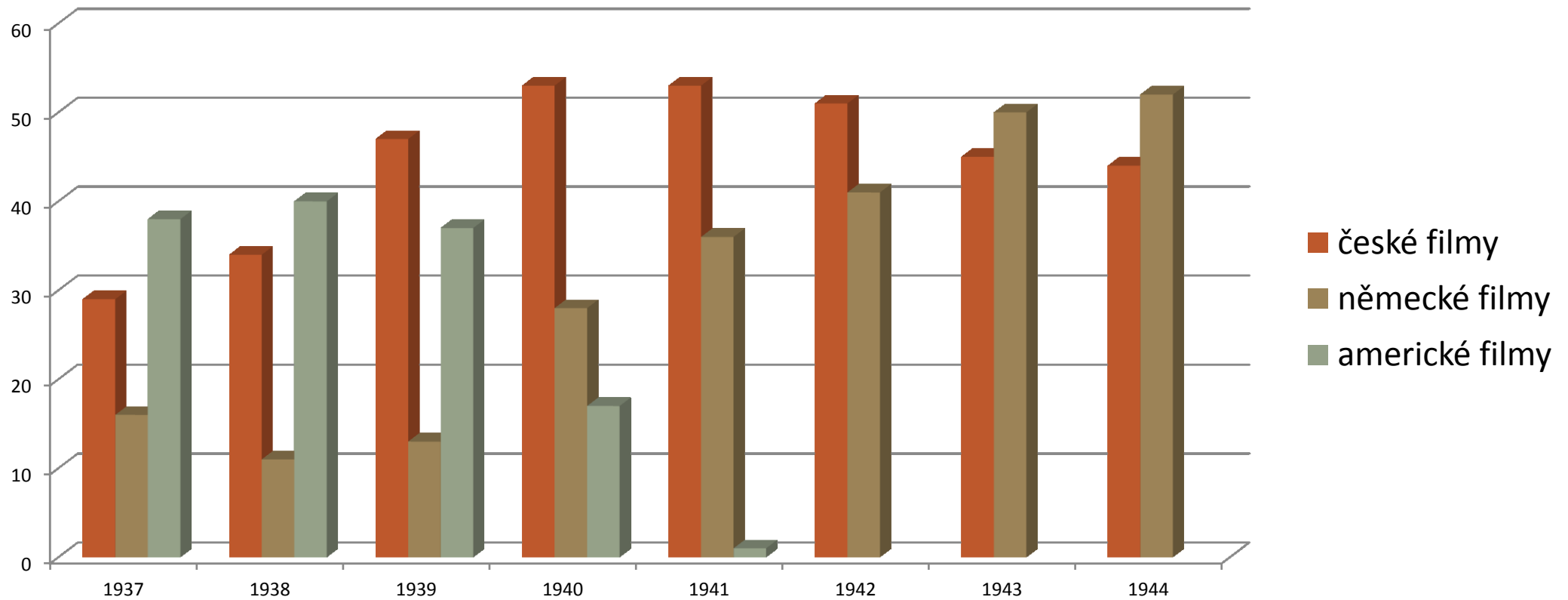

Produkce českých filmů

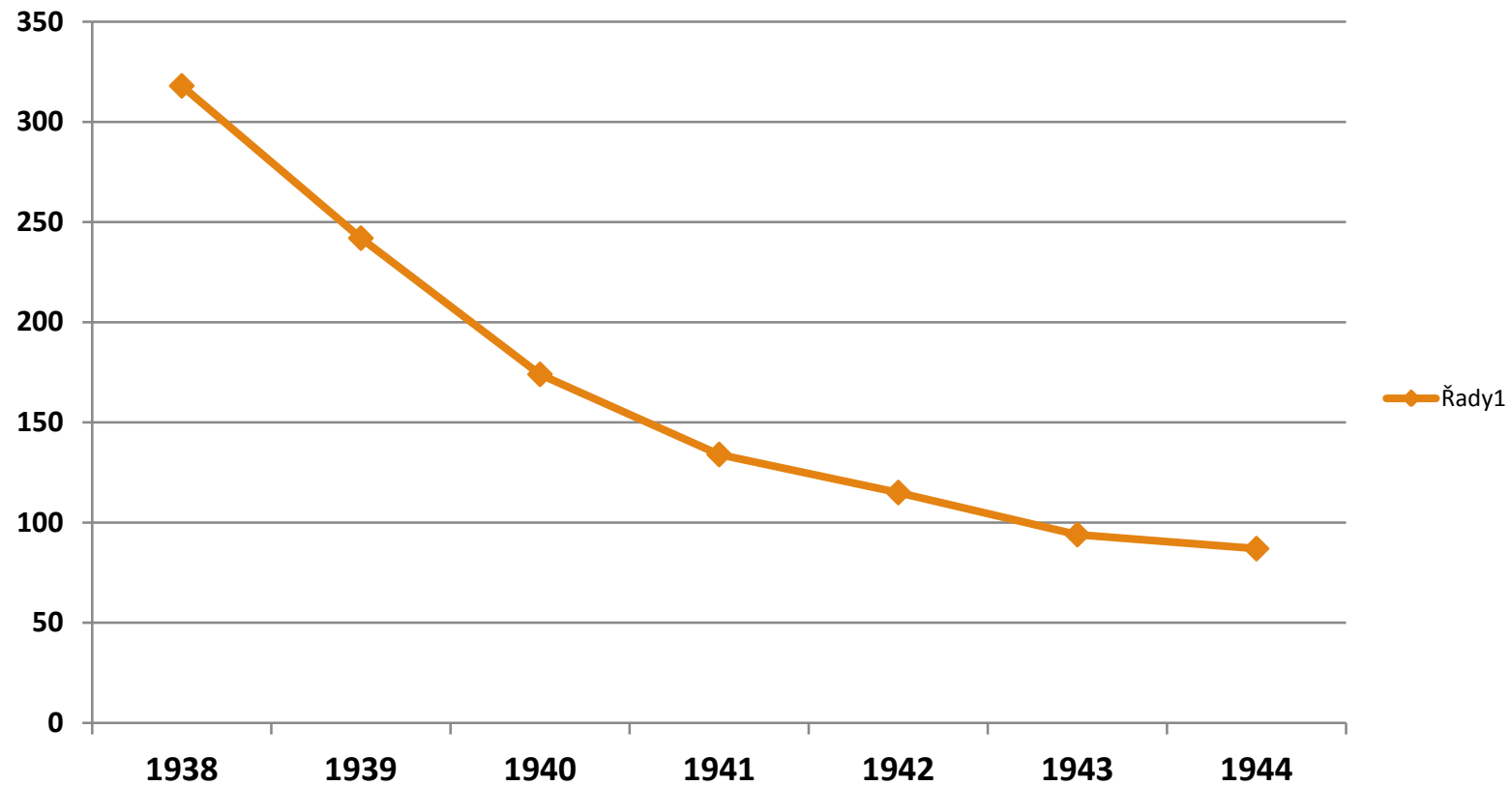

Podíl národních produkcí na půjčovném

Počet premiér

Marika tančí, zpívá a cvičí

Leichte Kavallerie (Werner Hochbaum, 1935),

Heißes Blut (Georg Jacoby, 1936),

Und du mein Schatz fährst mit (Georg Jacoby, 1937),

Hallo Janine! (Carl Boese, 1939),

Gasparone (Georg Jacoby, 1937),

Eine Nacht im Mai (Georg Jacoby, 1938),

Es war eine rauschende Ballnacht (Carl Froelich, 1939),

Kora Terry (Georg Jacoby, 1940),

Tanz mit dem Kaiser (Georg Jacoby, 1941),

Die Frau meiner Träume (Georg Jacoby, 1944)

Národnostní struktura obyvatel Brna v roce 1930

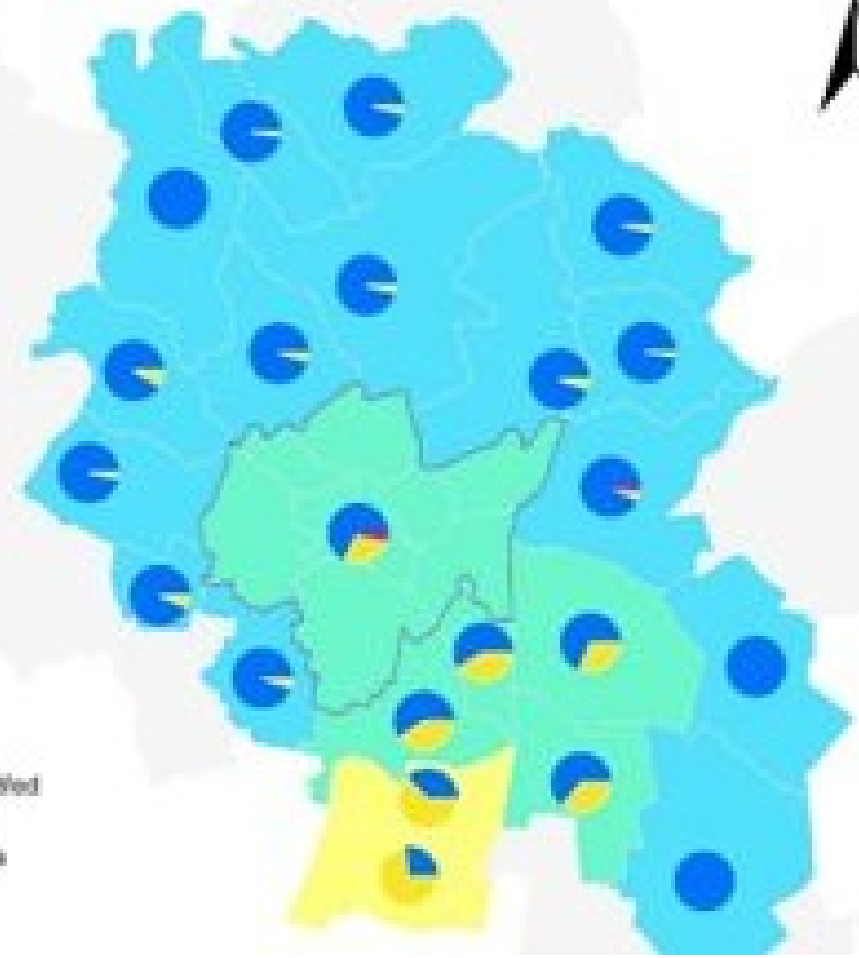
Městské části Brna podle převládající národnosti obyvatel v roce 1930

- převládající československá
- převládající československá s výraznou německou menšinou
- převládající německá

Podíl národnosti obyvatel v městských částech Brna v roce 1930

- národnost
- československá
- německá
- jiná

- hranice městské části Brno-člady
- současná rozloha města Brna

Kapitol

Vlasta Burian / Hans Moser

Alfred Greven a Continental Films

Alfred Greven neodmítal německo-francouzskou mezikulturní spolupráci – oproti tomu Goebbels odmítal vznik jakéhokoli nového národního filmového průmyslu:

Deníky: „není naším úkolem zásobovat Francouze kvalitními filmy **nebo jim dodávat snímky odpovídající jejich národní mentalitě**. Jestli jim stačí frivolní brak, pak se jim o něj postaráme. Musíme postupovat podobně, jako Američané v severní a jižní Americe. Musíme se stát dominantní filmařskou velmocí na evropském kontinentě. Byl by nesmysl budovat si svoji vlastní konkurenci. **Pokud budou v jiných zemích natáčeny filmy, pak musí mít jen lokální charakter. Naším cílem je zabránit vzniku jakéhokoli nového národního filmového průmyslu – bude-li to nutné, tak i tím, že budeme najímat hvězdy a technické pracovníky na práci v Berlíně, Vídni nebo Mnichově.**“ (zápis z května 1942).

Greven zastával ale jiný postoj – spíše svobodnější spolupráce, která bude v důsledku v kulturním a ekonomickém zájmu Německa.

Continental Films

1941: [Mord am Weihnachtsabend](#) (*L'Assassinat du père Noël*) von Christian-Jaque

1941: Sie waren sechs (*Le Dernier des six*) von [Georges Lacombe](#)

1941: Ihr erstes Rendezvous (*Premier rendez-vous*) von Henri Decoin

1941: Der goldene Schmetterling (*Le Club des soupirants*) von [Maurice Gleize](#)

1941: Kinder vor der Ehe (*Péchés de jeunesse*) von [Maurice Tourneur](#)

1941: *Ne bougez plus* von [Pierre Caron](#)

1941: Einmal im Jahr (*Caprices*) von [Léo Joannon](#)

1941: Mademoiselle Bonaparte (*Mam'zelle Bonaparte*) von Maurice Tourneur

1941: Annette und die blonde Dame (*Annette et la dame blonde*) von [Jean Dréville](#)

1941: Symphonie der Liebe (*La Symphonie fantastique*) von Christian-Jaque

1941: Das unheimliche Haus (*Les Inconnus dans la maison*) von Henri Decoin

1942: Liebe im Süden (*Simplet*) von [Fernandel](#)

1942: *Mariage d'amour* von Henri Decoin

1942: Die falsche Mätresse (*La Fausse Maîtresse*) von André Cayatte

1942: [Der Mörder wohnt Nr. 21](#) (*L'assassin habite au 21*) von Henri-Georges Clouzot

1942: *Défense d'aimer*

1942: [Die Teufelshand](#) (*La Main du diable*) von Maurice Tourneur

1942: *Picpus* (*Komisař Maigret zasahuje*; Richard Pottier)

1943: *Vingt-cinq ans de bonheur* von [René Jayet](#)

1943: Paradies der Damen (*Au Bonheur des Dames*) von André Cayatte

1943: *Adrien* von Fernandel

1943: [Der Rabe](#) (*Le Corbeau*) von Henri-Georges Clouzot

1943: *Mon amour est près de toi* von Richard Pottier

1943: *Le Val d'enfer* von Maurice Tourneur

1943: *La Ferme aux loups* von [Richard Pottier](#)

1943: Söhne einer Mutter (*Pierre et Jean*) von André Cayatte

1943: *La Vie de plaisir* von [Albert Valentin](#)

1943: *Le Dernier Sou* von André Cayatte

1943: Sein schwierigster Fall (*Cécile est morte*) von Maurice Tourneur

1944: *Les Caves du Majestic* von Richard Pottier

V květnu 1941 byl zaveden systém půjček

Vznikla Comité d'Organisation de l'Industrie Cinématographique – COIC – zastřešující organizace, založena v prosinci 1940.

V srpnu 1941 byla založena filmová škola v Nice – *Centre Artistique et Technique des Jeunes du Cinéma – CATJC*.

Comité d'Organisation de l'Industrie Cinématographique – se po válce transformoval do Centre National de la Cinématographie

filmová škola v Nice – Centre Artistique et Technique des Jeunes du Cinéma – CATJC – po válce transformována do Institut des Hautes Etudes Cinématographiques – IDHEC (zakl. Marcel L'Herbier)

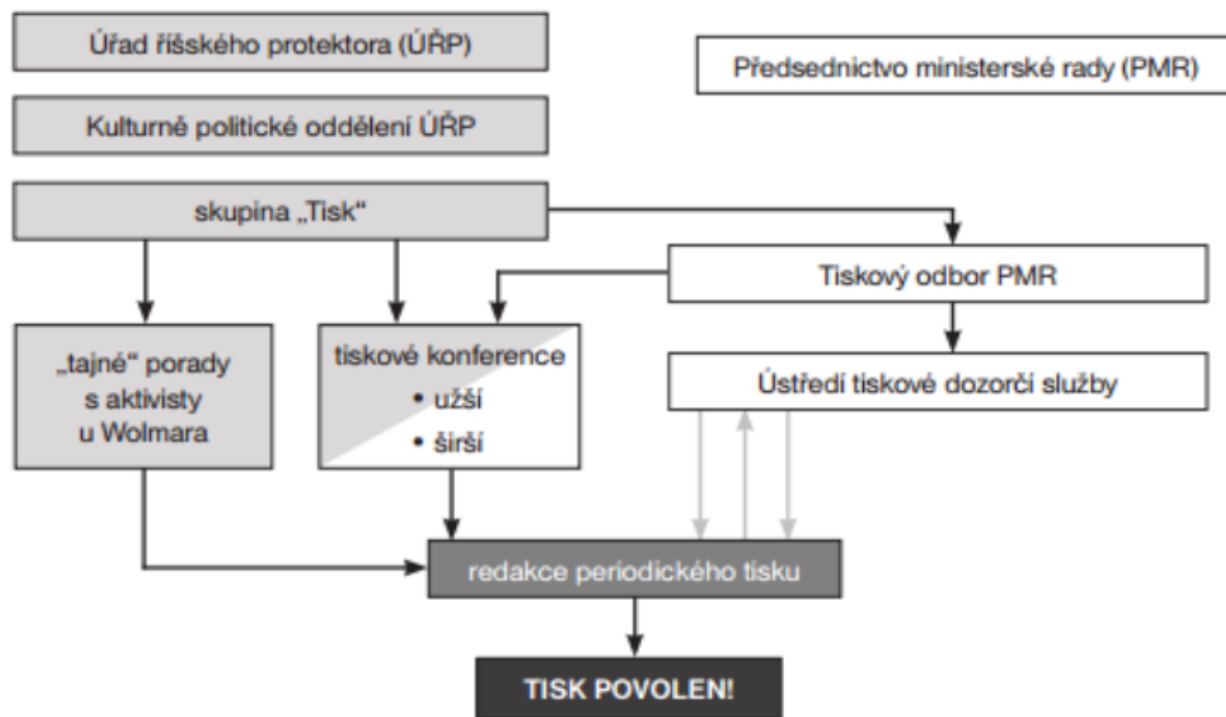
Právní úprava kinematografie z let 1941-42 poprvé zajistila organizační rámec pro filmové podnikání a stala se základem poválečné legislativy

Cenzura tisku

- **Ústředí tiskové dozorčí služby při Tiskovém odboru předsednictva ministerské rady**
- **skupina Tisk při kulturně-politickém oddělení Úřadu říšského protektora (v čele oddělení: Karl von Gregory, poté Martin Wolf) – skupinu Tisk vedl Obersturmführer SS Wolfgang Wolfram von Wolmar**
- **Tiskové konference**
- **V roce 1941 bylo zřízeno kulturní oddělení tiskového odboru předsednictva vlády pod vedením Augustina von Hoopa**

schéma 1: Řízení tisku v Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945)

Tisk

Není dovoleno klasifikovat filmy

fp. — Kulturně-politické oddělení pana říšského protektora upozorňuje, že po převzetí filmové censury jeho úřadem není dovoleno, aby byla prováděna z určitých míst jakákoli dodatečná censura filmů v tom smyslu, že v referátech nebo kritikách o filmech jsou přidávány k l a-

sifikace (na př. A, B, C nebo I., II., III. a pod.).

Kdyby se tak ještě po tomto upozornění stalo, budou časopisy, v nichž tyto klasifikace filmů jsou uváděny, zabaveny, neboť se jedná o kritiku úřední filmové censury.

Světlozor, Praha

Centropress

Co nového u nás

← V ČELE VSECH ČESKÝCH MUŽŮ odevzdal státní prezident Dr. Emil Hácha dne 26. dubna svou členašskou přihlášku do Německého souručenství. Přihlášku s j. p. předsedate přijal vedoucí výboru N. S. Adolf Hruší (na zámku vlevo) a vedoucí pražského kraje J. Nováček (uprostřed).

Světlozor, Praha

Centropress

† HRADČANSKÁ „MARNOST“ PŘÍSTUPNA VĚREJNOSTI

Na pražském Hradě byla v těchto dnech veřejnosti otevřena stará knihovna sál svatořinské kapituly, t. zv. Salla bibliothecae, jedna ze vzácných gotických památek těchto starobylých míst. V sále je i socha zvaná „Marnost“ (Marnost), středověce drsnějším vyjádřením přemijivosti věku, co lidská marnivost vynásílala nejvyšše.

Světlozor, Praha

Centropress

† PRVNÍ VLÁDA PROTEKTORÁTU

byla ustavena minulého týdne za předsednictví vynikajícího organizátora, generála Ing. Aloise Eliáše. Nahoře je zachyceno první zasedání nové vlády 28. dubna. Vádně tu (zleva) ministři sociální a zdravotní péče Dr. Klumpner, ministři veřejných prací Čipera, ministři obchodu a průmyslu Dr. Šidlo, ministři školství a nář. osvěty Dr. Kaprnc, míř. předseda gen. Eliáš, ministři zemědělství Dr. Feisrabenda, ministři financí Dr. Kalfus, ministři spravedlnosti Dr. Krejčího a ministři dopravy Dr. Havelka.

KDYŽ MLUVIL VODCE A ŘÍŠSKÝ KANCLER →

Velké seč Vádce a říšského kancler 28. dubna byla i v hlavním městě Protektorátu vyslechnuta ironizujícími posledními pražskými Němci v Německém domě. Vpravo je zábr z Německého domu za ředí Vádce.

Volker Mohn: Nacistická kulturní politika v protektorátu. Koncepce, praxe a reakce české strany. Praha: Prostor 2018

Praha

Associated Press

ZIMA NA OBOU STRANÁCH FRONTY

Letošní třeskatá zima dolehla celou vahou i na vojáky v poli, kteří musí být stále na stráž, ať je jakýkoliv mráz a jakákoliv sněhová metelice. Geniálně vybudovaný západní val se svými nesčetnými pevnostmi skýtá však vojinům říšské branné moci dosti teplých míst, kde po namáhavé službě zase pookřejí (obr. dole vpravo). Na protější straně fronty, v zákopech Angličanů a Francouzů (obr. vlevo dole), je však o vojáky postaráno mnohem hůře a tak není divu, že tam denně přibývá omrzlých, onemocnělých nachlazením, chřipkou atd.

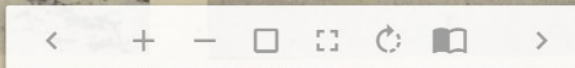

Praha

Svetozor, Praha

Scher

Filmové listy, 26.4.1940

Dílo válečných filmových zpravodajů:

„Křest ohněm“

Zatím co dokumentární film »Polské tažení«, který vzbudil nedávno pochopitelný zájem pro své autentické snímky z bojiště v hřv. Polsku, zabýval se většinou akcemi pozemních zbraní říšské branné moci, zhodnocuje nové dílo »Křest ohněm« vltězný nástup a činnost říšské letecké zbraně v onom slavném tažení. Toto

velmi cenné dokumentární dílo nebylo natočeno s malými oběťmi. Nejlepší toho dokladem jsou jména kameramanů a technických poradců tvůrce tohoto výjimečného díla, letce-vojáka Hanse Bertrama, uvedená v úvodních titulcích filmu, kteří při natáčení bojových akcí padli pro vlast.

Jak výmluvné jsou tyto obrazy, jež byly pořízeny s nasazením života jejich operátorů a svědčící nejen o jejich bezpříkladném hrdinství a obětavosti, ale i o neodvratném osudu polské armády, která se dala lehkomyšlně vyprovokovati do předem ztraceného boje zločinným štváním západních demokracií! Mezi všemi těmi le

teckými filmy, které jsme shlédli v minulých letech, mluví toto dílo slovy nejpůsobivějšími, protože pravdivými a neznajícími triku. Divák si snadno udělá představu o dnešním stavu říšské letecké zbraně, protože každou jednotlivou bojovou akci mohutných bombardovacích i stíhacích letadel sleduje s sebou, od startu až po ničivé a trestající zásahy bomb, je jichž účinky sleduje přímo, se všemi důsledky pro konečné rozhodnutí boje, na němž nesla právě letecká zbraň podíl největší.

Film »Křest ohněm«, který běží od pátku v bio »Na Příkopě«, bude u nás vydán dodatečně i v české verzi, aby tento mimořádně působivý válečný dokument byl zpřístupněn i nejširší české veřejnosti.

FeS

Tiskové konference Wolfganga Wolframa von Wolmara

Příklad, jak vypadaly pokyny v případě propagandistických filmů – a jak vypadala novinářská realita den poté:

Na konferenci 26. dubna 1940 zazněly od Wolframa následující pokyny:

„Film Křest ohněm: upozorněte na toto dokumentární dílo o uplatnění letectva v polském tažení. Proto není třeba se zmiňovat, že tam není děj. Film nenatáčeli filmaři, když to bylo bezpečné, nýbrž vytvořili ho členové propagačních rot, kteří se těchto podniků zúčastnili, a sedm jich bylo při tom zabito... Tím větší hodnotu má tento film. Nesmí to přijít do kulturní rubriky, nýbrž do politické části listu... Poukažte přitom na toto: Film je v soulase s Hitlerovou řečí.... A řekněte, jak vypadá dílo německého letectva. Vyzvedněte hlavně zničení opevněné Varšavy. Opevnit milionové město, když nebylo naděje udržet je, a vystavit je a milion obyvatelů úplné zkáze jen proto, že měli rozhlasové zprávy, že anglické vojsko vpadlo již do Německa. Naletěli na anglickou propagandu, když už polská armáda byla zničena. To se musí zvláště silně vyzvednout.“

Jed pro Švédsko

ač. — Dopisovatel Pariser Zeitung píše v článku o zvýšené anglo-severoamerické činnosti ve Švédsku, nadepsaném „Jed pro Švédsko“, mimo jiné: Pohledme jenom letmo na velkou oblast knižní a filmové agitace ve Švédsku, která tam hraje tak mocnou úlohu v neposlední řadě také u „intelektuálů“ a měšťáků. Knihkupectví se hemží protiněmeckými pamflety, zahalenými do románové nebo reportážní formy. Největší kina hrají nepřátelské filmy . . . Mezi filmy, jež tam nyní stojí v popředí, jsou vedle několika typických hollywoodských výrobků, jež chtějí ještě ukázat válku jako „rozkošné dobrodružství“ — sem patří na příklad severoamerický film „Orlí eskadra“ — anglo-severoamerické šlágry z letecké i pozemní války, „Mrs. Miniver“ a „Proti všemu rozumu“, jakož i anglický film o válečném loďstvu, rovněž se vsunutými tendenčními líčeními „In white we serve“.

Rumunská kinematografie

ač. — Z delšího článku bukureštského dopisovatele Pariser Zeitung o poměru mezi rumunskými divadly a kiny vyjímáme několik úryvků, z nichž vyplývá, jak význačné místo zaujímá kino v zábavách rumunského obyvatelstva:

Kdo by považoval počet 259 kin v Rumunsku — z toho v Bukurešti 58 — za příliš malý, musí tento počet přirovnat s počtem stálých rumunských divadelních scén, jichž jsou přibližně v celém Rumunsku jenom asi dvě desítky. Tak pozná zvláště přesvědčivě převahu filmového plátna nad divadlem. V těchto kinech, která sice nepronikla až do rumunské vesnice, avšak přesto mohou počítat se širokým obyvatelstvem i ve venkovských městečkách, běžely a běží téměř výhradně jenom zahraniční filmy a leckterý drobet němčiny, francouzštiny, italštiny, angličtiny, který si rychle chápající Rumun přisvojil, aby tak rozšířil své znalosti cizích jazyků, nepochází ze školní lavice, nýbrž z kina.

Kdo by chtěl ze seznamu zahraničních filmů, dovezených v posledních letech do Rumunska, soudit na vkus rumunského národa, na jeho kulturní hlediska a jeho dřívější politickou orientaci, může určitě dojít k určitým srovnáním a poznatkům. Závěry jsou však jenom částečně správné. Neboť při dřívějším dovozu hrály velkou úlohu také ceny filmů a stav clearingových účtů. Jestliže však před válkou měly v Rumunsku nadvládu šablonovitá severoamerická veselohra a gangsterský film, mělo to svůj důvod v okolnosti, že rumunské půjčovny filmů, ale především kina náležela převážně Židům, kteří řídili rumunský filmový obchod podle židovských hesel, určité filmy bojkotujících.

Spojené státy se 173 filmy. Následovaly Německo se 161, Francie s 54, Anglie se 30, Itálie se 7 a Sovětský svaz s 5 filmy. Rok 1941 přinesl pak vstup Rumunska do války po boku Německa, spojenectví, s nímž jde ruku v ruce kulturní spěti obou národů. Svými 295 filmy zaujal německý film 2/3 programů rumunských kin. Po německých filmech následovaly sice ještě stále severoamerické filmy, počtem 74 — většinou pocházely z minulého roku — pak přišlo 15 filmů francouzských, 12 italských, 8 španělských, 2 švédské a 1 anglický. V r. 1942 dodalo Německo do Rumunska už 172 filmů; po nich následovaly film italský, zastoupený značným počtem 84 filmů, 9 filmů francouzských atd.

Jestliže programy rumunských kin mezi značným počtem zahraničních filmů v posledních letech uváděly řadu filmů jako díla rumunského původu, pak šlo v podstatě o filmy společně práce rumunských výrobců s filmovým průmyslem spřáteleného Německa. Od podzimu 1941 je mezi rumunskými úředními filmovými místy a Ufou dohoda, podle níž se k německým týdeníkům, posílaným každého týdne do Bukurešti, připojuje část rumunského materiálu a celý týdeník se pak synchronisuje v rumunské řeči.

Také na poli spolupráce při výrobě rumunských kulturních filmů přinesla společná činnost s německým filmovým průmyslem bohaté ovoce. K těmto rumunským kulturním filmům a týdeníkům, jichž je za rok v Rumunsku promítáno 30 až 40, přistoupil nyní první rumunský hraný film, veselohra rumunského básníka veseloher Caragialeho, která líčí, jak za „bouřlivé noci“ — jak už se praví v názvu fil-

Aktivistická sedmička; kolaborantský tisk

Karel Lažnovský; Emanuel Vajtauer; Jaroslav Křemen; Vladimír Krychtálek;
Vladimír Ryba; Václav Crha; Karel Werner

Kolaborantsky zaměřená periodika: Emanuelem Vajtauerem řízená **Přítomnost** – vydávaná Melantrichem – název se snažil vyvolat zdání návaznosti na Peroutkovu Přítomnost, které přestala vycházet v srpnu 1939;

dále např. měsíčník **Osvěta**, zlínský týdeník **Svět**.

Fašistický tisk – **Vlajka** (v září 1942 zakázána, na konci roku 1942 nacisté ukončili činnost celé organizace českých fašistů), **Árijský boj** (1940-45, vydávala Protižidovská liga)

Eva tropí hlouposti – premiéra listopadu 1939 – dvě populární swingové písně Kamila Běhouška, i když jen v instrumentální formě – Má láska je jazz a Hrály dudy

Inka Zemánková

Hotel modrá hvězda – pr. Srpen 1941 – Slunečnice – Inka Zemánková

<https://www.youtube.com/watch?v=dVMNOQjHq7E>

Swing it, magistern – švédský film z roku 1940, uvedený v protektorátu 1942 pod názvem **Celá škola tančí**.
Hraje Alice Babs Nilsonová

<https://www.youtube.com/watch?v=X3q9aluhGj0> 8.35

<https://www.youtube.com/watch?v=dYqSlhF0ld4>

Petr Koura, Singaři a potápky v protektorátní noci. Academia, 2016

Bodové hodnocení:

Průběžné testy – znalost filmů: 18 testů po 2 bodech, celkem max. 36 bodů

Závěrečný test:

Část A: práce se zadaným dobovým textem (viz texty ve studijních materiálech): popis okolností vzniku textu, vysvětlení historických souvislostí, interpretace textu. Bude upřesněno v testu podle zadaného textu. Max. 20 bodů.

Část B: Vysvětlení produkčních souvislostí a interpretace zadaného filmu (max. 14 bodů)

Babička; Tulák Macoun; Maskovaná milenka; Noční motýl; Těžký život dobrodruha; Madla zpívá Evropě; Jan Cimburá; Velká přehrada

Část C: otázky k následujícím okruhům (dvě otázky po 15 bodech, max. 30 bodů):

Filmový export

Filmový vývoz ve 30. letech. Změny v exportu v protektorátním období. Vztah filmových výrobců k exportu a jeho možnostem za protektorátu. Konkrétní exportované filmy a jejich výsledky.

Organizace filmového průmyslu v nacistickém Německu

Reorganizace průmyslu po nástupu nacismu; hlavní nástroje centralizace; nové organizace a instituce a jejich role ve filmové produkci a distribuci; cíle Německa ve vztahu k evropskému filmovému trhu před vypuknutím války a v jejím průběhu

Okupované a satelitní země (Rakousko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Norsko, Nizozemsko, Belgie, Francie)

Stav národního filmového průmyslu, postoj Říše k dané zemi a jeho kinematografii. Role představitelů národních kinematografií v období okupace

Filmové týdeníky

Ideologická funkce filmových týdeníků; typy týdeníků; produkce týdeníků v Protektorátu Čechy a Morava

---

Organizace kulturní politiky a filmového průmyslu v Protektorátu Čechy a Morava

Organizační struktura okupační správy protektorátní kultury; hlavní orgány a jejich klíčoví představitelé, jejich postavení a aktivity; organizace protektorátního tisku, filmový tisk a filmová kritika

Antisemitismus v kinematografii

Proces arizace a přebírání kontroly nad českým filmovým průmyslem; podíl židovských podnikatelů na filmovém průmyslu; projevy antisemitismu

Filmová produkce v protektorátu

Postoj Říše a okupační správy k českému filmovému průmyslu; rozsah domácí produkce; výrobní společnosti; filmové ateliéry na Barrandově a ve Zlíně; animovaná filmová produkce

Filmové žánry v protektorátní kinematografii

Kriminální film; pojem „filmového braku“ a proměna přístupu k takto označované produkci; hudební filmy

---

Distribuce a uvádění

Proměna počtu a struktury uváděných filmů; distribuční společnosti; kinofikace, vlastnictví kin; hrací řády a jejich funkce v distribuci;

Filmový producent Miloš Havel

Pozice Miloše Havla ve filmovém průmyslu První republiky a protektorátu – zastávané funkce, podnikatelské aktivity; proměna jeho postavení na počátku protektorátu a po osvobození – vysvětlení příčin změn v jeho postavení

Popularita filmů a filmová recepce

Jaké filmy patřily k nejnavštěvovanějším a proč; návštěvnost, popularita a recepce německých filmů; národnostní situace v Brně, role návštěvy filmů a kin v národnostně smíšeném městě

Doporučená literatura

Studie v časopise *Illuminace* – všechna čísla v režimu open access [Illuminace: Illuminace](#)

Knižní publikace a časopisecké studie uvedené v přednášce, především Volker Mohn, *Nacistická kulturní politika v protektorátu* (Praha: Prostor 2018); Ivan Klimeš, *Kinematografie a stát v českých zemích, 1939-1945* (Praha: FF UK 2016)